

**T.C.
PAMUKKALE ÜNİVERSİTESİ
TIP FAKÜLTESİ
ADLİ TIP ANABİLİM DALI**

**SUÇA SÜRÜKLENEN ÇOCUKLARDA TEKRARLAYICI SUÇ İŞLEME
DAVRANIŞLARI VE NÖROPSİKOLOJİK ÖZELLİKLERİ**

**UZMANLIK TEZİ
DR. SAFA DUMAN**

**TEZ DANIŞMANI
DR. ÖĞR. ÜYESİ VOLKAN ZEYBEK**

DENİZLİ – 2019

**T.C.
PAMUKKALE ÜNİVERSİTESİ
TIP FAKÜLTESİ
ADLİ TIP ANABİLİM DALI**

**SUÇA SÜRÜKLENEN ÇOCUKLARDA TEKRARLAYICI SUÇ İŞLEME
DAVRANIŞLARI VE NÖROPSİKOLOJİK ÖZELLİKLERİ**

**UZMANLIK TEZİ
DR. SAFA DUMAN**

**TEZ DANIŞMANI
DR. ÖĞR. ÜYESİ VOLKAN ZEYBEK**

DENİZLİ – 2019

Dr. Öğr. Üyesi Volkan ZEYBEK danışmanlığında Dr. Safa DUMAN tarafından yapılan “Çocuklarda Tekrarlayıcı Suç İşleme Davranışları ve Nöropsikolojik Özellikleri” başlıklı tez çalışması 16/04/2019 tarihinde yapılan tez savunma sınavı sonrası yapılan değerlendirme sonucu jürimiz tarafından Adli Tıp Anabilim Dalı’nda TIPTA UZMANLIK TEZİ olarak kabul edilmiştir.

BAŞKAN, Prof. Dr. Kemalettin ACAR
Pamukkale Üniversitesi Tıp Fakültesi
Adli Tıp Anabilim Dalı Başkanlığı

ÜYE, Prof. Dr. Süleyman Serhat GÜRPINAR
Süleyman Demirel Üniversitesi Tıp Fakültesi
Adli Tıp Anabilim Dalı Başkanlığı

ÜYE, Dr. Öğr. Üyesi Volkan ZEYBEK
Pamukkale Üniversitesi Tıp Fakültesi
Adli Tıp Anabilim Dalı Başkanlığı

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım. 16/04/2019

Prof. Dr. Osman ÇİFTÇİ
Pamukkale Üniversitesi
Tıp Fakültesi Dekanı

TEŞEKKÜR

Asistanlığım süresince desteklerini esirgemeyen, bilgi ve birikimleriyle eğitimime katkı sağlayan, güler yüzlü, sıcak tutumları ve sağladıkları çalışma ortamıyla verimli bir asistanlık geçirmemi sağlayan değerli hocalarım Prof. Dr. Kemalettin ACAR'a, Prof. Dr. Bora Boz'a, Doç. Dr. Ayşe KURTULUŞ DERELİ'ye, Dr. Öğr. Üyesi Volkan ZEYBEK'e;

Tez sürecindeki ilgisi, desteği, hoşgörüsü, sonsuz sabrı, yardımları ve katkıları nedeniyle tez danışmanım Dr. Öğr. Üyesi Volkan ZEYBEK ve Dr. Öğr. Üyesi Ömer BAŞAY'a;

Çalışma ortamımızı daha iyi hale getiren ve birlikte çalışmaktan mutluluk duyduğum Adli Tıp Anabilim Dalı'ndaki asistan arkadaşlarıma ve diğer Anabilim Dalı'nda çalışan asistan arkadaşlarıma ve hocalarıma,

Denizli Adli Tıp Şube Müdürlüğü çalışanlarına,

Verilerimin istatistiki analizinde yardımları için Dr. Öğr. Üyesi Ömer BAŞAY'a, Dr. Öğr. Üyesi Volkan ZEYBEK'e ve Arş. Gör. Dr. Atalay ÇELİKYÜREK'e;

Çalışmaya gönüllü olarak katılan değerli çocuklar ve ailelerine;

Yaşamımın her döneminde olduğu gibi tez dönemimde de desteklerini esirgemeyen anneme, babama ve abime,

Sonsuz teşekkürler...

İÇİNDEKİLER

Sayfa No

ONAY SAYFASI.....	I
TEŞEKKÜR.....	II
İÇİNDEKİLER.....	III
SİMGELER VE KISALTMALAR.....	VI
TABLolar DİZİNİ.....	VII
ÖZET.....	IX
İNGİLİZCE ÖZET.....	X
GİRİŞ.....	1
GENEL BİLGİLER.....	3
Suç.....	3
Çocuk, çocuk suçluluğu, suça sürüklenen çocuk.....	3
Çocuklarda mükerrer suçluluk.....	5
Çocuk suçluluğunun nedenleri.....	5
1.Bireysel Nedenler.....	7
a-Davranım Bozukluğu.....	8
b-Çocuklarda Madde Kullanımı.....	8
c-Dürtüsellik.....	9
d-Empati.....	10
e-Muhakeme, Yargılama Ve Karar Verme Yeteneği.....	11
2.Ailesel Faktörler.....	11
a-Ailede Düşük Sosyoekonomik Durum.....	12
b-Ailenin Kalabalık ve Kardeş Sayısının Çok Olması.....	12
c-Anne-Baba ile Birlikte Yaşama.....	13
d-Aile Bireylerinde Suçluluk.....	13
3.Çevresel Faktörler.....	14
Türk Hukuk Sisteminde Suça Sürüklenen Çocuk.....	14
Türk Ceza Kanununda Suça Sürüklenen Çocuk.....	15
a-On iki yaşını doldurmamış olan çocuklar.....	15
b-On iki yaşını doldurmuş olup, on beş yaşını doldurmamış olanlar....	16

c-On beş yaşını doldurmuş olup da on sekiz yaşını doldurmamış olanlar.....	17
Mükerrer Suçlulukla İlgili Sosyolojik Kuramlar.....	18
a-Sosyal Kontrol Kuramı.....	19
b-Sosyal Öğrenme Kuramı.....	19
c-Yaşam Seyri Teorisi.....	19
Çocuklar Açısından Ceza İnfaz Kurumları.....	20
a-Çocuk Kapalı Ceza İnfaz Kurumları.....	21
b- Çocuk Eğitimevleri.....	21
Çocuklara Uygulanacak Güvenlik Tedbirleri.....	22
a-Danışmanlık Tedbiri.....	23
b-Eğitim Tedbiri.....	23
c-Sağlık Tedbiri.....	24
d-Barınma Tedbiri.....	24
GEREÇ VE YÖNTEM.....	25
ÖRNEKLEM.....	25
Olgu Grubu.....	25
<i>Olgu Grubu İçin Dahil Olma Kriterleri.....</i>	25
<i>Olgu Grubu İçin Dışlama Kriterleri.....</i>	25
Kontrol Grubu.....	25
<i>Kontrol Grubu İçin Dahil Olma Kriterleri.....</i>	26
<i>Kontrol Grubu İçin Dışlama Kriterleri.....</i>	26
YÖNTEM.....	26
GEREÇLER.....	27
Sosyodemografik Veri Formu.....	27
Barrat Dürtüsellik Ölçeği Kısa Formu (Barrat Impulsivity Scale -11)	27
KA-Sİ Çocuk ve Ergenler için Empatik Eğilim Ölçeği.....	28
Wisconsin Kart Eşleme Testi (WKET).....	29
Stroop Viktorya Testi.....	31
Verilerin istatistiki olarak değerlendirilmesi	32
BULGULAR.....	33
KATILIMCILARIN DEMOGRAFİK VERİLERİ.....	33

Cinsiyet.....	33
Yaş.....	33
Sınıf Tekrarı.....	34
Okul Terk Durumu.....	34
Kiminle Yaşadıkları.....	35
İkamet Edilen Yer.....	36
Ailede Toplam Çocuk Sayısı.....	36
Aile ve Yakın Akrabalarda Suç İşlemiş Birey Bulunması.....	37
Ailenin Gelir Düzeyi.....	37
Çalışma Durumu.....	38
Çocukta Madde Kullanımı.....	39
Çocukların Sürüklendikleri Suç Türleri.....	39
Barrat Dürtüsellik Ölçeği Kısa Formu (Barrat İmpulsivity Scale-11)	41
KA-Sİ Empati Eğilim Ölçeği Ergen Formu.....	42
Wisconsin Kart Eşleme Testi (WKET).....	42
Stroop Viktorya Testi.....	46
TARTIŞMA.....	50
SOSYODEMOGRAFİK VERİLERE İLİŞKİN BULGULAR.....	50
EMPATİ.....	58
DÜRTÜSELLİK.....	59
WISCONSİN KART EŞLEME TESTİ.....	59
STROOP VİKTORYA TESTİ.....	62
SONUÇLAR.....	65
KAYNAKLAR.....	66
EKLER.....	82

SİMGELER VE KISALTMALAR

ÇKK	Çocuk Koruma Kanunu
BM	Birleşmiş Milletler
DLPFK	Dorso Lateral Pre Frontal Korteks
ÇKK	Çocuk Koruma Kanunu
DEHB	Dikkat Eksikliği Hiperaktivite Bozukluğu

TABLolar DİZİNİ

Sayfa
No

Tablo 1	Olgu ve kontrol grubundaki çocukların cinsiyetleri.....	33
Tablo 2	Olgu ve kontrol grubundaki çocukların yaş ortalamaları.....	33
Tablo 3	Suçta sürüklenen çocukların yaşları.....	34
Tablo 4	Olgu ve kontrol grubundaki çocukların sınıf tekrarı.....	34
Tablo 5	Olgu ve kontrol grubundaki çocukların okul terk durumu.....	35
Tablo 6	Olgu ve kontrol grubundaki çocukların anne-baba ile birlikte yaşama durumu.....	35
Tablo 7	İkamet edilen yer.....	36
Tablo 8	Olgu ve kontrol grubundaki ailede toplam çocuk sayısı.....	36
Tablo 9	Aile ve yakın akrabalarda suç işlemiş birey bulunma durumu.....	37
Tablo 10	Ailenin aylık gelir düzeyi.....	38
Tablo 11	Olgu ve kontrol grubundaki çocukların çalışma durumu.....	38
Tablo 12	Olgu ve kontrol grubundaki çocukların madde kullanımı.....	39
Tablo 13	Suçta sürüklenen çocukların sürükledikleri suç türleri.....	40
Tablo 14	Mükerrer suçta sürüklenen çocukların ilk sürükledikleri suç türleri....	40
Tablo 15	Grupların Barrat Dürtüsellik Ölçeği-11 Kısa Formu toplam ve alt ölçek puanları.....	41
Tablo 16	Olgu ve Kontrol grubundaki Ka-Si Empati Ölçeği Ergen Formu Puanları.....	42

Tablo 17	Olgu ve Kontrol grubunun WKET sonuçlarının değerlendirilmesi.....	45
Tablo 18	Olgu ve kontrol grubunun Stroop Viktorya Test sonuçlarının değerlendirilmesi.....	49

ÖZET

Suçta sürüklenen çocuklarda tekrarlayıcı suç işleme davranışları ve nöropsikolojik özellikleri

Dr. Safa Duman

Son yıllarda, ülkemizde çocukluk döneminde suçta sürüklenme giderek artmaktadır. Çocuk ve suç kavramlarını her ne kadar yan yana kullanılmasını istemesek de, çocuğun bireysel, ailesel ve çevresel nedenlerle suçta sürüklenebildiği görülmektedir. Suçta sürüklenen çocukların suçta sürüklenme nedenleri erken dönemde tespit edilerek gerekli tedbirlerin alınması gerekmektedir, aksi takdirde bu çocuklar ileri dönemde kronik suçlu olarak karşımıza çıkabilmektedir.

Bu çalışmada; ilk defa suçta sürüklenen çocuklarla mükerrer suçta sürüklenen çocuklar sosyodemografik ve nöropsikolojik açıdan karşılaştırılmıştır. 12-14 yaş aralığında ilk defa suçta sürüklenen 38 çocuk ve mükerrer şekilde suçta sürüklenen 17 çocuk çalışmaya dahil edilmiş, psikiyatrik hastalık tanısı bulunan çocuklar çalışmadan dışlanmıştır. Bu grupların sosyodemografik ve nöropsikolojik özellikleri karşılaştırılmış olup, katılımcılara sosyodemografik veri formu, Ka-Si empati ölçeği, Barrat Dürtüsellik Ölçeği, Wisconsin Kart Eşleme Testi ve Stroop Viktorya Testi uygulanmıştır. İki grup arasında yapılan karşılaştırmada sınıf tekrarı, okul terk durumu, çalışma durumu, sigara- uyuşturucu madde kullanma durumu, WKET test performansı, dürtüsellik ölçeği toplam puanları bakımından anlamlı fark saptanmış olup, empati toplam puanı bakımından anlamlılığa yakın fark ($p=0.057$) tespit edilmiştir. Ancak her iki grup arasında Stroop Viktorya Test performansı açısından anlamlı fark tespit edilmemiştir. Literatürde mükerrer suçta sürüklenen çocukları nöropsikolojik açıdan inceleyen az sayıda araştırma bulunmaktadır, bu konuda daha çok çalışma yapılmasına ihtiyaç vardır.

Anahtar kelimeler: mükerrer suç, çocuk, nöropsikolojik

ABSTRACT

Repetitive crime processing behaviors and neuropsychological features of children

Dr. Safa Duman

In recent years, crime in our country is increasing in childhood. Although we do not want to use child and crime concepts side by side, it can be seen that the child is able to commit crimes against individual, family and environmental reasons. The reasons for the crime of children should be determined in the early period and necessary measures should be taken otherwise these children may be seen as chronic offenders in the future. In this study; 38 children who committed a crime for the first time and 17 children who committed multiple crimes in the 12-14 age range, were included in the study, and children with a psychiatric diagnosis were excluded from the study. These groups were compared sociodemographically and neuropsychologically, socio-demographic data form, Ka-si empathy scale, Barrat Impulsivity Scale, Wisconsin Card Sorting Test and Stroop Viktorya Test were applied to the participants. In the comparison between the two groups, a significant difference was found in terms of grade repetition, school leaving status, working status, cigaret-drug use status, WCST performance, Impulsivity Scale total scores, and the difference close to significance was found in terms of empathy total score ($p = 0.057$). However, no significant difference was found between the two groups in terms of Stroop Viktorya test performance. In the literature, there are few studies investigating children who have repeated offenses from a neuropsychological perspective and more work is needed on this subject.

Key words: recurrent crime, child, neuropsychological

GİRİŞ

Suç ve suçluluk kavramı, insanlık tarihi kadar eskidir. Toplumun gelişmişlik düzeyine bağlı olarak değişmekle birlikte, tüm ülkelerde görülen bir olgudur[1]. Batı literatüründe “Juvenile Delinquency” terimiyle açıklanan, tam karşılığı “reşit olmayanın suçluluğu” olarak çevrilebilecek terim ülkemizde “Çocuk Suçluluğu” olarak ifade edilmekte, bu tanım hem çocukluk hem de ergenlik dönemini kapsamaktadır[2].

Günümüzde birçok ülke çocuklara yetişkinlerden farklı bir statü vermek suretiyle suçlu çocukları yetişkin suçlulardan ayırarak korumayı amaçlamaktadır. Bu çocukların yeniden topluma kazandırılabilmesi ve çocuk suçluluğu ile mücadelede uygulanacak bireysel ve toplumsal tedbirlerin saptanabilmesi bakımından çocuk suçluluğunun nedenlerinin bilinmesi son derece önem taşımaktadır[3].

Çocuk ve gençlerin anti-sosyal ve suçlu davranış göstermesine neden olan etkenler, genellikle çocuğun sosyal gelişmesinin muhtelif safhalarında ortaya çıkan risk faktörleri ile ilişkilidir. Çocuklukta maruz kalınan ve suça sürüklenme davranışının kaynağı olarak gösterilen olumsuz faktörlerin etkisi yetişkinlikte de hatta bir ömür boyu devam edebilmektedir. Gerçekte çocuk suçluluğunun sebepleri olarak gösterilen faktörler aslında yetişkin suçluluğunun sebeplerini de açıklamaktadır. Dolayısıyla “çocuk suçluluğunun sebepleri” açıklanırken, çocuklukta maruz kalınan ve etkileri muhtemelen bir ömür boyu devam edecek faktörlerden bahsedilmektedir[4].

Bireysel suça sürüklenme nedenlerinden olan dürtüsellik, ortama uygun olmayan veya aşırı riskli, yeterince planlanmamış ve genelde istenmeyen sonuçlara yol açan davranışları ifade eder[5]. Kişilik özelliği olarak görülen dürtüsellik suçlu davranışının güvenilir bir göstergesi olarak bulunmuştur[6].

Kaplan, suçluların başkaları ile yakın ilişki ve empati kurma güçlükleri olduğunu ve bu bireylerin diğerlerinin acısını anlamada yetersiz olduklarını iddia etmektedir[7]. Literatürde empati ile suça bulaşma arasında negatif ilişki olduğunu gösteren çalışmalar mevcuttur[8, 9].

Mükerrer suça karışan grubun nörobilişsel süreçlerini inceleyen az sayıda çalışma vardır. Literatürde nörobilişsel bozukluk ile mükerrer suça sürüklenme arasında ilişki tespit edilen çalışmalar bulunmaktadır[10-13].

Bu bilgiler dikkate alındığında; çalışmamızın amacı ilk kez suça sürüklenen çocuklarla mükerrer suça sürüklenen çocukları sosyodemografik ve nöropsikolojik (empati, dürtüsellik, bilişsel fonksiyonlar) açıdan karşılaştırılması ve mükerrer suça sürüklenme nedenlerinin tespit edilmesidir.

GENEL BİLGİLER

Suç

Ceza Hukuku'na göre devletin hukuk düzeni içinde kendisine netice ve yaptırım uyguladığı, yasanın cezalandırdığı hareket olan suç, ilk insanın varoluşundan günümüze kadar süregelmiştir[1].

Sözlük anlamıyla suç; “törelere, ahlak kurallarına aykırı davranış; yasalara aykırı davranış, cürüm” olarak tanımlanmaktadır[2].

Suç fiilini işleyen kişi kendi isteği doğrultusunda ve menfaati uğruna etrafındakilere zarar vermekte, onların haklarını ihlal etmektedir. Dolayısıyla işlenen her suç, toplu halde yaşayan insanlarda rahatsızlık oluşturmakta, bazı bireylerin haklarının elinden alınmasına yönelik davranışları içinde barındırmakta ve toplum olmanın gereği olan birlikte yaşamayı zorlaştırmaktadır. Bu nedenle kanun koyucu tarafından sosyal yaşamın ve yapının bütünlüğünü, işleyişini ve geleceğini tehlikeye sokabileceği değerlendirilen ve işlenmesi halinde kanunun ceza tehdidi ile yasakladığı her türlü tutum ve davranış suç olarak tanımlanmaktadır[3].

Çocuk, Çocuk Suçluluğu, Suça Sürüklenen Çocuk

Çocuk, Türk Dil Kurumu (TDK, 2005:444) sözlüğünde, “bebeklik çağı ile ergenlik çağı arasındaki gelişme döneminde bulunan oğlan veya kız” olarak tanımlanmaktadır[15].

Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme'nin (BMÇHDS) 1. maddesine göre “sözleşme uyarınca çocuğa uygulanabilecek olan kanuna göre daha erken yaşta reşit olma durumu hariç, on sekiz yaşına kadar her insanı” çocuk olarak tanımlarken, Birleşmiş Milletler Çocuk Adaletinin Yönetimi Hakkında Asgari Standart Kurallar olarak da adlandırılan Beijing (Pekin) Kurallarının 2. maddesinde ise çocuk, “mevcut hukuk sistemi içerisinde işleyebileceği bir suçtan dolayı kendisine büyük insanlardan farklı davranılması gereken kişi” şeklinde belirtilmektedir[17].

5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun (TCK) 6. maddesinde çocuktan “henüz on sekiz yaşını doldurmamış kişi” olarak bahsedilmektedir[18].

Çocuk suçluluğu “bir çocuktaki anti sosyal eğilimlerin yasa müdahalesi gerektirecek duruma gelmesi” şeklinde ifade edilmiştir[2]. Hablemitoğlu ise çocuk

suçluluğunu, “bir çocuktaki sosyal olmayan eğilimlerin yasa müdahalesi gerektirecek bir davranışa dönüşmesi ve hem çocuk hem de suçun yöneldiği unsur açısından fiili zarar yaratan bir durumla sonuçlanması” olarak tanımlamaktadır[19].

Suç kavramı incelenirken temelinde sosyolojik ve psikolojik farklı disiplinlere göre değerlendirilmesi gerekir. Gelişmekte olan çocukların karşılaştıkları olaylar karşısında verdikleri tepkileri daha önce yaşadıkları yaşantıları ve eğitimleri belirler. Henüz tam olarak gelişmemiş çocuklarda muhakeme yeteneği iyiyi ya da kötüyü ayırt edebilmekte yeterli değildir. Bu durum “Her suça sürüklenen çocuk, aynı zamanda mağdur çocuktur.” anlayışıyla hareket edilmesi gerektiğini açık bir şekilde göstermektedir. Belirli bir irade ile yasanın suç saydığı davranışların gerçekleştirilmesi suç sayılmaktadır. Ancak iradesi dışında bu eylemi gerçekleştiren bir bireyin suç işlemiş olması rasyonel bir durum olarak değerlendiremez. Çocuklar bu iradeyi henüz sağlayamamakla birlikte, korunması gereken varlıklar olmasına karşın çevredeki yetişkinler tarafından sömürülmekte ve dolayısıyla suçlu konumuna düşmekte veya düşürülmektedirler[20].

Nitekim 2005 yılında yürürlüğe giren ÇKK çocuğu suçun işleyeni değil, o suça sürükleneni olarak kabul ederek bir anlamda fail çocuğu da suçun mağduru konumuna yerleştirmekte, bunun doğal sonucu olarak da suça sürüklenen çocuğa yaptırım uygulanacak olması durumunda bu uygulamanın çocuğun durumuna ve fiiline uygun ve orantılı olmasını temel alarak, suça sürüklenen çocuğun cezalandırılmasını değil korunmasını asıl amaç olarak kabul etmektedir[21].

Batı literatüründe “Juvenile Delinquency” terimiyle açıklanan, tam karşılığı “reşit olmayanın suçluluğu” olarak çevrilebilecek terim ülkemizde “Çocuk Suçluluğu” olarak kullanılmakta, bu tanım hem çocukluk hem de ergenlik döneminin büyük bir bölümü kapsamaktadır. Ancak son yıllarda uluslararası metinlerde, Ulusal Çocuk Komisyonu raporlarında, sivil toplum kuruluşlarının kullanımlarında ve literatürde “çocuk suçluluğu” ya da “suçlu çocuk” gibi tanımlamaların yerine çocuğu damgalamak adına “suça sürüklenen çocuk”, “suça itilmiş çocuk”, “kanunla ihtilafa düşen çocuk”, “suça karışmış çocuk” gibi tanımlamalar kullanılmıştır[2].

Politika oluşturma çabalarında da çocuk suçluluğunun ortaya çıkmasında etkili olan toplumsal koşullarla mücadele edilmesinin önemi vurgulanmaktadır. Bunun başlıca örneği Riyad İlkeleri olarak da bilinen Çocuk Suçluluğunun Önlenmesine

İlişkin BM Yönlendirici İlkeleri'dir. Burada çocuk suçluluğunun önlenmesi için toplumsallaşma süreçlerine müdahalede bulunulması tavsiye edilmektedir. Toplum, akran grupları, okul, mesleki çevre gibi sosyal çevrelerde çocukların başarıyla toplumsallaşmaları, suçluluğun önlenmesinin temel şartlarından biri olduğuna dikkat çekilmektedir[22].

“Suça sürüklenen çocuk” kavramı 5395 sayılı ÇKK'nun 3/1-a.2 maddesinde; *“Kanunlarda suç olarak tanımlanan bir fiili işlediği iddiası ile hakkında soruşturma veya kovuşturma yapılan ya da işlediği fiilden dolayı hakkında güvenlik tedbirine karar verilen çocuktur.”* şeklinde tanımlanmıştır[23].

Çocuklarda Mükerrer Suçluluk

Mükerrer tabiri, Türk Dil Kurumu Sözlüğünde (2005:1433) “tekrarlanmış, yinelenmiş” anlamında kullanılırken, mükerrerlik; mükerrer olma durumu olarak belirtilmektedir. Konu ile ilgili diğer bir kavram olan mükerrir ise, “aynı şeyi bir sefer daha veya daha fazla tekrar eden” anlamına gelirken, hukukta ise “birden fazla suça sürüklenen kişi” anlamında kullanılmaktadır. Ayrıca konu ile ilgili olarak beş veya daha fazla kez polisle karşı karşıya gelen suçlular “kronik suçlu” tabiri ile ifade edilmektedir[24].

Çocuk Suçluluğunun Nedenleri

Yavuzer; kalıtsal ve biyolojik etkenlerle çocuğun gelişim evrelerine ilişkin özelliklerinin bilinmemesinden kaynaklanan eğitim hatalarının çocuk suçluluğunun başlıca nedeni olduğunu ve bu etkenlerin toplum ve yakın çevre etkisi ile birleşmesi sonucu çocuğun suçlu davranışa sürüklendiğini belirtmektedir[25].

Çocuğun doğuştan kötü ya da iyi bir varlık olarak kabul edilmesi mümkün değildir. O da diğer canlılar gibi çevresiyle etkileşmekte, gelişmekte ve değişmektedir. Bir çocuğun iyi mi kötü mü olacağını belirleyen en önemli etkenler eğitim ve yaşantıdır. Çocuk suçluluğu derinlemesine incelendiğinde çocukluk çağındaki suçluluğun salt hukuksal bir problem olmadığı, psikolojik ve sosyal bir olgu olduğu anlaşılmaktadır. Çocukluk döneminde işlenen suçu, yetişkin dönemde işlenen suçtan ayıran en önemli özellik, bu dönem içerisinde kişiliğin oluşmasıdır. Çocuk henüz olgunlaşmadığından dengesizlik içindedir. Kişisel durumundan gelen etkenler ile

çevresel etkenlerin bir araya gelmesi çocuğun uyumsuz davranışlar sergilemesinde son derece önemli yer tutmaktadır[2].

Çocuk suçluluğu üzerine çalışan araştırmacılar, çocuğun suça itilmesini birden fazla nedenle açıklamaya çalışırlar. Uzmanların bir kısmı çevresel nedenler üzerinde dururken, bir kısmı da bireysel nedenler üzerinde durmaktadırlar[4]. Demirbaş ise benzer şekilde çocuk suçluluğunun biyolojik ve psikolojik temele dayanan bireysel nedenlerden doğabileceği gibi, aile, okul, çevre, kitle iletişim araçları, ekonomik ve sosyal faktörler gibi toplumsal nedenlerden de kaynaklanabileceğini belirtmektedir[26].

Çocuk ve gençlerin anti-sosyal ve suçlu davranış göstermesine sebep olan etkenler, genellikle çocuğun sosyal gelişiminin birçok safhasında ortaya çıkan risk faktörleri ile ilişkilidir. Çocuklukta maruz kalınan ve suça sürüklenme davranışının kaynağı olarak gösterilen olumsuz faktörlerin etkisi yetişkinlikte de hatta bir ömür boyu sürebilmektedir. Gerçekte çocuk suçluluğunun sebepleri olarak gösterilen faktörler aslında yetişkin suçluluğunun temelini oluşturan nedenleri de açıklamaktadır. Dolayısıyla “çocuk suçluluğunun sebepleri” açıklanırken, çocuklukta maruz kalınan ve etkileri muhtemelen bir ömür boyu devam edecek faktörlerden de bahsedilmektedir[4]. Farrington ve Welsh, aynı zamanda gelecekte suça sürüklenmeye de katkı sağlayacak olan çocuk/genç suçluluğunda bireysel, ailesel ve çevresel olmak üzere üç çeşit erken risk faktöründen bahsetmektedir[27].

Loeber ve Stouthamer-Loeber çocuk suçluluğunun en önemli nedenlerini ailelerin çocuk yetiştirmedeki başarısızlıkları, çocuklukta anti-sosyal davranışlar, ailede suça bulaşmış bireylerin varlığı, çocukta zekâ düşüklüğü, okul başarısının düşüklüğü ve ailelerin parçalanmışlığı olarak belirtmektedir. Aktaş, çocuğun suça yönelme veya yönlendirilmesinde yetiştirme aşamasındaki gerekli özen ve korunmanın sağlanamamasının etkisinden bahsetmekte, çocuğun aile ve çevresinde uygun özdeşim figürlerinin olmaması, yanlış öğrenmeler, sosyal refah ağsı ve sosyal destek sisteminin yeterli olmamasının çocuğun suç olgusuyla karşılaşmasına neden olduğuna dikkat çekmektedir[4].

Sonuç olarak çocukları suça iten etmenleri bireysel, ailesel ve çevresel nedenler olmak üzere üç ana grupta toplayabiliriz.

a- Bireysel nedenler; kalıtsal etkenler (epilepsi, psikopati), psikolojik etkenler, çocuğun sosyo-ekonomik durumu, çocuğun madde kullanımı

b- Ailesel nedenler; ailenin parçalanması, ailedeki suçlu bireyler, ailenin sosyo-ekonomik durumu, ailenin büyüklüğü ve kalabalık olması

c- Çevresel nedenler; çocuğun düşük sosyo-ekonomik özelliği bulunan çevrede yetişmesi, suçlu akranlarla iletişim içinde olması, okul çevresi gibi faktörlerdir[4].

Çocuk suçluluğuna daha çok çevre faktörlerinin sebep olduğu kabul edilmektedir. Sevgi yoksunluğu, yanlış veya eksik eğitim, baskıcı disiplin yöntemleri, çocuk istismarı, iç ve dış göçlerin oluşturduğu kültür çatışmaları, gecekondulaşma, yöresel gelenek ve görenekler, ekonomik bunalımlar, çocuğun çalışmak zorunda kalması, parçalanmış aileler, ailede suçlu birey bulunması, aile içi şiddet, kitle iletişim araçlarındaki şiddet ve suçlarla ilgili programlar ergeni suça sürükleyen nedenler arasında gösterilebilir[2].

Bireysel Nedenler

Shader çalışmasında ileriki yıllarda gelişebilecek suçlu davranışını tahmin etmek için en iyi sosyal davranış karakteristiğinin 13 yaşından önce ortaya çıkan saldırganlık davranışı olduğunu, sayısız bir çok araştırma sonuçlarına göre de çocuklarda hiperaktivite, konsantrasyon ve dikkat problemleri, dürtüsellik, risk alma davranışı, düşük okul performansı, düşük eğitim arzusu ve okula düşük bağlılık gibi faktörler suça sürüklenmek için daha yüksek risk meydana getirdiğini vurgulamıştır[28].

Cotte ve arkadaşları düşük zihinsel kapasiteyi empati yetersizliği ve yargılama eksikliği ile ilişkilendirerek suçluluğun en önemli risk faktörleri arasında olduğunu belirtmiştir[29].

Çocuğun fiziksel ve zihinsel farklılığı, çevre tarafından farklı algılanmadığı sürece, çocuğun psikolojik olarak etkileneceği seviyelere çıkmayabilir. Sosyal hayatta çocuğun bu durumu farklılaştırıldığı ve dışlanma mekanizması haline geldiği zaman, çocukta ruhsal çöküntüler ve psikolojik bozukluklar hasıl olmaktadır. Bu sebeptendir ki bireysel sebepleri tamamlayan çevresel faktörler, suç unsurunun oluşumu üzerinde inkar edilemez bir etkiye sahiptir[30].

Literatüre bakıldığında psikiyatrik bozuklukların çocuk ve ergen suçluluğundaki rolünü araştıran çalışmalarda bir artış olduğu görülmektedir. Bu çalışmalarda suçun gelişimi, suçun tekrarı ve bireyin topluma yeniden kazandırılması sürecinde ruhsal hastalıkların önemli etkisinin olduğu belirtilmektedir[31].

a-Davranım Bozuklukları

Pek çok araştırma, çocuklukta davranış problemlerinin ilerideki suça sürüklenme ve antisosyal davranış gelişiminin habercisi olduğunu göstermektedir[4].

Davranım bozukluğunun temel özelliği o yaş için uygun olduğu kabul edilmiş toplumsal kuralların sürekli olarak çiğnenmesidir. Öte yandan dikkat eksikliği, aşırı hareketlilik ve dürtüsellik şeklinde ortaya çıkan belirtileri ile “dikkat eksikliği hiperaktivite bozukluğu” erken müdahale ile tedavi edilmezse çocuklarda davranış bozukluklarına, evde ve okulda uyum güçlüklerine, öğrenme bozukluklarına sebep olabilmektedir. Ergenliğe geçişle birlikte bu evreye özgü değişimlerin de eklenmesiyle sorunlar daha da katlanarak büyümekte ve bu çocuklarda alkol ve uyuşturucu madde kullanımı riskine ilaveten suç çetelerine katılma tehlikesi de artmaktadır[32].

Anti-sosyal kişilik bozukluğu, daha çok “çocuklukta başlayarak yetişkinlik dönemine kadar uzanarak devam eden suçlu davranışlar ve sorumsuz hareketlerle” kendini belli eder[33]. Ayrıca hayatın erken dönemlerindeki anti-sosyal davranışın, ileriki yıllardaki anti-sosyal davranış ve suçluluğun habercisi olduğu gerçeği göz önünde bulundurulduğunda, önleme çalışmalarının bir çocuğun hayatında olabildiğince erken başlanması gerektiği hususu daha iyi anlaşılmaktadır[4].

b-Çocuklarda Madde Kullanımı

Literatürdeki araştırmaların birçoğunda madde kullanımı ile çocuk suçluluğu arasında ilişki olduğu bulunmuştur. İngiltere’de yürütülen “Gençlerin Yaşam Tarzı Araştırması” 12-17 yaş grubundaki gençlerin son bir yıl içinde madde kullanım öyküsü olması suça sürüklenmelerinde en büyük risk faktörü olduğunu göstermiştir. Araştırma sonucuna göre uyuşturucu kullanan gençlerin kullanmayanlara göre beş kat daha fazla suça sürüklendiği bulunmuştur[20].

Madde bağımlılığı yaşayan çocuklar sadece madde kullanmakla kalmamakta, maddeyi kullanan ve çoğu suça bulaşmış insanlarla kolayca etkileşime geçmektedirler.

Bu çocuklar maddenin etkisi nedeniyle veya maddeyi elde etme adına birçok suçu da kolayca işlemektedirler. Yasal bir yaptırıma maruz kalmış suçluların yeniden suça yönelip yönelmeyeceklerini toplumsal yaşama adapte olmaları belirleyecektir. Oysaki toplumsal yaşama adapte olma zorluğu çeken suçluların uyuşturucu veya aşırı düzeyde alkol kullanmaları, onların toplumsal bütünleşme süreçlerini daha da zorlaştırarak tekrar suça sürüklenmelerine neden olacaktır[4].

c-Dürtüsellik

Dürtüsellik, ortama uygun olmayan veya aşırı riskli, düzgün planlanmamış ve genelde istenmeyen sonuçlara neden olan çeşitli davranışları kapsar. Dürtüsellik, risk alma, dikkatsizlik, sabırsızlık, heyecan ve zevk arama, yenilik arama, zarar görme ihtimalini düşük hesaplama ve dışa dönüklük gibi özellikler ile kendini gösterir[34].

Literatürde dürtüsellik birçok farklı şekilde tanımlanmaktadır. Patton ve arkadaşları hazırlıksız aniden hareket etme (motor aktivasyon), eldeki verilere odaklanmama (dikkat), plan yapmama ve yeterince düşünmeme (plan eksikliği) şeklinde üç bölümde incelemiştir [35], Moeller ve arkadaşları ise davranışın olumsuz sonuçlarına duyarlılıkta azalma, bilginin işlenmesi tamamlanmadan önce uyarana hızlı, plansız tepki verme, uzun dönem sonuçlara önem verme eksikliği [36] olarak tanımlamışlardır.

Literatüre bakıldığında dürtüsellüğün, dikkatsizlik, plansızlık, heyecan arama, risk alma, tepki ketleme, karar verme gibi bilişsel süreçlerle ilişkili olduğu görülmektedir [35-39].

Tepki ketleme istenilen bir hareketin iptalini sağlayan bilişsel bir süreçtir [40]. Dürtüsel eylem tepki ketlemeye engel olamama olarak ifade edilebilir. Davranış bilimleri ve bilişsel psikoloji açısından dürtü kontrolünü yiyecek, cinsellik ya da yüksek derecede arzulanan diğer kazançlar için içsel veya dışsal olarak harekete geçirilen güçlü bir isteği düzenleyen aktif bir inhibitör mekanizma şeklinde tanımlanır. Bu inhibitör kontrol mekanizması sayesinde hızlı koşullanmış yanıtlar ve refleksler bir süreliğine baskılanır, kontrol altına alınır ve böylelikle daha yavaş bilişsel mekanizmalar davranışı yönlendirebilir[41]. Bu sürece tepki ketleme (*response inhibition*) adı verilir[5].

Dürtüselliğin altında yatan bir neden de inhibisyon denetimini kontrol edememektir. İnhibisyon denetimi orbitofrontal korteks tarafından yönetilmektedir. İnhibisyon denetimi, açık ve örtük yanıtı bastırabilme ile bağlantılı olup girişim kontrolü, bilişsel inhibisyon ve davranışsal inhibisyonu içeren “yürütücü inhibisyon” (*executive inhibition*) kavramı ile ifade edilmektedir [42].

Beyin gelişimi ve ergenler açısından dürtüselliğe bakıldığında, plan yapma, karar verme, yürütücü işlevler, ölçme-değerlendirme, risk-zarar değerlendirme, devamlılık ve tutarlılık gösterme, davranışını iç ve dış uyaran ve arzulara göre ayarlama, duyguların düzenlenmesi ve davranış kontrolü gibi birçok önemli beceri ile ilişkili olan frontal lob ve prefrontal korteks’in tam olgunluğa erişmesi erişkinlik yıllarında olmaktadır. [43].

d-Empati

Empati, kişinin kendisini karşısındaki kişinin yerine koyarak olaylara onun bakış açısı ile bakması, o kişinin duygu ve düşüncelerini doğru olarak anlaması, hissetmesi ve bu durumu ona iletmesini içeren bir süreçtir[8].

Empatiyi duygusal ve bilişsel olarak açıklamak mümkündür. Duygusal empati, diğer kişinin hislerine sempati ile yaklaşarak, onun hisleri ile derin bir şekilde ilişki kurmaktır. Bilişsel empati ise, bir kişinin diğer kişinin hislerini deneyimlemeksizin, onun hislerini tanıyabilme yeteneğidir[44].

Empatik eğilimi yüksek kişiler ilişkilerinde daha başarılı, daha duyarlı ve daha insancıl davranış sergilerler. Empatik eğilimin düşüklüğü ise antisosyal davranışa, sosyal ilişkileri başlatmada ve sürdürmede zorluğa, arkadaşları tarafından dışlanmaya yol açabilmektedir[45].

Empati kurma becerisi, iletişim çatışmalarını, sorun davranışları önlemekte ve daha sağlıklı ilişkilerin kurulmasında oldukça önemlidir. Literatürde empatik beceri ve sorunlu davranışlar arasındaki ilişkiye dair çeşitli bulgular vardır. Ancak çalışmalarda daha çok empatik becerilerin artışının sorun davranışları azaltmada etkili olduğu sonucuna varılmıştır. Bazı bilim insanları empatik beceri eğitiminin sorun davranışların kontrolünde çok önemli rol oynadığını vurgulamaktadırlar[46].

e-Muhakeme, Yargılama ve Karar Verme Yeteneği

Ergenlerin karar verme ve muhakeme kapasitelerinin gelişimi çocuk adli yargı sistemi ile diğer adli ortamlarda ergenin ceza sorumluluğunu ve yargılanma yeterliliğini belirleme açısından önemlidir. Gelişimsel faktörler ceza sorumluluğu bakımından ergenlerin karar verme kapasitelerini etkiler. Bu faktörler bilişsel ve psikososyal olarak iki şekilde incelenebilir. Ceza sorumluluğunun azalması ya da tamamen ortadan kalkması anlamında yetişkin modeli ele alındığında bir akıl hastalığı veya mental retardasyon gibi bilişsel bir yetersizliği gerektirirken, ergen modelinde kendi normal gelişimlerinin bir parçası olarak yargılama ve karar verme kapasitelerindeki yetersizlik kusurluluklarını azaltabilir. Psikososyal faktörler (akran etkisinde kalma gibi) ve beyindeki risk alma-arama davranışı ile dürtüselliği düzenleyen nöral düzenleyici sistemlerdeki olgunlaşmamışlık ceza sorumluluğu bakımından ergenlerin karar verme yeteneklerini olumsuz şekilde etkilemektedir.

Bir karar verme süreci oldukça karmaşık ve çok boyutlu bir süreçtir. Muhakeme ve yargılama, karar verme sürecine birlikte etki etmelerine karşın, birbirinden farklı kavramlardır. Muhakeme, bilgi işleme için gerekli bilişsel kapasite iken, yargılama, kararların birçok olası sonuçları ile önem dereceleri arasında ilişki kurabilme anlamına gelmektedir [47]. Bilişsel kapasite karar verme sürecini şekillendirirken, psikososyal olgunluk değer yargılamı, tercihleri, fayda zarar analizlerini etkileyerek daha incelikli karar vermeyi ve sonuçlarını etkiler [48]. Psikososyal olgunlaşmama durumu ergenlerin kriminal tercihlerini kapsayan yargılama ve karar verme süreçlerini olumsuz yönde etkilemektedir.

Ailesel Faktörler

Çocuğun ilk ve doğal çevresi olan aile insan yaşamı üzerinde doğumdan önce başlayan ve ömrünün sonuna dek etkisini sürdüren bir kurumdur. Aile, fizyolojik olduğu kadar, ekonomik ve toplumsal yönleriyle de kişiyi ruhsal gelişimi, kişiliği ve davranışları açısından şekillendirir. Birey toplumsallaşmayı temelde ona ilk sosyal deneyim fırsatını veren aile ortamında gerçekleştirirken, daha sonra diğer gruplar içinde öğrendiklerini bu temele göre biçimlendirir. Dolayısıyla bireye toplumsal değer hükümlerini kazandıran aile, çocuğun toplumsallaşmasında en önemli ve en etkili görevi üstlenmiş olur[4].

Anne babanın çocuğuyla olan ilişkisinin yanı sıra birbiriyle olan olumsuz ilişkisinin de çocuğa yansıdığı ve çocuk üzerinde psikososyal açıdan ciddi etkilere neden olduğu herkesce bilinen bir gerçektir. Aile içi iletişimin etkisiz ve ilişkilerin yetersiz olduğu ailelerin çocuklarında çocuk suçluluğu ile birlikte akut psikiyatrik bozukluklar, düşük okul başarısı, düşük benlik saygısı, arkadaş edinememe, gerilim, depresyon ve olgunlaşamama gibi durumlar da eşlik edebilmektedir[4].

Literatürde çocuk suçluluğunun, çocuğun sosyalleşme süreci ile ilişkili olduğuna dikkat çekilmektedir. Ailenin herhangi bir nedenle bütünlüğünün bozulması ya da aile içindeki etkileşimin yetersizliği, sosyalleşme sürecini önemli ölçüde etkilemekte ve çocuğun hatalı ya da yetersiz sosyalleşmesine yol açmaktadır. Hatalı ya da eksik sosyalleşmenin bilinen sonuçlarından biri de bireyin suç davranışına yönelmesidir. Aile, çocuklar ve gençler için sosyal kontrol ve koruyucu işlevi gördüğünden, aile hayatının yokluğu ya da sorunlu oluşu çocukları ciddi şekilde etkilemekte ve önce uyumsuzluğa daha sonra suça sürükleyebilmektedir[49].

a-Ailede Düşük Sosyoekonomik Durum

Clark ve Ladd düşük sosyoekonomik duruma sahip olan ailelerin daha ciddi mali ve çevresel stres yaşamaları ihtimalinin arttığını ve bu durumun ise ebeveynle-çocuk arasındaki ilişkiyi olumsuz şekilde etkileyebileceğini ve bu sebeple çocuğun olumlu sosyal eğilimlerini negatif şekilde etkileyebileceğini öne sürmüşlerdir[50].

b-Ailenin Kalabalık ve Kardeş Sayısının Çok Olması

Kalabalık bir nüfus ve yaşanılan mekanın sınırlı olması hem anne-babanın ilişkileri hem de çocukların gelişimi açısından bazı sağlıksız durumlara neden olabilmektedir. Çünkü ailede belli bir gizlilik içerisinde olması gereken bazı davranışlara (tartışma, cinsellik vb.) çocukların şahit olması, onların psikososyal gelişimlerini olumsuz şekilde etkileyebilmektedir[51].

Kardeşlerin ergenin davranışları ile ilişkili diğer faktör kardeş sayısıdır. Brownfield ve Sorenson ise kardeş sayısının, erkek ergenlerin suçluluğuna etki ettiğini, ancak kızlar için böyle bir etki bulunmadığını tespit etmişlerdir[52].

Ailenin kalabalık olması aynı konutta yaşanılması durumunda, aile içinde çeşitli sorunların yaşanacağı ve bunların çocukları suç içeren davranışlara

yönelmelerine neden olacağı düşünülmektedir. Ailenin demografik yapısının artmasının, anne babanın çocuklarına karşı yeterli ilgi ve sevgi gösterememesi veya sağlıksız tutum ve davranışlarda bulunmaları gibi birçok olumsuz durumun ortaya çıkmasına neden olacağı dikkat çekmektedir. Tüm bunların yanı sıra evde bireysel alanın azalması, çocukların psikososyal gereksinimlerinin yeterli düzeyde karşılanamaması durumunda çocukların psikososyal uyumunun olumsuz yönde etkileneceği ve ev dışı ortamlara itilerek sapkın davranışlara yönelmelerine yol açabileceği düşünülmektedir. Araştırmalardan elde edilen verilere göre suça sürüklenen çocukların dört veya daha fazla kardeşe sahip olduğu görülmektedir[49].

c-Anne-Baba Birlikte Yaşama

Eğitim ve maddi kaynakların yanı sıra problem davranışları çok güçlü olarak yordayan bir başka değişken ebeveynlerin boşanmasıdır. Ebeveyn ayrılığını inceleyen çalışmalarda boşanmış ya da parçalanmış aileye sahip olmanın, ergenin suçluluk da dahil problem davranışları ile pozitif yönde ilişkili olduğu gösterilmiştir.

Kierkus ve Hewitt (2009) anne-babanın ayrılması durumunda, ebeveynle bağlanma, gözetim ve iletişim gibi suçluluktan koruyan önemli ebeveyn özelliklerinin de zarar gördüğünü, bu durumun ise çocuğun, sapkın akranlarla birlikte olması, antisosyal değerleri öğrenmesi ve suç için daha fazla risk oluşturduğunu belirtmişlerdir[53].

d-Aile Bireylerinde Suçluluk

Çocuğun yaşamının ilk yıllardan itibaren yetişkinleri model alması sebebiyle, ailede suç işlemiş kişilerin varlığı çocukların suça itilmesinde önemli bir neden olarak karşımıza çıkmaktadır. Yüz yüze ve samimi ilişkilerin en güçlü/yoğun olduğu bu kurumun özellikle psiko-sosyal açıdan sağlıklı olması, üyesi olduğu toplumla uyumlu ilişkiler kuran ve sorunlarını toplumsal normlar çerçevesinde çözmeye çalışan bireylerin yetişmesini sağlayacaktır. Aksi halde ise, toplumsal çevresiyle sorunlar yaşayan ve bunları norm dışı davranışlarla gidermeye çalışan bireylerin ortaya çıkmasına sebebiyet verecektir.

Ailede suça bulaşmış bireylerin varlığı ve bu bireylerin devamlı suç davranışı içerisinde olmaları suça sürüklenmenin o ailede normalleşmesine, suçun hayatın

olağan akışı içerisinde cereyan eden bir faaliyet, hatta bazı aileler açısından o ailenin gelir kapısı olarak görülmesine yol açmaktadır. Böyle olumsuz bir ortamda hayata gözlerini açan ve yetişen ailenin küçük fertlerinin ise taklit ve model alma yoluyla suç davranışına başlama ve suçluluğu kariyer haline getirme olasılıkları ciddi derecede artmaktadır[4].

Çevresel Faktörler

Yapılan çalışmalar çocuğun içinde yaşadığı toplumsal ortam ve yaşam koşulları ile çocuk suçluluğu arasında önemli bir ilişki olduğunu, çocuklarda suç oranlarının yaşanılan çevreye bağlı olarak sistematik bir şekilde değiştiğini göstermektedir[4].

Bir başka deyişle sürekli göç alan, fiziksel yaşam koşulları uygun olmayan, anti-sosyal değer ve normların kuşaklararası kültürel geçişinin yoğun olduğu, çok miktarda uyuşturucu madde ve alkol tüketiminin yaşandığı, sosyal ve kamusal güvenliğin yeterince sağlanmadığı, yüksek suç ve suçlu oranlarına sahip yoksul semt ve mahallelerde yaşayan çocuk ve gençlerin suça bulaşma ve suçu devam ettirme oranlarının çok fazla olduğu gerçeği ile karşılaşmaktayız[27].

Suç eğilimli çocukların kendi aralarında oluşturdukları akran gruplarının yer aldığı sosyal bağ ve ağ ilişkisi sayesinde karşılıklı iletişim olanaklarını oluşturdukları bilinen bir gerçektir. Suçlu bireyler arasındaki bu iletişim ve etkileşimin devam etmesi, suçlularının kriminalleşme düzeylerinin giderek artmasına sebep olacaktır. Dolayısıyla, suçlu akran grubunun içerisinde yer alan bir çocuğun gelecekte yeniden suça sürüklenme olasılığının yüksek olacağını söylemek yanlış olmayacaktır[4].

Türk Hukuk Sisteminde Suça Sürüklenen Çocuk

Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşmenin 4. maddesi taraf devletlere sözleşmede tanınan hakların uygulanması amacıyla her çeşit yasal, yönetsel ve diğer önlemler alınmasını görevini yüklemekte, ayrıca Pekin (Beijing) Kurallarının "Kuralların uygulama alanlarının ve tanımlarının" yer aldığı 2. maddesi üye ülkelerin mevcut ulusal yasa düzenlemelerini, politikalarını ve uygulamalarını gözden geçirerek, belirlenen amaçların gerçekleştirilmesi için her ülkenin hukuk sisteminde özellikle çocuk suçlulara uygulanabilecek kanunlar kabul edilmesini ve çocuk adalet

alanında düzenlemeler yapılarak suça sürüklenen çocuklar hakkında ayrı bir çocuk adalet sistemi oluşturulmasını istemektedir[54, 55].

Çocuk adalet sisteminde suça sürüklenen çocuklara verilecek tepkinin öncelikli amacı bu çocukların cezalandırılması değil, içinde buldukları ortamdan çıkarılıp korunması, suça sürüklenmeyi bir yaşam biçimi haline getirmelerinin önlenmesi, yani çocuğun iyileştirilmesidir. 2005 yılında yürürlüğe giren ÇKK ile getirilen yeni yaklaşım ile çocuğun suçu işlediği değil suça sürüklendiği değerlendirilerek bir anlamda fail çocuk da suçun mağduru konumunda olduğu kabul edilmiştir[21].

Türk hukuk sisteminde bir ceza hukuk kuralını ihlal etmiş on sekiz yaşından küçük kimse olarak tanımlanan suçlu çocuk ile ilgili olarak, yetişkinler için suç oluşturan davranışlar çocuklar için de aynen geçerli olmaktadır[56]. Dolayısıyla yetişkinler için olan yaptırımlar çocuklar için de geçerli olmakla beraber, suçlu çocuk, yetişkinlerden ceza sorumluluğu kavramı ve dolayısıyla yaş küçüklüğü tanımlamasıyla ayrılmakta, uygulanacak yaptırımlardan durumuna ve işlemiş olduğu fiilin sonuçlarına uygun ve orantılı olarak, tedbirlerde indirim ön görülme suretiyle ayrılmaktadır[57].

Türk Ceza Kanununda Suça Sürüklenen Çocuk

5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun, "Tanımlar" başlığını taşıyan 6. maddesinin b bendinde çocuk "henüz on sekiz yaşını doldurmamış kişi" olarak tanımlanmıştır.

"Yaş küçüklüğü" başlığını taşıyan 31. madde ise çocukların işlemiş oldukları fiillerden dolayı sorumluluklarını üç döneme ayırmıştır. Fiili işlediği sırada;

a) On iki yaşını doldurmamış olan çocuklar:

TCK 31/1 maddesinde "Fiili işlediği sırada oniki yaşını doldurmamış olan çocukların ceza sorumluluğu yoktur. Bu kişiler hakkında, ceza kovuşturması yapılamaz; ancak, çocuklara özgü güvenlik tedbirleri uygulanabilir." hükmü bulunmaktadır [18].

Kanun koyucu 12 yaşını doldurmamış çocukların ceza sorumluluğunun mutlak surette olmadığını kabul ettiğinden bu yaş grubundaki bir çocuğun ceza sorumluluğunun bulunup bulunmadığı konusunda araştırma yapılamaz. Ancak bu yaş

grubundaki çocuklar için çocuklara özgü güvenlik tedbirleri uygulanabilecektir. Güvenlik tedbiri uygulanması ile ilgili düzenlemelere baktığımızda; 5237 sayılı TCK'nun 56/1 maddesi ceza sorumluluğu olmayan çocuklar hakkında uygulanacak tedbirlerin kanunla düzenleneceğini kabul etmiştir; bu hüküm uyarınca düzenlenen ÇKK'nun 11. maddesi ve 5. maddesinde “koruyucu ve destekleyici tedbir kararlarının suça sürüklenen ancak ceza sorumluluğu olmadığı için haklarında ceza tayin edilemeyen çocuklar için güvenlik tedbiri olarak uygulanacağı” şeklinde hükme bağlandığı görülmektedir [58].

b) On iki yaşını doldurmuş olup, on beş yaşını doldurmamış olanlar:

TCK 31/2 maddesinde “*Fiili işlediği sırada oniki yaşını doldurmuş olup da onbeş yaşını doldurmamış olanların işlediği fiilin hukukî anlam ve sonuçlarını algılayamaması veya davranışlarını yönlendirme yeteneğinin yeterince gelişmemiş olması hâlinde ceza sorumluluğu yoktur. Ancak bu kişiler hakkında çocuklara özgü güvenlik tedbirlerine hükmolunur. İşlediği fiilin hukukî anlam ve sonuçlarını algılama ve bu fiille ilgili olarak davranışlarını yönlendirme yeteneğinin varlığı hâlinde, bu kişiler hakkında suç, ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasını gerektirdiği takdirde oniki yıldan onbeş yıla; müebbet hapis cezasını gerektirdiği takdirde dokuz yıldan onbir yıla kadar hapis cezasına hükmolunur. Diğer cezaların yarısı indirilir ve bu hâlde her fiil için verilecek hapis cezası yedi yıldan fazla olamaz.*” hükmü bulunmaktadır.

Görüldüğü gibi bu yaş grubundaki çocukların ceza sorumluluğunun varlığından bahsetmek için çocuğun hem “işlediği fiilin hukuki anlam ve sonuçlarını algılayabilme yeteneğinin” hem de “davranışlarını yönlendirme yeteneğinin varlığı” gerekmektedir. Birinci cümlede “veya” bağlacı suça sürüklenen çocukta bu özelliklerin bulunmaması halini tanımladığından, bu özelliklerden birisinin dahi bulunmaması halinde ceza sorumluluğunun olmayacağını ifade etmek amacıyla kullanılmıştır. İkinci cümlede ise bu özelliklerin varlığı durumu ifade edilirken “ve” bağlacı kullanılmış, yine ÇKK'nun 35/1 maddesinde de bu özellikler sayılırken “ve” bağlacı kullanılmıştır. Bu nedenle; 12 - 14 yaş grubundaki çocuğun ceza sorumluluğunun olduğunun kabulü için hem

“işlediği fiilin hukuki anlam ve sonuçlarını algılayabilmesi” hem de “davranışlarını yönlendirme yeteneğinin varlığı” gereklidir[2].

TCK 31. Madde gerekçesinde bu yaş grubu ile ilgili olarak; “...Çocukluktan gençliğe geçiş sürecinde bulunan oniki yaşını doldurmuş ve fakat henüz onbeş yaşını tamamlamamış kişiler, genellikle işlediği fiilin bir haksızlık oluşturduğunun bilincinde olmakla beraber, bazı durumlarda fiili işlemekten kendini alıkoyamamakta ve bazı davranışlar açısından iradesine yeterince hâkim olamamaktadır. Bu nedenle, suç oluşturan bir fiili işlediği sırada oniki yaşını bitirmiş olup da henüz onbeş yaşını bitirmemiş olan kişilerin, işlediği suç açısından davranışlarını yönlendirebilme yeteneğine sahip olduğunun belirlenmesi hâlinde, ceza sorumluluğunun olduğu kabul edilmiştir. Bu grup yaş küçüklerinin ceza sorumluluğunun olup olmadığı, çocuk hâkimi tarafından tespit edilir. Ancak, bu belirlemeden önce, yaş küçüğüünün içinde bulunduğu aile koşulları, sosyal ve ekonomik koşullar ile psikolojik ve eğitim durumu hakkında uzman kişilerce rapor hazırlanması istenir. Çocuk hâkimi, hazırlanan bu raporları, ceza sorumluluğunun belirlenmesiyle ilgili olarak yapacağı değerlendirmede dikkate alır. Kusur yeteneği bulunmayan yaş küçüğü hakkında ceza tertibine yer olmadığına karar verilir. Ancak, bu kişiler hakkında koruyucu, eğitici ve yeniden topluma kazandırıcı nitelikte güvenlik tedbirlerine hükmedilir. Çocuk hâkimi, işlediği suç açısından ceza sorumluluğunun olduğunu kabul ettiği yaş küçüğü hakkında ise kural olarak indirilmiş cezaya hükmedecektir...” denilmektedir[59].

Bu yaş grubundaki çocukların sürüklendiği fiilden dolayı ceza sorumluluğunun kabul edilip edilmemesi, kusur yeteneğinin varlığına göre farklılık göstereceğinden, çocuğun kusur yeteneğinin olup olmadığı hâkimlerce titizlikle üzerinde durulması gereken bir husustur[4].

c) On beş yaşını doldurmuş olup da on sekiz yaşını doldurmamış olanlar:

TCK 31/3 maddesinde “Fiili işlediği sırada onbeş yaşını doldurmuş olup da onsekiz yaşını doldurmamış olan kişiler hakkında suç, ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasını gerektirdiği takdirde onsekiz yıldan yirmidört yıla; müebbet hapis cezasını gerektirdiği takdirde oniki yıldan onbeş yıla kadar hapis cezasına hükmolunur. Diğer cezaların üçte biri indirilir ve bu hâlde her fiil için verilecek hapis cezası oniki yıldan fazla olamaz.” hükmü bulunmaktadır.

TCK 31. Madde gerekçesinde bu yaş grubu ile ilgili olarak; ‘...Fiili işlediği sırada onbeş yaşını doldurmuş ve fakat henüz onsekiz yaşını tamamlamamış gençler, normal koşullarda, gerçekleştirdikleri davranışların hukukî anlam ve sonuçlarını kavrama yeteneğine sahip olmakla birlikte; bu kişilerin, davranışlarını yönlendirme yetenekleri yeterince gelişmemiş olabilmektedir. Bu nedenle, suç yoluna girmiş olan gençlerin, işledikleri suçlar bağlamında irade yeteneğinin zayıf olduğu normatif olarak kabul edilmiştir. Azalmış kusur yeteneğine sahip bulunan gençler hakkında kural olarak indirilmiş cezaya hükmedilir.’ denilmektedir[59].

Türk Ceza Kanununun çocukla ilgili maddeleri, Çocuk Koruma Kanunu ile beraber değerlendirildiğinde suça sürüklenmiş olan çocuklara ılımlı bir şekilde yaklaşıldığı ve bu kanunların ortak amacının çocuğa sürüklendiği suçtan dolayı ceza vermek değil, topluma uyumlu hale getirerek, tekrar topluma kazandırmak olduğu görülmektedir[4].

Mükerrer Suçlulukla İlgili Sosyolojik Kuramlar

Geleneksel suç kuramları bireylerin neden suç işledikleri bir başka deyişle suç olgusunun nasıl ortaya çıktığı üzerine odaklanarak suça sürüklenen bireylerin hangi faktörler bakımından suça sürüklenmeyenlerden farklılaştığı konusuna açıklık getirmeyi amaçlamaktadır. Bu kuramlar bireylerin niçin suça sürüklenmeye başladıklarını veya nasıl suçlu bir birey haline geldiklerini önemli ölçüde açıklamalarına karşın bazılarının suçluluk durumlarının neden süreklilik arz ettiğini izah etmede yetersiz kaldıklarından dolayı, bazı kriminologlar suç olgusunu bir süreç perspektifi içerisinde çözümlenecek yeni kuramlar inşa etmeyi hedeflemişlerdir. Bu kuramsal yönelimlerden birini de suçluluk kariyerlerinin oluşumunu ve süreç içerisindeki değişimleri değerlendiren gelişimsel teoriler oluşturmaktadır[60].

Bireyin suç davranışını önceleyen faktörleri, hayat akışında iz bırakan önemli değişimleri ve bu değişimlerin onların suçluluk kariyerleri üzerindeki etkisini üzerinde çalışan gelişimsel teoriler, suça bulaşan bireylerin, suçluluk kariyerlerindeki değişkenleri açıklamaya çalışmaktadırlar[4].

a-Sosyal Kontrol Kuramı:

Suçluluk hakkında en çok atıf yapılan kuram olarak görülen sosyal kontrol kuramı, bireylerin diğer kişi ve kurumlarla geliştirdiği sosyal bağ üzerinde yoğunlaşmaktadır. Çocukların sosyal bağları yaşları ile farklılaşmakta ve artmaktadır. Ebeveynlerle kurulan bağ, okul ve sosyal kurumlarla genişlemektedir. Suçluluğun ortaya çıkma ihtimali sosyal bağın zayıflaması ya da kopması ile yükselmektedir. Düşük sosyo-ekonomik düzeyden gelen çocuklar, orta sınıftan çocuklar gibi toplumsallaşma sürecini yaşamamaları sebebiyle okulda başarılı olamamaktadırlar. Bunun nedeni ise düşük sosyo-ekonomik düzeye sahip olan çocukların, kendilerine sunulmuş olan orta sınıf kültürüne başarılı bir şekilde girmek için yeterli sosyal ve entellektüel kaynaklara sahip olamamalarıdır. Bu çocuklar okulda başarısız olmalarından dolayı hayal kırıklığına uğrayarak suça yönelmektedirler[20].

b-Sosyal Öğrenme Kuramı

Suçun öğrenilen bir davranış olduğunu savunan ve Sutherland'ın temsilcisi olduğu kuram, "Etiketlenme Kuramı", "Ayrıcı Birleşimler Kuramı" ya da "Aykırıların Birleşmesi Kuramı" olarak da adlandırılmaktadır. Kurama göre davranışın kazanılması ve sürdürülmesinde; inançların, tutumların ve değerlerin desteklenmesinde, pekiştirme, cezalandırma, diğer bireylerin davranış modellerinin taklit edilmesi etkili olmaktadır. Sosyal öğrenme kuramcıları, biyolojik yaklaşımın savunduğu genetik yapı gibi biyolojik etkenlerin suçluluk üzerinde belirgin bir etkisinin olmadığını iddia etmektedirler. Sutherland'a göre de, Amerika'daki bazı bölgelerde çocuk suçluluğu oranının yüksek olmasının nedeni, toplumsal düzene aykırı davranmanın örf ve adet haline gelmesi ve bu durumun öğrenilmesi sebebiyledir[20].

c-Yaşam Seyri Teorisi

Sampson ve Laub tarafından geliştirilen yaşam seyri teorisi hem çocukların hem de yetişkinlerin suça sürüklenmeye nasıl başladıklarını, suçlu yörüngelere nasıl dâhil olduklarını ve suça sürüklenmekten nasıl vazgeçeceklerini açıklamayı amaçlamaktadır[60].

Son elli yılda gelişim gösteren ve belirli bir şekilde girmesinde birçok disiplinin rol aldığı bu teoride, doğumdan başlayarak ölüme kadar geçen sürede diğer insanlarla olan ilişkilerin, ortak yaşam geçişlerinin ve sosyal değişimlerin insan hayatını şekillendirdiğini belirterek, insan davranışlarının oluşmasında, akran ve arkadaş gruplarının, trajedilerin ve yaşamını değiştiren önemli dönüm noktalarının önemi vurgulanmaktadır. Dolayısıyla insan yaşamının çeşitli evrelerinde ortaya çıkan olumsuzluklarla suç arasında bir bağ olacağı değerlendirildiğinde yaşamın kalitesini arttırmaya yönelik yapılacak müdahalelerle yaşam sürecini olumlu hale getirip kişi suç döngüsünden böylece kurtarılabilir[4].

Kriminal davranışın kaynaklarının tespitinde çocukluk döneminden başlayan sosyalleşme süreçleri veya enformel desteğin yetersizliği bireylerin suçlu olma süreçlerinde etkili olacağından bu evrede ortaya çıkan anti-sosyal davranış ile gelecekteki suçluluk arasında çok güçlü bir bağ olduğu göz önünde bulundurulmalıdır. Bu bağlamda çocukluk döneminden başlayarak olumlu aile, okul, iş ve akran grubuna olan güçlü bağlılık bireyleri sapkın davranışlardan uzaklaştırırken, yaşam seyrinde meydana gelen birtakım olumsuzluklar bireyin bu kuramlara olan bağlılığını zayıflatıp, geleneksel yapıya olan uyumu azalttığı için suça eğilimli hale gelmelerinde önemli bir rol oynayacaktır [60].

Bu kurama göre ailenin sosyo-ekonomik yapısının düşüklüğü ve aile içi ilişkilerin kalitesizliği çocukların sosyalleşmelerini olumsuz etkileyerek bireylerin toplumsal yapıya olan bağlılıklarında sorunlar yaşamasına neden olmakta, devamında çocukların okula olan bağlılıklarını da zayıflatmakta ve onların suça katılmalarını kolaylaştırmaktadır. Bu kuramda ikinci olarak, bireyin gelecekte herhangi bir suç eylemini gerçekleştirmesinin en belirgin göstergesinin, onun geçmiş yaşamındaki sapkın tutumlara katılımında veya anti-sosyallik durumunda aranması gerektiği vurgulanmakta, son olarak da, bireyin çocukluk döneminde deneyimlemiş olduğu sosyal desteğin yeterliliği ölçüsünde suç süreçlerinden uzaklaşıp toplumsal değer ve normlara uygun davranışlar sergilemesinin mümkün olacağı belirtilmektedir[61].

Çocuklar Açısından İnfaz Kurumları

Özgürlüğünden Yoksun Bırakılmış Çocukların Korunmasına İlişkin Birleşmiş Milletler Kuralları olarak da adlandırılan Havana Kuralları, bir çocuğun

özgürlüğünden yoksun bırakılmasını en son başvurulabilecek tedbir olarak belirtmekte, bu tedbirin istisnai durumlarda ve zorunlu asgari süre için uygulanabileceğini ortaya koymaktadır.

Bu bağlamda suça sürüklenen çocuklarla ilgili üretilen ve uygulanan politikalar sadece bu çocukların ceza sürelerini tamamlamalarını sağlamak değil, iyileştirilmelerini ve toplumla yeniden kaynaşmaları için gerekli olan hizmetlerin sağlanması olmalıdır. Bu kapsamda tutuklu ve hükümlü çocukların dışarıdaki akranları gibi eğitimlerine devam etmeleri, kişiliklerini geliştirmelerine imkan sağlayacak hobiler edinmeleri ve sosyal-kültürel faaliyetlere katılmaları, ihtiyaç duydukları psiko-sosyal müdahale programları almaları sağlanmalıdır. Bu uygulamalardan da amaç çocukların yeniden suç döngüsüne girmelerinin engellenmesi, geleceklerinden umutlu, eğitilmiş ve meslek sahibi bireyler olmalarını sağlamasıdır[4].

a-Çocuk Kapalı Ceza İnfaz Kurumları

5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkındaki Kanun'un (CGTİHK) 11. maddesi çocuk kapalı ceza infaz kurumlarını "çocuk tutukluların ya da çocuk eğitim evlerinde disiplin veya diğer nedenlerle kapalı ceza infaz kurumlarına nakillerine karar verilen çocukların barındırıldıkları ve firara karşı engelleri olan iç ve dış güvenlik görevlileri bulunan, eğitim ve öğretime dayalı kurumlar" olarak tanımlamaktadır[62].

Aynı maddenin 2. fıkrasında ise "12-18 yaş grubu çocuklar, cinsiyetleri ve fiziki gelişim durumları göz önüne alınarak bu kurumların ayrı bölümlerinde barındırılırlar" denilmek suretiyle bedeni ve ruhi gelişimi çok hızlı ve hassas olan bu dönemdeki çocuklar arasında istismar ve kötü muamelelerin engellenmesi veya en aza indirilmesi hedeflenmektedir[4].

b-Çocuk Eğitimevleri

Çocuk eğitimevleri özgürlüğü bağlayıcı bir ceza almış olan (hükümlü) çocukların, eğitim görmeleri, meslek edinmeleri ve yeniden toplumla bütünleşmeleri amaçlayan ve diğer kurumlardan ayrı yerlerde kurulan tesislerdir.

Bu kurumlarda firara karşı engel bulundurulmaz, kurum güvenliği iç güvenlik görevlilerinin gözetim ve sorumluluğundadır. Haklarında tutuklama kararı bulunanlar ile çocuk eğitim evlerinden disiplin veya diğer nedenlerle çocuk kapalı ceza infaz kurumlarına nakillerine karar verilenler hariç olmak üzere, bu tesislerde bulunan çocuk hükümlüler kapalı ceza infaz kurumuna gönderilmezler[4].

Çocuklara Uygulanacak Güvenlik Tedbirleri

Suç sürüklenmiş çocuklara uygulanacak tedbir, gözetim ve cezaların amacı, onların yeniden toplumla uyum içinde yaşamasını sağlamak, gelecekte sağlıklı ve üretken birer yetişkin olabilmelerine yardımcı olmak, çocukların yeniden suça sürüklenmesini önleyecek ortam ve koşulları sağlamaktır.

TCK 31. maddede 12 yaşını doldurmamış çocuklar ile on iki yaşını doldurmuş ancak on beş yaşını doldurmamış çocuklardan işledikleri fiilin hukuki anlam ve sonuçların algılayamayanlar veya davranışlarını yönlendirme yetenekleri gelişmemiş olan çocuklara ceza verilemeyeceğini, ancak çocuklara özgü güvenlik tedbirlerine hükümlenacağı belirtilmektedir[18].

ÇKK 5. maddesinde yer alan koruyucu ve destekleyici tedbirlerden “çocuğun öncelikle kendi aile ortamında korunmasını sağlamaya yönelik danışmanlık, eğitim, bakım, sağlık ve barınma konularında alınacak tedbirler” olarak bahsedilmektedir[23].

Esasında korunmaya muhtaç çocuklar için çıkarılan bu tedbirler suça sürüklenen çocuklar için de uygulanmaktadır. Başka bir deyişle suça sürüklenen çocukların da, işledikleri suçlarla ilgili olsun ya da olmasın korunma ihtiyacı olabilmektedir. Dolayısıyla yargılama sırasında mahkemece yahut da başka bir merci tarafından bu durumun tespiti halinde suça sürüklenen çocuklar hakkında da uygun koruyucu ve destekleyici tedbirlere hükmedilmesi gerekmektedir

TCK'nin 31. maddesinde geçen “çocuklara özgü güvenlik tedbirlerinin”, ÇKK'nin 5. maddesinde “koruyucu ve destekleyici tedbirler” olarak karşımıza çıktığı görülmektedir. Korunma ihtiyacı olan çocuklar hakkında alınacak tedbirler ile suça sürüklenen çocuklar hakkında uygulanacak güvenlik tedbirlerinin usul ve esasları ile bu kararların yerine getirilmesinde kurumların görev ve sorumluluklarına ilişkin hükümler ise “Çocuk Koruma Kanununa Göre Verilen Koruyucu ve Destekleyici Tedbir Kararlarının Uygulanması Hakkında Yönetmelik (KDTK Yönetmeliği)” te

geniş kapsamlı olarak anlatılmıştır. Aşağıda bahsedilen bu tedbirlerin uygun bir şekilde uygulanması halinde mükerrer suça sürüklenen çocukların bu davranışlarına son verip normalleşme yolunda ilerleyecekleri düşünülmektedir[4].

a-Danışmanlık Tedbiri

Danışmanlık tedbiri, çocuğun bakımından sorumlu kimselere çocuk yetiştirme hakkında; çocuklara da eğitim ve gelişmeleri ile ilgili sorunlarının çözümünde yol göstermeye yönelik rehberlik tedbirleridir. Bu tedbir kararı çocuğun ailesi yanında korunmasının sağlanması veya çocuk hakkında verilmiş olan bir başka tedbirin uygulanabilmesi için çocuğa rehberlik edilmesi amacıyla uygulanır. Deneyimli ve bu alanda eğitim almış bir sosyal çalışmacı tarafından çocuğa ve ailesine danışmanlık verilmesi şeklinde yerine getirilir. Danışmanlık tedbiri, öncelikli olarak Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı tarafından uygulanır. Bunun yanında, Milli Eğitim Bakanlığı'nın Rehberlik ve Araştırma Merkezlerince ve yerel yönetimlerin benzer nitelikteki kuruluşlarınca da uygulanabilir[63].

b-Eğitim Tedbiri

Çocuğun bir eğitim kurumuna gündüzlü veya yatılı olarak devamına; iş ve meslek edinmesi amacıyla bir meslek veya sanat edinme kursuna gitmesine veya meslek sahibi bir ustanın yanına yahut kamuya ya da özel sektöre ait işyerlerine yerleştirilmesine yönelik olarak uygulanır (ÇKK, md/5b)[23].

Eğitim tedbiri hiç eğitim almamış veya zorunlu eğitimini yarıda bırakmış, zorunlu eğitim yaşını tamamlamış olup haklarında koruyucu ve destekleyici tedbir kararı verilen çocukların; eğitimlerini sürdürebilmeleri, kapasitelerini geliştirebilmeleri, iş ve meslek edinebilmeleri amacıyla, Milli Eğitim Bakanlığı ile Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığının ilgili birimleri tarafından yürütülür (KDTK Yönetmeliği, md.13)[63].

Çocuğun eğitiminin olmayışı veya düşük eğitim düzeyine sahip olması ile mükerrer suçluluk arasında doğru orantı bulunduğu gerçeği göz önüne alındığında bu tedbirin ne kadar önemli olduğu daha iyi anlaşılmaktadır[4].

c-Sağlık Tedbiri

Sağlık tedbiri, çocuğun fiziksel ve psikolojik sağlığının korunması ve tedavisi için gerekli geçici veya sürekli tıbbi bakım ve rehabilitasyonu ile madde bağımlısı olanların tedavilerinin yapılmasına yönelik tedbirleridir. Suça sürüklenen çocuğun ruh sağlığı bozukluğu toplum açısından tehlikeli boyuttaysa sağlık tedbirinin yüksek güvenli sağlık kurumlarında yerine getirilmesi ön görülmektedir. Tedbir kararlarının uygulanmasıyla ilgili yönetmelikte; alkol ya da madde bağımlısı çocukların tedavisinin yerine getirilmesi için çocukların rızasının aranmayacağı belirtilmektedir[63].

d-Barınma Tedbiri

Barınma yeri olmayan çocuklu kişilere veya hayatı tehlikede olan hamile kadınlara uygun barınma yeri sağlamaya yönelik uygulanan bir tedbirdir (ÇKK, md/5e)[23].

Dolayısıyla bu tedbir suça sürüklenen çocuklara değil, yukarıdaki şartları taşıyan annelere uygulanabilecektir. Çocuğun yaşı uygunsa bir müddet annesi ile kalmasına izin verilse de daha sonra yaşına ve gelişimine uygun bakım tedbirinin uygulanacağı bir kuruma yerleştirilecektir[4].

GEREÇ ve YÖNTEM

ÖRNEKLEM

Pamukkale Üniversitesi Tıp Fakültesi Etik Kurulu tarafından onaylanan bu çalışma, Şubat 2018 ve Ağustos 2018 tarihleri arasında, Pamukkale Üniversitesi Tıp Fakültesi Çocuk ve Ergen Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalı ile Denizli Adli Tıp Şube Müdürlüğü'nde yapılmıştır.

Olgu Grubu

Pamukkale Üniversitesi Tıp Fakültesi Çocuk ve Ergen Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Polikliniği'ne ve Denizli Adli Tıp Şube Müdürlüğüne adli makamlarca gönderilen 12-14 yaş aralığındaki mükerrer suça sürüklenen çocuklar değerlendirmeye alınmış. Bu çocuklardan herhangi bir psikiyatrik bozukluk tanısı almayan ve araştırmaya dahil olma kriterlerini karşılayan 17 çocuk çalışmaya dahil edilmiştir.

Olgu Grubu İçin Dahil Olma Kriterleri

- 1-12-14 yaş aralığında olmak.
- 2- Mükerrer (birden fazla) şekilde suça sürüklenme.
- 3-Çalışmaya katılım öncesinde olgunun ve ebeveyn/yasal vasisinin olguya ait verilerin kullanılmasına yönelik yazılı onam vermiş olmak.

Olgu Grubu İçin Dışlama Kriterleri

- 1-Psikiyatrik Hastalık tanısının olması.
- 2- Çalışmaya katılmaktan vazgeçmek.

Kontrol Grubu

Pamukkale Üniversitesi Tıp Fakültesi Çocuk ve Ergen Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Polikliniği'ne ve Denizli Adli Tıp Şube Müdürlüğü'ne adli makamlarca gönderilen 12-14 yaş aralığındaki ilk kez suça sürüklenen çocuklar değerlendirmeye alınmıştır. Bu çocuklardan herhangi bir psikiyatrik bozukluk tanısı almayan ve araştırmaya dahil olma kriterlerini karşılayan 38 çocuk çalışmaya dahil edilmiştir.

Kontrol Grubu İçin Dahil Olma Kriterleri

- 1-12-14 yaş aralığında olmak.
- 2-İlk kez suça sürüklenme.
- 3-Çalışmaya katılım öncesinde olgunun ve ebeveyn/yasal vasisinin olguya ait verilerin kullanılmasına yönelik yazılı onam vermiş olması.

Kontrol Grubu İçin Dışlama Kriterleri

- 1- Psikiyatrik Hastalık tanısının olması.
- 2- Çalışmaya katılmaktan vazgeçmek.

YÖNTEM

Araştırma, Şubat 2018 ve Ağustos 2018 tarihleri arasında Pamukkale Üniversitesi Tıp Fakültesi Çocuk ve Ergen Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalında ile Denizli Adli Tıp Şube Müdürlüğünde yürütülmüştür.

Adli makamlarca Denizli Adli Tıp Şube Müdürlüğü'ne ve Pamukkale Üniversitesi Tıp Fakültesi Çocuk ve Ergen Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalı Polikliniği'ne gönderilen çalışmaya katılmayı kabul eden 12-14 yaş aralığındaki çocuklar ile görüşme yapılmıştır.

Bu aşamada tüm görüşmeler, araştırmacı tarafından sürdürülmüştür. Sosyodemografik Veri Formu, Barrat Dürtüsellik Ölçeği Kısa Formu ve KA-Sİ Çocuk ve Ergenler İçin Empatik Eğilim Ölçeği Ergen Formu yüz yüze görüşme tekniğiyle araştırmacı tarafından doldurulmuştur. Görüşmede olgu ve kontrol grubundaki çocuk ve ergenlere sosyodemografik özelliklerin sorgulandığı sosyodemografik veri formu, çalışmaya dâhil olan çocuk ve ergenlere Wisconson Kart Eşleme Testi'nin kısa bilgisayar versiyonu olan The Psychology Experiment Building Language(PEBL)-Berg's "Wisconsin" Card Sorting Test ve Stroop Viktoria testleri uygulanmıştır.

Araştırmacı tarafından yapılan değerlendirme sonucunda olgu grubundaki 2 olgu DEHB tanısı olması nedeniyle tüm değerlendirmeleri tamamlamasına rağmen çalışmaya dahil edilmemiştir.

İlk defa suça sürüklenen 38 çocuk kontrol grubu olarak tanımlanmış, mükerrer suça sürüklenen 17 çocuk ise olgu grubu olarak belirlenmiştir.

Toplanan form ve ölçekler Pamukkale Üniversitesi Tıp Fakültesi Adli Tıp Anabilim Dalı'nda değerlendirmeye alınmıştır. Sosyodemografik veri formu, Barrat Dürtüsellik Ölçeği Kısa Formu ve KA-Sİ Çocuk ve Ergenler İçin Empatik Eğilim Ölçeği Ergen Formu yüz yüze görüşme tekniğiyle araştırmacı tarafından doldurulmuştur. Ayrıca araştırmacı tarafından çalışmaya katılan çocuk ve ergenlere uygulanan Wisconson Kart Eşleme Testi'nin kısa bilgisayar versiyonu olan The Psychology Experiment Building Language(PEBL)-Berg's "Wisconsin" Card Sorting Testinin ve Stroop Viktorya testinin sonuçları belirlenmiş ve araştırmacı tarafından değerlendirilmiştir.

Araştırma öncesi Pamukkale Üniversitesi Girişimsel Olmayan Klinik Araştırmalar Etik Kurulu 'ndan 30.01.2018 tarih ve 03 sayılı onam alınmıştır.

GEREÇLER

Sosyodemografik Veri Formu

Olguların sosyodemografik verilerini belirlemek için tarafımızca düzenlenmiş olan bilgi formudur. Çalışmaya alınan bireylere yüz yüze görüşme tekniğiyle uygulanmıştır. Form aracılığıyla çocuğa ait bilgiler (adı, soyadı doğum tarihi, okulu, yaşadığı yer vb.) ile aileye ait bilgiler (suça bulaşma olup olmadığı, meslekleri, maaşları vb.) öğrenilerek, sosyodemografik verilerin elde edilmesi amaçlanmıştır.

Barrat Dürtüsellik Ölçeği Kısa Formu (BIS-11-KF) (Barrat Impulsivity Scale-11 – BIS-11)

Barrat Dürtüsellik Ölçeği Kısa Formu (BIS-11-KF): Dürtüsellik değerlendirilmede kullanılan, hastanın doldurduğu bir ölçektir. Onbeş maddeden oluşur ve kendi içinde üç alt ölçeği vardır; motor (motor dürtüsellik), dikkat (dikkatsizlik ve bilişsel düzensizlik, sabırsızlık) ve plan yapamama (kontrolünü sağlayamama, bilişsel karışıklığa tahammülsüzlük). 15 maddelik kısa formunun psikometrik özellikleri İngilizce, İspanyolca ve Almanca dillerinde çalışılmıştır. Araştırmacıların, epidemiyolojik ve özellikle yüksek katılımlı saha çalışmalarında, klinik olmayan gruplarda ve klinik olarak; çeşitli psikiyatrik ve/veya psikiyatri dışı hasta gruplarında yapılacak çalışmalarda kısa formunu kullanabilmesi amaçlanmıştır. BIS-11-KF değerlendirilirken 4 farklı alt puan elde edilir; toplam puan, plan yapamama, dikkatte

dürtüsellik ve motor dürtüsellik puanlarıdır. Toplam BIS-11-KF puanı ne kadar yüksekse hastanın dürtüsellik düzeyi o kadar yüksektir. Tamam ve arkadaşları tarafından ölçeğin hem orijinal çalışma hem de Türkçe uyarlama çalışmasında varlığı gösterilmiş 3 faktörlü yapının, her bir ayrı faktörüne en çok yüklenen maddelerden geliştirilmiş 15 maddelik kısa formu oluşturulmuştur ve geçerlilik ve güvenilirlik çalışması yapılmıştır. Ölçeğin alt boyutları için iç tutarlılık katsayıları .64 ile .80 arasında değişmektedir ve toplam ölçek için iç tutarlılık katsayısı ise .82 olarak tespit edilmiştir[64].

KA-Sİ Çocuk ve Ergenler İçin Empatik Eğilim Ölçeği Ergen Formu.

Çocukların empatik eğilimlerinin belirlenmesi amacıyla (Kaya ve Siyez, 2010) tarafından geliştirilen KA-Sİ Çocuk ve Ergenler İçin Empatik Eğilim Ölçeği-Ergen Formu, duygusal empati (10 madde) ve bilişsel empati (7 madde) olmak üzere iki faktörden oluşmaktadır. KA-Sİ Empatik Eğilim Ölçeği-Ergen Formu, “(1) Bana hiç uygun değil, (2) Bana biraz uygun, (3) Bana oldukça uygun ve (4) Bana tamamen uygun” şeklinde dört dereceli düzenlenmiştir. Duygusal empati alt boyutundan elde edilecek en düşük ve en yüksek puan 10-40, bilişsel empati alt boyutundan elde edilecek en düşük ve en yüksek puan 7-28, toplam en düşük ve en yüksek empatik eğilim puanı 17-68’ dir. Ölçekten alınan puanlar yükseldikçe empatik eğilim artmakta, düştükçe empatik eğilim azalmaktadır. KA-Sİ Çocuk ve Ergenler İçin Empatik Eğilim Ölçeği Ergen Formu’nun yapı geçerliğine ilişkin çalışmalarda önce her sınıf düzeyinde ayrı ayrı faktör analizi yapılmıştır, sonra 6-12. sınıfların verileri birleştirilerek faktör analizi tekrarlanmıştır. Duygusal empati alt boyutundaki 10 maddenin faktör yükleri .49 ile .66, ait oldukları alt boyut toplam puanları ile korelasyonları .51 ile .83, ölçeğin tümünden alınan puanlar ile korelasyonları .52 ile .79 arasında değişmektedir. Bilişsel empati alt boyutundaki yedi maddenin ise faktör yükleri .56 ile .76, ait oldukları alt boyut toplam puanları ile korelasyonları .52 ile .81, ölçeğin tümünden alınan puanlar ile korelasyonları .47 ile .70 arasında değişmektedir. Empatik Eğilim Ölçeği-Ergen Formu’nun güvenilirliği için yapılan çalışmalar sonucunda iç tutarlılığı gösteren Cronbach alfa katsayısı, ölçeğin tümü için .87, duygusal empati için .82 ve bilişsel empati alt boyutu için ise .82 bulunmuştur. Ölçeğin test-tekrar test güvenilirlik katsayısı

ölçeğin tümü için .75, duygusal empati alt boyutu için .73 ve bilişsel empati alt boyutu için .69 olarak bulunmuştur[65].

Wisconsin Kart Eşleme Testi (WKET):

Frontal lob işlevlerini ve yönetici işlevleri ölçmek için kullanılan değerlendirilmede kullanılan bir nöropsikolojik testtir. Bu test ile bireyin problem çözme ve değişen şartlara uygun olarak problem çözme stratejisini değiştirebilme yeteneği değerlendirilmektedir[66].

Testin özellikle Dorso Lateral PreFrontal Korteks (DLPFK) işlevlerini ölçmede duyarlı olduğu kabul edilmekte ve yapılan çalışmalarda test sırasında DLPFK, inferior frontal lob ve inferior temporal kortekste aktivasyon olduğu PET çalışmaları ile gösterilmiştir[67].

Test soyut irdeleme, kavram oluşturma, kavramsal irdeleme, özellik belirleme, çalışma belleği, yönetici işlevler ve dikkat ile ilişkilendirilmiştir fakat ölçtüğü temel özellik bakımından araştırmacıların büyük kısmı perseverasyon üzerinde birleşmektedir.

Klasik WKET'i dört adet uyarıcı kart ve 64 adet tepki kartını içeren iki kart destesi ile uygulanır. Kartların her birinde değişik renk ve sayıda şekiller bulunur. Kullanılan şekiller artı, daire, yıldız ve üçgen; şekillerin sayısı bir, iki, üç ve dört; şekillerin renkleri ise kırmızı, yeşil, mavi ve sarıdır. Olgudan istenen, destedeki her bir tepki kartını doğru olduğunu düşündüğü uyarıcı kart ile eşlemesidir. Doğru eşleme kategorisi renk, şekil, sayı olarak sıralanır, her tepkiden sonra olguya tepkisinin doğru veya yanlış olduğu bildirilir, ancak doğru eşleme kategorisinin ne olduğu konusunda bilgi verilmez. Denek aynı anda art arda 10 defa doğru eşleme yaptığında bir sonraki kategoriye geçilir. Denek altı kategorinin tümünü tamamlayana veya her iki destedeki kartların tümü bitene kadar test sürdürülmektedir.

Çalışmamızda WKET'nin kısa bilgisayar versiyonu (The Psychology Experiment Building Language(PEBL)-Berg's "Wisconsin" Card Sorting Test) kullanılmıştır[68, 69]. 64 adet tepki kartını içeren versiyon klasik uygulamayla karşılaştırıldığında her iki uygulama sonuçlarının da benzer olduğu bildirilmektedir[70].

Uygulamada bilgisayar ekranında üst sırada üzerinde farklı sayıda (bir, iki, üç veya dört adet) ve renkte (kırmızı, yeşil, mavi veya sarı) yıldız, üçgen, daire ve artı

şekilleri olan 4 adet kart bulunur. Bu kartlar test boyunca değişmemektedir. Ekranın sağ tarafında ise 1 adet kart bulunur ve bu kartın denek tarafından en üstteki kartlardan renk, şekil ya da sayı bakımından uygun olan kartın altına yerleştirilmesi gerekmektedir. Her yerleştirmeden sonra ekranın sağ tarafında farklı bir kart belirir ve her yerleştirme işleminde eşleştirilen iki kart arasındaki benzerlik mevcut kategori ile uyumlu ise bilgisayar ekranının alt tarafında “Doğru”, uyumsuz ise “Yanlış” yazısı görülür. Üst üste 10 doğru yanıtın ardından bilgisayar başka bir kategoriye geçer ve eşleştirme kuralı değişmiş olur. Test bitene kadar olgunun verdiği tepkiler bilgisayar tarafından kaydedilmekte ve olgunun test performans puanı mevcut program tarafından hesaplanmaktadır.

WKET’de hesaplanan puanlar:

Tamamlanan Kategori Sayısı: Ard arda 10 kez doğru tepkilerin verilmiş olduğu kategorilerin toplamını göstermektedir.

Toplam Tepki Sayısı: Bilgisayar tarafından olgunun performans ve doğru yanıt başarısına göre olguya verilen ve olgunun yanıtladığı kart sayısını göstermektedir.

Toplam Hata Yüzdesi: Bilgisayar tarafından verilen kartı olgunun istenen kategoriye (renk, şekil ya da sayı) uygun yerleştiremediğini ifade eden hatalı yanıt sayısının, toplam tepki sayısına bölünüp 100’le çarpılması ile elde edilen sonucu gösterir.

Toplam Doğru Yanıt Yüzdesi: Toplam doğru yanıt sayısının toplam tepki sayısına bölünüp 100’le çarpılması ile elde edilen sonucu göstermektedir.

Toplam Perseveratif Tepki Sayısı: Ardışık 10 doğru tepkiden sonra istenen kategorinin değiştirilmesine karşın, bir önceki kategori için doğru olan eşleme ilkesine göre veya birey tarafından geliştirilmiş bir perseverasyon ilkesine göre tekrarlanan tepkilerin toplamıdır.

Toplam Perseveratif Hata Sayısı: Perseveratif olan tepkilerden aynı zamanda da yanlış olanları gösterir.

İlk Kategoriye Tamamlamada Kullanılan Deneme Sayısı: İlk kategoriye ilişkin tepkilerin toplamı, ilk kategoriye tamamlamada kullanılan tepki sayısını oluşturmaktadır.

Kavramsal Düzey Tepki Sayısı: Birbirini izleyen en az üç doğru tepkiden oluşan doğru tepkilerin toplamından oluşmaktadır.

Kavramsal Düzey Tepki Yüzdesi: Kavramsal düzey tepki sayısının toplam cevap sayısına bölünerek 100’le çarpılması ile elde edilmektedir.

Kurulumu Sürdürmede Başarısızlık Puanı: Olgunun artarda 5–9 doğru tepki verdiği, ancak ardışık 10 doğru tekrar ölçütüne ulaşamadığı tepki bloklarının sayısından oluşmaktadır.

Öğrenmeyi Öğrenme Puanı: En az üç kategoriyi tamamlayan olgularda hesaplanan bu puan için, her bir kategorideki hata sayısı o kategorideki toplam tepki sayısına bölünüp 100’le çarpılmakta ve böylece her kategorinin hata yüzdesi hesaplanmaktadır. Daha sonra bir önceki kategorinin hata yüzdesinden bir sonraki kategorinin hata yüzdesi çıkarılarak fark puanları hesaplanmakta, fark puanlarının ortalaması, öğrenmeyi öğrenme puanını oluşturmaktadır. Bu puanın hesaplanması için en az üç kategorinin tamamlanması gerektiğinden tüm olgular için bu puan hesaplanamamıştır.

Stroop Viktoria

Stroop testi, seçici dikkat ve bilişsel esnekliğin zamanlanmış bir ölçüsüdür. Stroop testinin çeşitli versiyonları mevcuttur; Bu çalışmada Viktorya dönemi versiyonu kullanılmıştır. Stroop testi bilişsel bataryaya dahil edildi, çünkü daha önce biliş ve diyet müdahaleleri arasındaki ilişkiyi değerlendirmek için kullanılıyordu. Teste öncelikle hangi rakamların hangi renkleri temsil ettiği anlatıldı. (1-yeşil, 2- mavi, 3- kırmızı ve 4-sarı) Görevin üç bölümü vardı; ilk bölüm (bölüm D (noktalar)) 4 sütun ve 6 satırdan oluşan yuvarlak şekillerden oluşurken, katılımcıların noktaların rengini temsil eden rakamları hata yapmadan ve en hızlı şekilde tuşlamaları gereklidir. Görevi tamamlama süresi ve yapılan hataların sayısı pebl programınca kaydedildi. İkinci görev için (bölüm W (nötr / renkli olmayan kelimeler), 4 sütun ve 6 satırdan oluşan 4 kelime (zayıf, kadar, ise, orta) dört farklı renkten oluşurken, kelimeler hangi renkte yazılmış ise o rengi ifade eden rakamın hızlı ve hatasız şekilde tuşlanması istendi. Yine, görevi tamamlama zamanı ve hata sayısı kaydedildi. Üçüncü görev, renkler görevi, üç Viktorya Dönemi Stroop görevinin en zoruydu ve incelemecilerin daha az olumlu ama doğru bir cevap için olağan tepkileri bastırma yeteneğini değerlendirmektedir. Üçüncü görevde kırmızı, sarı, yeşil, mavi kelimeleri farklı renklerde yazılmış olup, kelimeyi okumadan hangi renkte yazılmış ise o rengi temsil

eden rakamın tuşlanması istenmiştir. Bu bölüm, katılımcının, rengi zorlaştırmak için kelimeyi okumayı otomatik olarak engellemesini gerektiriyordu. Görevi tamamlama zamanı ve hata sayısı kaydedildi. Gerçek test başlamadan önce, birey testin her bölümünde ne yapmaları gerektiğini öğrenme fırsatı buldu. Testin birinci ve ikinci kısmı bilişsel hızı ölçmek için kullanılırken, testin üçüncü kısmı yanıt inhibisyonunu ölçmek için kullanılmıştır. Testin bilgisayar programı (pebl) temelli yönetimi, eğer bir hata yapılırsa, katılımcının bir sonraki maddeye devam etmeden önce hatayı düzeltmesi ve bunun testin bitim süresine yansımaları gerektirmiştir. Viktorya Stroop Test (VST) verim skoru, C (renkli kelimeler kısmı) D (nokta parçası) ile bölünerek hesaplandı[71].

Verilerin İstatistiksel Değerlendirilmesi

İstatistiksel değerlendirmeler “SPSS (Statistical Package for Social Sciences) for Windows 18.0” paket programında yapılmıştır. Kategorik olan verilerin karşılaştırılmasında Pearson Ki-kare testi (X^2) kullanılmış, 2x2 düzenlerde gözlenen değerler arasında 25’ten küçük değer olduğunda Yates süreklilik düzeltmesi ve beklenen değerlerin %20’den fazlasının 5’ten küçük olması durumunda Fisher’in kesin testi uygulanmıştır. Elde edilen sürekli değişkenlerin dağılımının normal olup olmadığı Shapiro–Wilk testi ile değerlendirilmiştir. Varyansların homejenliği Levene testi ile saptanmıştır. İki grup arasındaki karşılaştırmalarda sürekli değişkenlerin normal dağılım göstermesi durumunda Student t testi, normal dağılım göstermediğinde ise Mann-Whitney U testi kullanılmıştır. Sürekli değişkenlerin birbiriyle ilişkisinin incelenmesinde normal dağılım gösterenlerde Pearson korelasyon testi, normal dağılmayanlarda Spearman korelasyon testi kullanılmıştır. Analizlerde %95 güven aralığında anlamlılık değeri $p < 0,05$ olarak kabul edilmiştir.

BULGULAR

KATILIMCILARIN DEMOGRAFİK VERİLERİ

Cinsiyet

Olgu grubunun %17.6'sı (n=3) kız, %82.4' ü (n=14) erkek, kontrol grubunun %34.2' si (n=13) kız, %65.8'i (n=25) erkektir. Olgu grubu ile kontrol grubu arasında cinsiyet açısından istatistiksel olarak anlamlı fark yoktur ($p > 0.05$) (Tablo 1).

Tablo 1: Olgu ve Kontrol grubundaki çocukların cinsiyetleri

Cinsiyet*	Olgu		Kontrol		Toplam	
	n	%	n	%	n	%
Erkek	14	82.4	25	65.8	39	70.9
Kız	3	17.6	13	34.2	16	29.1
Toplam	17	100	38	100	55	100

p= 0.336

*Fisher exact test kullanılmıştır.

Yaş

Olgu grubunun yaş ortalaması 13.76 ± 0.562 yıl, kontrol grubunun yaş ortalaması ise 13.76 ± 0.542 yıldır. Yaş açısından iki grup arasında anlamlı farklılık saptanmamıştır ($p > 0.05$) (Tablo 2).

Tablo 2: Olgu ve Kontrol grubundaki çocukların yaş ortalamaları

	Olgu (n=37)	Kontrol (n=35)	Toplam (n=72)	z	p
	Ort± SS	Ort± SS	Ort± SS		
*Çocuk yaşı	13.76 ± 0.562	13.76 ± 0.542	13.76 ± 0.543	-0.054	0.957

* Mann Whitney U testi kullanılmıştır.

Suçta sürüklenen çocukların %5.5'i 12 yaşında, %12.7'si 13 yaşında ve % 81.8'i 14 yaşındadır.

Tablo 3: Suçta sürüklenen çocukların yaşları

Yaş	n	%
12	3	5.5
13	7	12.7
14	45	81.8

Sınıf Tekrarı

Olgu grubunun %76.5' i (n=13) sınıf tekrarı yapmış, %33.5' i (n=4) sınıf tekrarı yapmamıştır, kontrol grubunun %2.6' sını (n=1) sınıf tekrarı yapmış, %97.4' ü (n=37) sınıf tekrarı yapmamıştır. Olgu grubu ile kontrol grubu arasında sınıf tekrarı yapma açısından istatistiksel olarak anlamlı fark vardır (P<0.05) (Tablo 4).

Tablo 4: Olgu ve Kontrol grubundaki çocukların sınıf tekrarı

Sınıf tekrarı	Olgu (n=17)	Kontrol (n=38)	Toplam (n=55)	p
var	13 (%76.5)	1 (%2.6)	14 (%25.5)	p<0.001
yok	4 (%23.5)	37 (%97.4)	41 (%74.5)	
Toplam	17 (%100.0)	38 (%100.0)	55 (%100.0)	

* fisher exact test kullanılmıştır. P<0.05 anlamlıdır.

Okul Terk Durumu

Olgu grubunun %64.7' si (n=11) okulu bırakmış, %35.3' ü (n=6) okula devam etmektedir, kontrol grubunun %10.5' i (n=4) okulu bırakmış, %89.5' i (n=34) okula

devam etmektedir. Olgu grubu ile kontrol grubu arasında okulu terk etme açısından istatistiksel olarak anlamlı fark vardır ($P < 0.05$) (Tablo 5).

Tablo 5: Olgu ve Kontrol Grubundaki Çocukların Okul Terk Durumu

okul terk	Olgu (n=17)	Kontrol (n=38)	Toplam (n=55)	p
var	11 (%64.7)	4 (%10.5)	15 (%27.3)	p<0.001
yok	6 (%35.3)	34 (%89.5)	40 (%72.7)	

* fisher exact test kullanılmıştır. $P < 0.001$ anlamlıdır.

Kiminle Yaşadıkları

Olgu grubunun %58.8' i (n=10) anne-baba ile birlikte yaşamakta, %41.2'si (n=7) anne-baba ile birlikte yaşamamaktadır, kontrol grubunun %68.4' ü (n=26) anne-baba ile birlikte yaşamakta, %31.6'sı (n=12) anne-baba ile birlikte yaşamamaktadır. Olgu grubu ile kontrol grubu arasında anne-baba ile birlikte yaşama açısından istatistiksel olarak anlamlı fark yoktur ($p > 0.05$) (Tablo 6).

Tablo 6. Olgu ve Kontrol grubundaki çocukların anne-baba ile birlikte yaşama durumu

Anne baba ile	Olgu (n=17)	Kontrol (n=38)	Toplam (n=55)	p
Yaşayan	10 (%58.8)	26 (%68.4)	36 (%65.5)	0.700
yaşamayan	7 (%41.2)	12 (%31.6)	19 (%34.5)	
Yates ki kare testi uygulanmıştır. $\chi^2=0.148$				

İkamet Edilen Yer

Olgu grubunun %94.1' i (n=16) kentte yaşamakta, %5.9' u (n=1) kırsalda (ilçe ve köy) yaşamaktadır, kontrol grubunun %89.5' i (n=34) kentte yaşamakta, %10.5' i (n=5) kırsalda yaşamaktadır. Olgu grubu ile kontrol grubu arasında kentte ve kırsalda yaşama açısından istatistiksel olarak anlamlı fark yoktur ($p > 0.05$) (Tablo 7).

Tablo 7. İkamet Edilen Yer

Nerede yaşadığı	Olgu (n=17)	Kontrol (n=38)	Toplam (n=55)	p
kent	16 (%94.1)	34 (%89.5)	50 (%90.9)	0.505
kırsal	1 (%5.9)	4 (%10.5)	5 (%9.1)	

Fisher exact ki kare testi uygulanmıştır.

Ailedeki Toplam Çocuk Sayısı

Olgu grubundaki çocukların ailelerindeki çocuk sayısının ortanca değeri 3 (min:2, max:8) iken, kontrol grubundaki çocuk sayısının ortanca değeri 3 (min:1, max:8) olarak bulunmuştur. Olgu ve kontrol grupları ailedeki çocuk sayısı açısından karşılaştırıldıklarında olgu ve kontrol grubu arasında ailedeki çocuk sayısı açısından anlamlı farklılık olmadığı belirlenmiştir ($p=0.831$)(Tablo 8).

Tablo 8. Olgu ve kontrol grubundaki çocukların ailelerindeki toplam çocuk sayısı

Ailedeki Toplam Çocuk Sayısı *	Olgu (n=17)	Kontrol (n=38)	Toplam (n=55)	z	MWU	p
	Ortanca (min-max)**	Ortanca (min-max)	Ortanca (min-max)			
	3 (2-8)	3 (1-8)	3 (1-8)	- 0.213	295.5	0.831

* Mann Whitney U testi kullanılmıştır.

Aile ve Yakın Akrabalarında Suç İşlemiş Birey Bulunması

Tüm Örneklem grubunun ailesinde ve yakın akrabalarında tutuklanmış/hüküm giymiş veya suç işlemiş bireyin olup olmama durumuna göre dağılımı incelendiğinde araştırmaya katılanların az bir kısmında (n=6, %10.9) ailesinde ve yakın akrabalarında tutuklanmış/hüküm giymiş veya suç işlemiş bireyin olduğu görülmektedir. Olgu grubunun %11.8'inde (n=2) ailede suç işlemiş birey bulunmakta, %88.2' sinde (n=15) ailede suç işlemiş birey bulunmamaktadır, kontrol grubunun %10.5'inde (n=4) ailede suç işlemiş birey bulunmakta, %89.5'inde (n=34) ailede suç işlemiş birey bulunmamaktadır. Olgu grubu ile kontrol grubu arasında aile ve yakın akrabalarında suç işlemiş birey bulunması açısından anlamlı farklılık olmadığı belirlenmiştir (p=0.610) (tablo 9).

Tablo 9: Aile ve yakın akrabalarda suç işlemiş birey bulunma durumu

Birinci ve ikinci kuşakta suça bulaşma	Olgu (n=17)	Kontrol (n=38)	Toplam (n=55)	p
var	2 (%11.8)	4 (%10.5)	6 (%10.9)	0.610
yok	15 (%88.2)	34 (%89.5)	49 (%89.1)	

Fisher exact ki kare testi uygulanmıştır.

Ailenin Gelir Düzeyi

Aylık gelir düzeyi ailenin belirlemesi esas alınarak 1602 TL' den az, 1602 -5330 TL arası, 5330 TL'den fazla olarak gruplandırılmıştır. Olgu grubundaki çocukların aile gelir düzeyleri değerlendirildiğinde; %17.6'si (n=3) 1602 TL altı, %70.6' si (n=12) 1603-5330 TL arası, %11.8' i (n=4) 5330 TL' den fazla olarak saptanmıştır. Kontrol grubundaki çocukların aile gelir düzeyleri değerlendirildiğinde; %29.7' si (n=11) 1602 TL altı, %59.5' i (n=22) 1602 -5330 TL arası, %10.8' i (n=4) 5330 TL' den fazla olarak saptanmıştır.

Olgu ve kontrol grupları ailelerinin aylık gelir düzeyleri açısından karşılaştırıldıklarında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamıştır. (**p= 0.639**) (Tablo 10).

Tablo 10: Ailenin aylık gelir düzeyi

Ailenin Gelir Düzeyi	Olgu (n=17)	Kontrol (n=38)	Toplam (n=55)	p
0-1602	3 (%17.6)	11 (%29.7)	14 (%25.9)	0.639
1603-5330	12 (%70.6)	22 (%59.5)	34 (%63)	
>5330	2 (%11.8)	4 (%10.8)	6 (%11.1)	
Pearson ki kare testi uygulanmıştır. $\chi^2=0.895$				

Çalışma Durumu

Örneklem grubunun %29.1' inin (n=16) çalıştığı, %70.9' unun (n=39) herhangi bir yerde çalışmadığı görülmektedir. Olgu grubunun %52.9' u (n=9) çalışmakta, %47.1' i (n=15) herhangi bir yerde çalışmamaktadır, kontrol grubunun %18.4' ü (n=7) çalışmakta, %81.6' sı (n=31) herhangi bir yerde çalışmamaktadır. Olgu grubu ile kontrol grubu arasında çalışma durumu açısından istatistiksel olarak anlamlı fark olduğu belirlenmiştir (p=0.012) (Tablo 11).

Tablo 11: Olgu ve kontrol grubundaki çocukların çalışma durumu

Çalışma durumu	Olgu (n=17)	Kontrol (n=38)	Toplam (n=55)	p
evet	9 (%52.9)	7 (%18.4)	16 (%29.1)	0.012
hayır	8 (%47.1)	31 (%81.6)	39 (%70.9)	
Fisher exact ki kare testi uygulanmıştır.				

Çocukta Madde Kullanımı

Olgu grubunun %64.7' si (n=11) sigara kullanmakta, %5.9' u (n=1) alkol kullanmakta, %17.6' sı uyuşturucu madde kullanmaktadır, kontrol grubunun ise %15.8' i (n=6) sigara kullanmakta, kontrol gurubunda alkol ve uyuşturucu madde kullanımına rastlanmamıştır. Olgu grubu ile kontrol grubu arasında sigara (p=0.001) ve uyuşturucu madde kullanımı (p=0.026) açısından istatistiksel olarak anlamlı fark olduğu ancak alkol kullanımı (p=0.309) açısından istatistiksel olarak anlamlı fark olmadığı belirlenmiştir (Tablo 12).

Tablo 12: Olgu ve kontrol grubundaki çocuklarda madde kullanımı

Çocukta Madde Kullanımı	Olgu (n=17)		Kontrol (n=38)		Toplam (n=55)		p
	evet	hayır	evet	hayır	evet	hayır	
Sigara	11 %64.7	6 %35.3	6 %15.8	32 %84.2	17 %30.9	38 %69.1	0.001*
Alkol	1 %5.9	16 %94.1	0.0 %0	38 %100.0	1 %1.8	54 %98.2	0.309**
Uyuşturucu	3 17.6	14 82.4	0.0 0	38 100.0	3 5.5	52 94.5	0.026**

* Yates ki kare testi uygulanmıştır. $\chi^2=13.160$
** Fisher exact ki kare testi uygulanmıştır.

Çocukların Sürüklendikleri Suç Türleri

Olgu grubundaki çocukların en sık sürüklendikleri suçların mal varlığına karşı suçlar (% 47.6) olduğu, kontrol grubundaki çocukların en sık sürüklendikleri suçların ise vücut dokunulmazlığına karşı suçlar (% 44.9) olduğu saptanmıştır. Olgu ve kontrol grubu sürüklendikleri suç türleri açısından karşılaştırıldıklarında istatistiki olarak anlamlı fark olduğu belirlenmiştir. (p <0.001)

Tablo 13: Suça sürüklenen çocukların sürükledikleri suç türleri

İşlenen suçlar	Olgu		Kontrol		P
	n	%	n	%	
Hırsızlık	10	47.6	4	8.2	<0.001
Vücut dokunulmazlığı	3	14.3	22	44.9	
Cinsel	1	4.8	4	8.2	
Uyuşturucu	2	9.5	1	2.0	
Diğerleri	5	23.8	18	36.7	

Pearson ki-kare testi kullanılmıştır

Mükerrer suça sürüklenen çocukların ilk suçları incelendiğinde; % 29,4'ünün mala karşı işlenen suçlar, % 23,5'inin vücut dokunulmazlığına karşı işlenen suçlar, % 29,4'ünün uyuşturucu madde bulundurma ve kullanma suçları, %17,6'sının diğer (konut dokunulmazlığını ihlal, özel hayatın gizliliğini ihlal, spor alanlarına usulsüz girme, yalan beyanda bulunma vb.) suçlar sebebi ile adli tıp polikliniğine getirildikleri saptanmıştır.

Tablo 14: Mükerrer suça sürüklenen çocukların ilk sürükledikleri suç türleri

	n	%
Mükerrer Şekilde Suça Sürüklenen Çocukların İlk Suçları		
Mala karşı işlenen suçlar	5	29,4
Vücut dokunulmazlığına karşı işlenen suçlar	4	23,5
Uyuşturucu madde bulundurma ve kullanma	5	29,4
Diğer	3	17,6
Toplam	17	100,0

Barrat Dürtüsellik Ölçeği Kısa Formu (BIS-11-KF) (Barrat Impulsivity Scale-11 – BIS-11)

Olgu ve kontrol grubunun BIS-11-KF plan yapmama, dikkat dürtüsellığı ve motor dürtüsellik alt ölçekleri açısından karşılaştırılmasında olgu grubunda alt ölçek puanları daha yüksek olmakla birlikte istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır. Toplam dürtüsellik puan ortalaması olgu grubunda 31.7 ± 9.17 , kontrol grubunda ise 26.6 ± 6.73 olarak saptandı. Toplam dürtüsellik puanlarının olgu grubunda daha yüksek olduğu ve istatistiksel olarak anlamlı fark ($P=0.030$) olduğu tespit edilmiştir (Tablo 15).

Tablo15. Grupların Barrat Dürtüsellik Ölçeği-11 Kısa Formu toplam ve alt ölçek puanları

puan	Olgu	Kontrol	t	p
	Ortalama \pm SS	Ortalama \pm SS		
Toplam dürtüsellik	31.7 ± 9.17	26.6 ± 6.73	2.229	0,030
Student t test uygulanmıştır.				

puan	Olgu (n=17)	Kontrol (n=38)	Toplam (n=55)	z	MWU	p
	Ortanca (ÇAA)	Ortanca (ÇAA)	Ortanca (ÇAA)			
Dikkat dürtüsellığı	9 (6.5-13)	8 (6-10)	8 (6-11)	- 1.772	226.5	0.076
Motor dürtüsellik	9 (7-11.5)	8 (6-10.25)	16 (14-17)	- 0.984	269.5	0.325
Plan yapmama	12 (7-16)	10 (7-11)	10 (7-12)	- 1.495	241.5	0.135
Mann Whitney U testi kullanılmıştır.						

Ka-si Empati Eğilim Ölçeği Ergen Formu:

Olgu grubunun empati puan ortalaması 47.35 ± 9.94 olarak, kontrol grubunun puan ortalaması ise 51.57 ± 6.04 olarak saptandı. Olgu grubu ile kontrol grubu arasında empati puanı açısından fark olduğu ancak istatistiksel olarak anlamlı olmadığı tespit edilmiştir ($p=0.057$) (Tablo 16).

Tablo 16. Olgu ve kontrol grubunda Ka-si empati ölçeği ergen formu puanları

Ka-si empati ölçeği	SSÇ (Ort. \pm SS)	Kontrol (Ort. \pm SS)	F	p
Toplam puan	47.35 ± 9.94	51.57 ± 6.04	3.540	0.057

Wisconsin Kart Eşleme Testi:

WKET'ne göre çocukların tamamlanan kategori puanları medyan değeri olgu grubunda 3 (1. çeyreklik 2.5- 2. çeyreklik 4) iken, kontrol grubundaki çocukların tamamlanan kategori puanları medyan değeri 4 (1. çeyreklik 3- 2. çeyreklik 4.25) olarak bulunmuştur. WKET'ne göre olgu ve kontrol gruplarındaki çocuklar tamamlanan kategori puanları açısından karşılaştırıldıklarında anlamlı farklılık göstermediği ancak olgu grubundaki çocukların daha az sayıda kategori tamamlayabildiği belirlenmiştir ($p=0.055$) (Tablo 17).

WKET'ne göre olgu grubundaki çocukların toplam doğru cevap puanları medyan değeri 52 (1. çeyreklik 50.5- 2. çeyreklik 54) iken, kontrol grubundaki çocukların toplam doğru cevap puanları medyan değeri 55 (1. çeyreklik 52.75- 2. çeyreklik 56) olarak bulunmuştur. WKET' ne göre olgu ve kontrol gruplarındaki çocuklar toplam doğru cevap puanları açısından karşılaştırıldıklarında anlamlı farklılık gösterdiği, olgu grubundaki çocukların daha az sayıda doğru cevap verebildiği belirlenmiştir ($p < 0.001$) (Tablo 17).

WKET'ne göre olgu grubundaki çocukların toplam hatalı cevap puanları medyan değeri 12 (1. çeyreklik 10- 2. çeyreklik 13.5) iken, kontrol grubundaki çocukların toplam hatalı cevap puanları medyan değeri 9 (1. çeyreklik 8- 2. çeyreklik 11.25) olarak bulunmuştur. WKET' ne göre olgu ve kontrol gruplarındaki çocuklar

toplam hatalı cevap puanları açısından karşılaştırıldıklarında anlamlı farklılık gösterdiği, olgu grubundaki çocukların daha fazla sayıda hatalı cevap verdiği belirlenmiştir ($p < 0.001$) (Tablo 17).

WKET'ne göre olgu grubundaki çocukların perseveratif cevap puanları medyan değeri 21 (1. çeyreklik 17.5- 2. çeyreklik 25) iken, kontrol grubundaki çocukların perseveratif cevap puanları medyan değeri 18 (1. çeyreklik 17- 2. çeyreklik 20) olarak bulunmuştur. WKET' ne göre olgu ve kontrol gruplarındaki çocuklar perseveratif cevap puanlarına göre karşılaştırıldıklarında anlamlı farklılık gösterdiği, olgu grubundaki çocukların daha fazla perseveratif cevap verdiği belirlenmiştir ($p=0.026$)(Tablo 17).

WKET'ne göre olgu grubundaki çocukların perseveratif hata puanları medyan değeri 7 (1. çeyreklik 6- 2. çeyreklik 9) iken, kontrol grubundaki çocukların perseveratif hata puanları medyan değeri 6 (1. çeyreklik 5- 2. çeyreklik 7) olarak bulunmuştur. WKET' ne göre olgu ve kontrol gruplarındaki çocuklar perseveratif hata puanlarına göre karşılaştırıldıklarında anlamlı farklılık gösterdiği, olgu grubundaki çocukların daha fazla perseveratif hata yaptığı belirlenmiştir ($p=0.008$) (Tablo 17).

WKET'ne göre olgu grubundaki çocukların nonperseveratif hata puanları medyan değeri 4 (1. çeyreklik 3- 2. çeyreklik 7) iken, kontrol grubundaki çocukların nonperseveratif hata puanları medyan değeri 3 (1. çeyreklik 1.75- 2. çeyreklik 5) olarak bulunmuştur. WKET' ne göre olgu ve kontrol gruplarındaki çocuklar nonperseveratif hata puanlarına göre karşılaştırıldıklarında anlamlı farklılık göstermediği ancak olgu grubundaki çocukların nonperseveratif hata puanlarının daha yüksek olduğu belirlenmiştir ($p=0.129$)(Tablo 17).

WKET'ne göre olgu grubundaki çocukların unique hata puanları medyan değeri 1 (1. çeyreklik 0- 2. çeyreklik 2) iken, kontrol grubundaki çocukların unique hata puanları medyan değeri 0 (1. çeyreklik 0- 2. çeyreklik 1.25) olarak bulunmuştur. WKET' ne göre olgu ve kontrol gruplarındaki çocuklar unique hata puanlarına göre karşılaştırıldıklarında anlamlı farklılık göstermediği belirlenmiştir ($p=0.421$) (Tablo17).

WKET'ne göre olgu grubundaki çocukların kategori deneme puanları medyan değeri 11 (1. çeyreklik 11- 2. çeyreklik 13.5) iken, kontrol grubundaki çocukların kategori deneme puanları medyan değeri 11 (1. çeyreklik 11- 2. çeyreklik 15) olarak

bulunmuştur. WKET' ne göre olgu ve kontrol gruplarındaki çocuklar kategori deneme puanlarına göre karşılaştırıldıklarında anlamlı farklılık göstermediği belirlenmiştir (**p=0.892**)(Tablo 17).

WKET'ne göre olgu grubundaki çocukların öğrenmeyi öğrenme puanları medyan değeri 0 (1. çeyreklik -2.5610- 2. çeyreklik 4.2385) iken, kontrol grubundaki çocukların öğrenmeyi öğrenme puanları medyan değeri 0.5165 (1. çeyreklik -0.43675- 2. çeyreklik 2.05450) olarak bulunmuştur. WKET' ne göre olgu ve kontrol gruplarındaki çocuklar öğrenmeyi öğrenme puanlarına göre karşılaştırıldıklarında anlamlı farklılık göstermediği belirlenmiştir (**p=0.503**) (Tablo 17).

WKET'ne göre olgu grubundaki çocukların kavramsal sayı puanları medyan değeri 48 (1. çeyreklik 46- 2. çeyreklik 50) iken, kontrol grubundaki çocukların kavramsal sayı puanları medyan değeri 51 (1. çeyreklik 47.75- 2. çeyreklik 53.25) olarak bulunmuştur. WKET' ne göre olgu ve kontrol gruplarındaki çocuklar kavramsal sayı puanlarına göre karşılaştırıldıklarında anlamlı farklılık gösterdiği, kontrol grubundaki çocukların kavramsal sayı puanlarının daha yüksek olduğu belirlenmiştir (**P<0.05**)(Tablo 17).

WKET'ne göre olgu grubundaki çocukların kavramsal yüzde puanları medyan değeri 75 (1. çeyreklik 71.9- 2. çeyreklik 78.1) iken, kontrol grubundaki çocukların kavramsal yüzde puanları medyan değeri 79.7 (1. çeyreklik 74.6- 2. çeyreklik 83.2) olarak bulunmuştur. WKET' ne göre olgu ve kontrol gruplarındaki çocuklar kavramsal yüzde puanlarına göre karşılaştırıldıklarında anlamlı farklılık gösterdiği, kontrol grubundaki çocukların kavramsal yüzde puanlarının daha yüksek olduğu belirlenmiştir (**P<0.05**)(Tablo 17).

Tablo 17. Olgu ve kontrol grubunun WKET sonuçlarının değerlendirilmesi ve karşılaştırması

	Olgu (n=17)	Kontrol (n=38)	Toplam (n=55)	z	MWU	p
	Ortanca (ÇAA)	Ortanca (ÇAA)	Ortanca (ÇAA)			
Tamamlanan kategori	3 (2.5-4)	4 (3-4.25)	4 (3-4)	-1.919	223,500	0.055
Toplam doğru cevap	52 (50.5-54)	55 (52.75-56)	54 (52-55)	-2,782	171,500	0.005
Toplam hatalı cevap	12 (10-13.5)	9 (8-11.25)	10 (9-12)	-2,782	171,500	0.005
Perseveratif cevap	21 (17.5-23)	18 (17-20)	19 (17-21)	-2,219	202,000	0.026
Perseveratif hata	7 (6-9)	6 (5-7)	6 (6-8)	-2,645	181,000	0.008
Nonperseveratif hata	4 (3-7)	3 (1.75-5)	4 (2-5)	-1,519	240,500	0.129
Unigue hata	1 (0-2)	0 (0-1.25)	1 (0-2)	-0.804	282,000	0.421
İlk kategori deneme sayısı	11 (11-13.5)	11 (11-15)	11 (11-14)	-0.136	316,000	0.892
Öğrenmeyi öğrenme puanı	0 (-2.5610-4.2385)	0.5165 (-0.43675-2.05450)	0.189 (-1.375-2.090)	-0.669	204,500	0.503
Kavramsal sayı puanı	48 (46-50)	51 (47.75-53.25)	50 (48-53)	-1,998	214,000	0.046
Kavramsal yüzde puanı	75 (71.9-78.1)	79.7 (74.6-83.2)	78,1 (75-82.8)	-1,998	214,000	0.046

* Mann Whitney U testi kullanılmıştır. P<0.05 anlamlıdır.

Stroop Viktorya

Stroop Viktorya testine göre olgu grubundaki çocukların yuvarlak şekil zaman medyan değeri 54.05 (1. çeyreklik 41.72- 2. çeyreklik 71.58) iken, kontrol grubundaki çocukların yuvarlak şekil zaman medyan değeri 54.15 (1. çeyreklik 45.45- 2. çeyreklik -78.40) olarak bulunmuştur. Stroop Viktorya testine göre olgu ve kontrol grubundaki çocuklar yuvarlak şekil zaman süreleri açısından karşılaştırıldıklarında anlamlı farklılık göstermediği, kontrol grubundaki çocukların yuvarlak şekil zaman sürelerinin daha yüksek olduğu belirlenmiştir(**P=0.416**)(Tablo 18).

Stroop Viktorya testine göre olgu grubundaki çocukların yuvarlak şekil cevap sayıları medyan değeri 28 (1. çeyreklik 24.25- 2. çeyreklik 31) iken, kontrol grubundaki çocukların yuvarlak şekil zaman medyan değeri 25 (1. çeyreklik 24.5- 2. çeyreklik 28) olarak bulunmuştur. Stroop Viktorya testine göre olgu ve kontrol grubundaki çocuklar yuvarlak şekil cevap sayıları açısından karşılaştırıldıklarında anlamlı farklılık göstermediği, olgu grubundaki çocukların yuvarlak şekil cevap sayılarının daha yüksek olduğu belirlenmiştir(**P=0.178**)(Tablo 18).

Stroop Viktorya testine göre olgu grubundaki çocukların kelime zaman süreleri medyan değeri 48.44 (1. çeyreklik 32.65-2. çeyreklik 60.88) iken, kontrol grubundaki çocukların kelime zaman medyan değeri 40.43 (1. çeyreklik 35.41- 2. çeyreklik 48.20) olarak bulunmuştur. Stroop Viktorya testine göre olgu ve kontrol grubundaki çocuklar kelime zaman açısından karşılaştırıldıklarında anlamlı farklılık göstermediği, olgu grubundaki çocukların kelime zaman sürelerinin daha yüksek olduğu belirlenmiştir(**P=0.399**) (Tablo 18).

Stroop Viktorya testine göre olgu grubundaki çocukların kelime cevap sayıları medyan değeri 25 (1. çeyreklik 24- 2. çeyreklik 29) iken, kontrol grubundaki çocukların kelime cevap sayıları medyan değeri 25 (1. çeyreklik 24.5- 2. çeyreklik 27) olarak bulunmuştur. Stroop Viktorya testine göre olgu ve kontrol grubundaki çocuklar kelime cevap sayıları açısından karşılaştırıldıklarında anlamlı farklılık göstermediği belirlenmiştir(**P=0.952**)(Tablo 18).

Stroop Viktorya testine göre olgu grubundaki çocukların renk zaman süreleri medyan değeri 52.34 (1. çeyreklik 37.87- 2. çeyreklik 67.19) iken, kontrol grubundaki çocukların renk zaman süreleri medyan değeri 49.15 (1. çeyreklik 38.25- 2. çeyreklik 71.81) olarak bulunmuştur. Stroop Viktorya testine göre olgu ve kontrol grubundaki

çocuklar renk zaman süreleri açısından karşılaştırıldıklarında anlamlı farklılık göstermediği, olgu grubundaki çocukların renk zaman sürelerinin daha yüksek olduğu belirlenmiştir(**P=1.000**)(Tablo 18).

Stroop Viktorya testine göre olgu grubundaki çocukların renk cevap sayıları medyan değeri 28 (1. çeyreklik 24.5- 2. çeyreklik 29.75) iken, kontrol grubundaki çocukların renk cevap sayıları medyan değeri 27 (1. çeyreklik 25- 2. çeyreklik 28) olarak bulunmuştur. Stroop Viktorya testine göre olgu ve kontrol grubundaki çocuklar renk cevap sayıları açısından karşılaştırıldıklarında anlamlı farklılık göstermediği, olgu grubundaki çocukların renk cevap sayılarının daha yüksek olduğu belirlenmiştir(**P=0.513**)(Tablo 18).

Stroop Viktorya testine göre olgu grubundaki çocukların verimlilik renk\yuvarlak şekil zaman oranı medyan değeri 0.84 (1. çeyreklik 0.73- 2. çeyreklik 1.13) iken, kontrol grubundaki çocukların verimlilik renk\yuvarlak şekil zaman oranı medyan değeri 0.93 (1. çeyreklik 0.83- 2. çeyreklik 1.11) olarak bulunmuştur. Stroop Viktorya testine göre olgu ve kontrol grubundaki çocuklar verimlilik renk\yuvarlak şekil zaman oranı açısından karşılaştırıldıklarında anlamlı farklılık göstermediği, kontrol grubundaki çocukların verimlilik renk\yuvarlak şekil zaman oranının daha yüksek olduğu belirlenmiştir(**P=0.194**)(Tablo 18).

Stroop Viktorya testine göre olgu grubundaki çocukların verimlilik renk\yuvarlak şekil cevap oranı medyan değeri 1 (1. çeyreklik 0.93- 2. çeyreklik1.06) iken, kontrol grubundaki çocukların verimlilik renk\yuvarlak şekil cevap oranı medyan değeri 1 (1. çeyreklik 0.96- 2. çeyreklik 1.12) olarak bulunmuştur. Stroop Viktorya testine göre olgu ve kontrol grubundaki çocuklar verimlilik renk\yuvarlak şekil cevap oranı açısından karşılaştırıldıklarında anlamlı farklılık göstermediği belirlenmiştir(**P=0.241**)(Tablo 18).

Stroop Viktorya testine göre olgu grubundaki çocukların verimlilik renk\kelime zaman oranı medyan değeri 1.13 (1. çeyreklik 0.94- 2. çeyreklik1.49) iken, kontrol grubundaki çocukların verimlilik renk\kelime zaman oranı medyan değeri 1.21 (1. çeyreklik 1.02- 2. çeyreklik 1.40) olarak bulunmuştur. Stroop Viktorya testine göre olgu ve kontrol grubundaki çocuklar verimlilik renk\kelime zaman oranı açısından karşılaştırıldıklarında anlamlı farklılık göstermediği, kontrol grubundaki çocukların

verimlilik renk\kelime zaman oranının daha yüksek olduğu belirlenmiştir(**P=0.691**)(Tablo 18).

Stroop Viktorya testine göre olgu grubundaki çocukların verimlilik renk\kelime cevap oranı medyan değeri 1.03 (1. çeyreklik 0.97- 2. çeyreklik 1.16) iken, kontrol grubundaki çocukların verimlilik renk\kelime cevap oranı medyan değeri 1.04 (1. çeyreklik 1- 2. çeyreklik 1.12) olarak bulunmuştur. Stroop Viktorya testine göre olgu ve kontrol grubundaki çocuklar verimlilik renk\kelime cevap oranı açısından karşılaştırıldıklarında anlamlı farklılık göstermediği, kontrol grubundaki çocukların verimlilik renk\kelime cevap oranının biraz daha yüksek olduğu belirlenmiştir(**P=0.889**)(Tablo 18).

Tablo 18. Olgu ve kontrol grubunun Stroop Viktorya test sonuçlarının değerlendirilmesi ve karşılaştırılması

Stroop Viktorya	Olgu (n=17)	Kontrol (n=38)	Toplam (n=55)	z	MWU	P
	Ortanca (ÇAA)	Ortanca (ÇAA)	Ortanca (ÇAA)			
yuvarlak şekil zaman	54.05 (45.45- 78.40)	54.15 (41.72- 71.58)	54.15 (44.27- 75.49)	- 0.814	254.000	0.416
yuvarlak şekil cevap	28 (24.25-31)	25 (24.5-28)	26 (24.5-29)	- 1.347	227.500	0.178
kelime zaman bölümü	48.44 (32.65- 60.88)	40.43 (35.41- 48.20)	42.22 (34.49- 51.44)	- 0.843	252.500	0.399
kelime cevap bölümü	25 (24-29)	25 (24.5-27)	25 (24-28)	- 0.060	293,000	0.952
renk zaman bölümü	52.34 (37.87- 67.19)	49.15 (38.25- 71.81)	49.67 (38-70.30)	0	296,000	1.000
renk cevap bölümü	28 (24.5- 29.75)	27 (25-28)	27 (25-29)	- 0.654	262.500	0.513
Verimlilik renk\yuvarlak şekil zaman	0.84 (0.73-1.13)	0.93 (0.83-1.11)	0.91 (0.79-1.11)	- 1.298	229.000	0.194
Verimlilik renk\yuvarlak şekil cevap	1 (0.93-1.06)	1 (0.96-1.12)	1 (0.96-1.10)	- 1.173	236.000	0.241
Verimlilik renk\kelime zaman	1.13 (0.94-1.49)	1.21 (1.02-1.40)	1.19 (1.02-1.40)	- 0.397	275.500	0.691
Verimlilik renk\kelime cevap	1.03 (0.97-1.16)	1.04 (1-1.12)	1.03 (1-1.15)	- 0.140	281.000	0.889

* Mann Whitney U testi kullanılmıştır. P<0.05 anlamlıdır.

TARTIŞMA

Hiçbir zaman bir araya gelmemesi gereken “çocuk” ve “suç” kavramları özellikle çağımızın gittikçe büyüyen bir problemi olarak karşımıza çıkmaktadır. Geleceğimizi emanet edeceğimiz çocuklarımızda ortaya çıkan problemler zamanında tespit edilip gerekli önlemler alınmaz ise bu problemler zamanla önü alınamaz hale gelir ve bu durum toplumsal hayatımızı direkt olarak etkileyecektir. Bu sebeple 19. yüzyılda başlayan ve günümüzde de yoğun bir şekilde devam eden birçok araştırma çocukların suça sürüklenme nedenlerini yoğun bir şekilde araştırarak problemi çözmeye yönelik çözüm önerileri ortaya koymaktadır[4].

Bu çalışmada, mükerrer şekilde suça sürüklenen çocuklar ile ilk kez suça sürüklenmiş çocukların sosyodemografik ve nöropsikolojik özellikleri (empati, dürtüsellik, odaklanmış dikkat, yönetici işlev, önceki tepki eğilimini sürdürmede ısrar, çalışma belleği, kavramsallaştırma, soyut düşünme) karşılaştırılarak elde edilen verilerin değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Literatürde suça sürüklenen çocuklarda tüm bu parametrelerin uygulandığı bir çalışma bulunamamıştır.

SOSYODEMOGRAFİK VERİLERE İLİŞKİN BULGULAR

Cinsiyet

Çalışmamızda araştırmaya konu olan ilk defa suça sürüklenen çocukların % 82.4'ünün, mükerrer şekilde suça sürüklenen çocukların % 65.8'inin erkek cinsiyetinde, toplamda ise suça sürüklenen çocukların %70.9'unun erkek cinsiyetinde olduğu tespit edilmiştir. Pek çok çalışmada suça sürüklenen çocukların çoğunun bizim çalışmamızla benzer şekilde erkek cinsiyetinde olduğu görülmüştür[4, 72-76]. Bunun, toplumsal cinsiyet rolleriyle bağlantılı olarak kız çocuklarının daha sıkı ebeveyn denetiminde tutulması, ev dışında erkeklere göre daha az zaman geçirmesi ve daha az akran etkisine maruz kalmasından kaynaklandığı düşünülmüştür.

Ülkemizde olduğu gibi diğer ülkelerde de kadın suçluluk oranı erkek suçluluk oranına kıyasla oldukça düşüktür. Yeniden tutuklanan veya yeniden suça sürüklenenler üzerinde yapılan araştırmalar sonucunda erkek olma faktörünün mükerrer suçluluğun ön habercisi olduğu tespit edilmiştir[60].

Yaş

Çalışmamıza konu olan çocuklar 12-14 yaş arasında dağılım göstermekte olup, olgu grubunun yaş ortalaması 13.76 ± 0.562 yıl, kontrol grubunun yaş ortalaması 13.76 ± 0.542 yıldır. Yaş açısından olgu ve kontrol grupları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark saptanmamıştır. Olgu ve kontrol grubunda ortanca yaş 14 bulunmuştur. Ülkemizde yapılan çalışmalarda; Denizli’de %41.6, Trabzon’da %37.9, Ankara’da %33.78, Elazığ’da %35 oranında, olguların en sık olarak 14 yaş içerisinde oldukları bildirilmiştir[74, 77-79]. Çalışmamızda da değerlendirmeye alınan çocukların en çok 14 yaşında olduğu tespit edilmiştir.

Eğitim Durumu

Olgu grubunun %76.5'i (n=13) sınıf tekrarı yapmış, %33.5'i (n=4) sınıf tekrarı yapmamıştır, kontrol grubunun %2.6'sı (n=1) sınıf tekrarı yapmış, %97.4' ü (n=37) sınıf tekrarı yapmamıştır. Olgu grubunun %64.7'si (n=11) okulu terk etmiş olup, %35.3'ü (n=6) okula devam etmektedir, kontrol grubunun %10.5'i (n=4) okulu terk etmiş olup, %89.5'i (n=34) okula devam etmektedir. Çalışmamızda olgu grubu ile kontrol grubu arasında sınıf tekrarı yapma ve okulu terk etme açısından istatistiksel olarak anlamlı fark saptanmıştır.

2015 yılında yapılan çalışmada 100 mükerrir çocuktan sadece 6'sı okul hayatına devam etmekte iken, 88'i ise okul aşamasının herhangi bir bölümünde öğrenim hayatlarını sonlandırdıkları ya da bir sonraki aşamaya geçmedikleri, kontrol grubunda (1 defa suça sürüklenen) ise 54 çocuğun okul hayatlarına devam etmekte olduğu, 45 çocuğun ise ya terk ya da devam etmeme suretiyle okul hayatlarını sonlandırdıkları görülmüştür[4]. 2017 yılında yapılan çalışmada suça sürüklenen çocukların %43,4'ünün okula devam etmediği, suça sürüklenmeyen çocuklarda ise bu oranın %6,7 olduğu saptanmıştır[80]. Samsun’da 2004 yılında çocuk ıslahevlerinde yapılan çalışmada çocukların % 48,21'inin ilkokul mezunu olduğu, % 28,6'sının eğitimini yarıda bıraktığı tespit edilmiştir[81]. Bu çalışmalarda bizim çalışmamızı destekler nitelikte sonuçlar elde edilmiştir.

Okula devam ederek eğitim ve öğrenimin sürdürülmesinin, çocukların tutum ve davranışlarının toplumsal değer ve hukuk sistemi ile uyumlu bir şekilde gelişmesini sağladığından çocukların suçtan uzak kalmalarında önemli olduğu, okula devam

etmeyen çocuklarda ise eğitim ve öğretimle kazanılacak olumlu davranışların yeterince gelişmemesi ve boş zamanlarının fazla olması sebebiyle dürtüsellikle beraber olumsuz davranışları artarak çocukların suça yönelmesinde etkili olduğu düşünülmüştür.

Kimlerle Yaşadığı

Çalışmamızda her iki gruptaki çocuklar anne-baba ile birlikte yaşama durumuna göre karşılaştırıldığında istatistiki olarak anlamlı fark saptanmamıştır.

Ölüm ya da boşanma sebebiyle; parçalanmış aile deneyimi, çocukların toplumsallaşma sürecini kesintiye uğratar. Bu çocuklar sosyalleşmede ve toplumsal kurallara uyumda zorluklar yaşayabilirler. Ayrıca anne ya da baba yoksunu olan çocuklarda birçok ruhsal bozukluk görülme sıklığı da artmaktadır [82].

Suçluluğun anne babadan birinin yokluğu ile ilişkisi literatürde birçok araştırma tarafından desteklenmiştir[83-85]. Ankara’da yapılan çalışmada ergenlerin %64 ünün parçalanmış aileye sahip olduğu, aile durumu değişkeninin (anne-baba sağ birlikte, anne ölü- baba sağ, baba ölü- anne sağ, anne baba ayrı-boşanmış) dağılımları arasında anlamlı bir farklılık olduğu tespit edilmiştir[82]. Bizim çalışmamızda bu çalışmalardan farklı olarak her iki grup arasında anne-baba ile birlikte yaşama durumu karşılaştırıldığında anlamlı fark saptanmamıştır.

Güler ve ark. yaptığı çalışmada ilk defa ve mükerrer şekilde suça sürüklenen çocuklar, aile durumu (anne-baba birlikte, boşanmış/parçalanmış, anne ve/veya baba ex) açısından karşılaştırıldığında anlamlı bir fark saptanmamıştır[73]. Denizli’de yapılan çalışmada da benzer şekilde ilk defa ve mükerrer şekilde suça sürüklenen çocuklar anne babaların birliktelik durumu açısından karşılaştırıldığında anlamlı fark saptanmadığı görülmüştür[75]. Altun ve arkadaşlarının yaptığı çalışmada suça sürüklenen çocukların %78’inin, Çoban’ın yaptığı çalışmada da benzer şekilde %64.5’inin anne baba ile birlikte yaşadığı tespit edilmiştir[22, 86]. Literatürde çalışmamızla benzer şekilde sonuç elde edilmiş çalışmalar da mevcuttur.

Anne baba birlikteliğinin çocukların psikolojik gelişiminde önemli olduğu ancak birlikteliğin devamının yanında çocuğa ihtiyacı olan ilginin yeteri kadar verilmesinin de önemli olduğu, ebeveyn desteği yeterince karşılanmayan çocukların suça sürüklenme riskinin arttığı düşünülmüştür.

İkamet Edilen Yer

Bizim çalışmamızda olgu ve kontrol grubu arasında kentte ve kırsalda yaşama durumuna göre anlamlı fark saptanmamıştır.

2015 yılında Isparta'da yapılan çalışmada suça sürüklenen çocukların yaşadıkları yer bilgileri incelendiğinde % 50'sinin il merkezinde, % 32'sinin ilçede ve % 18'inin köyde yaşadığı saptanmış ve il merkezinde yaşayan çocukların oranı istatistiksel olarak daha yüksek olduğu tespit edilmiştir[2]. Denizli de yapılan bir çalışmada ise ilk kez suça sürüklenen çocuklarla mükerrer şekilde suça sürüklenen çocuklar arasında ikamet yerleri açısından anlamlı bir fark saptanmamıştır[75]. Sevük'ün yaptığı araştırmada ise, suça sürüklenen çocukların %79'unun kentte ve %21'inin de kırsal kesimde ikamet ettiği belirlenmiştir[3]. Bunun önemli nedenlerinden biri kentlerde sosyokültürel ve ekonomik farklılıklar nedeniyle komşuluk, akrabalık gibi ilişkilerde zayıflama nedeniyle çocuklar üzerindeki sosyal denetimin azalmış olduğu, toplumlarda kent yaşamının getirdiği sorunların çözülememesinin en önemli sonuçlarından birinin çocukların suça sürüklenmesi olduğu belirtilmiştir[2]. Ancak literatürde ikamet edilen yer açısından gruplar karşılaştırıldığında suça sürüklenme durumuna göre anlamlı farklılık saptanan çalışmalar olmakla birlikte bizim çalışmamız gibi anlamlı fark saptanmayan çalışmalar da mevcuttur. Denizli gibi şehirlerde kırdan kente göçün yüksek oranda olması ve kente göç edenlerin kır sosyokültürel hayatını devam ettirmesi nedeniyle literatürde böyle bir fark olduğu düşünülmüştür.

Ailedeki Toplam Çocuk Sayısı

Çalışmamızda olgu grubundaki çocukların ailelerinde ortalanca çocuk sayısı 3 (min:2, max:8) iken, kontrol grubunda ortalanca çocuk sayısı 3 (min:1, max:8) olarak bulunmuştur. Her iki grup arasında anlamlı fark saptanmamıştır.

Tunceroğlu'nun yaptığı çalışmada örneklem grubundaki mükerrer çocukların %77'si dört ve daha fazla kardeşe sahip olduğu, kontrol grubundaki tek suçlularda ortalama kardeş sayısı 3,76 iken, örneklem grubundaki mükerrer suça sürüklenen çocukların ortalama kardeş sayıları 6 olduğu görülmüştür[4]. Ayan çalışma grubundaki suça sürüklenen çocukların %70,5'inin 4 ve daha fazla kardeşe sahip

olduklarını tespit etmiştir[87]. Bizim çalışmamızda ailede toplam çocuk sayısı ortalaması 3 bulunmuştur. Bu ortalama sayı hem Denizli ortalaması (ort.=1.73), hem de Türkiye (ort.=2.07) ortalamasının üzerindedir[75]. Bizim çalışmamızda ve benzer çalışmalarda suça sürüklenen çocuklarda ortalama kardeş sayısı TÜİK verilerine göre ortalama çocuk sayısından yüksek olduğu saptanmıştır. Ailelerdeki çocuk sayısının fazla olmasının, çocukların ihmal edilmesine, fiziksel ve ruhsal ihtiyaçlarının karşılanamamasına ve suça sürüklenme ihtimallerini artırabileceği düşünülmüştür.

Aile ve Yakın Akrabalarında Suç İşlemiş Birey Bulunması

Bizim çalışmamızda olgu grubunun %11.8'inde (n=2) ailede suç işlemiş birey bulunmakta, kontrol grubunun %10.5'inde (n=4) ailede suç işlemiş birey bulunmamaktadır. Olgu grubu ile kontrol grubu arasında aile ve yakın akrabalarında suç işlemiş birey bulunması açısından anlamlı farklılık saptanmamıştır.

Ailede yakın akrabaların suç işlemiş olması, çocuk suçluluğunu etkileyen önemli etkenlerden biridir. Çocuğun çevresindeki yakınlarının sergilediği olumlu ya da olumsuz örnekler, çocuğun tutum ve davranışlarına yansımaktadır[88]. Çocuğun özdeşleşme, örnek alma, pekiştirme ve öğrenme yoluyla kişiliğinin şekillendiği süreçte rol model olan yakın akrabalar, çocuğun toplumsallaşmasında etkili rol oynarlar[89].

Güler ve arkadaşlarının yaptığı çalışmada ilk defa suça sürüklenen ve mükerrer şekilde suça sürüklenen çocuklar, 1. derece akrabalarında suç öyküsü açısından karşılaştırıldığında anlamlı fark olduğu tespit edilmiştir[73]. Yapılan başka bir çalışmada, suçluların %84,8'inin ailesinde başka suçlu bireylerin olduğu ve çocuk suçluların %86,7'sinin bu tip ailelerden geldikleri belirlenmiştir[88]. Tuncerioğlu'nun yaptığı çalışmada mükerrer çocukların %82'sinin birinci dereceden aile fertleri yani anne, baba ve kardeşlerinin bir suç isnadı ile kolluk kuvvetlerine geliş kaydı mevcutken bu oran kontrol grubundaki tek suçlularda ise sadece %12 olduğu görülmüştür[4]. Bizim çalışmamızda bu çalışmalardan farklı olarak her iki grup arasında anlamlı fark saptanmamıştır. Bunun nedeni olarak çocukların suça sürüklenme sürecinin birçok faktörle ilişkili olmasından kaynaklandığı düşünülmüştür.

Ailenin Gelir Düzeyi

Bizim çalışmamızda olgu grubundaki çocukların aile gelir düzeyleri değerlendirildiğinde; %17.6'si (n=3) 1602 TL altı, %70.6' si (n=12) 1603-5330 TL arası, %11.8' i (n=4) 5330 TL' den fazla olarak saptanmıştır. Kontrol grubundaki çocukların aile gelir düzeyleri değerlendirildiğinde; %29.7' si (n=11) 1602 TL altı, %59.5' i (n=22) 1602 -5330 TL arası, %10.8' i (n=4) 5330 TL' den fazla olarak saptanmıştır. Olgu ve kontrol grupları ailelerinin aylık gelir düzeyleri açısından karşılaştırıldıklarında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamıştır.

Güler ve ark. yaptığı çalışmada ilk defa suça sürüklenen grup ile tekrarlayıcı suça sürüklenen gruplar, ailelerinin gelir düzeyi açısından karşılaştırıldığında anlamlı fark tespit edilmemiştir[73]. Çakalöz ve arkadaşlarının yaptığı çalışmada TCK madde 31/2 gereğince rapor düzenlenmesini istenen çocukların sosyoekonomik düzeylerinin düşük olduğu saptanmıştır[75]. Kocaeli'de yapılan çalışmada da benzer şekilde ailenin aylık gelir düzeyi düştükçe suça sürüklenme oranının arttığı saptanmıştır[80]. Suça sürüklenen çocuklar ile ilgili yapılan araştırmalarda aile özellikleri incelendiğinde ailelerin daha çok alt sosyoekonomik seviyede olduğu belirlenmiştir[90].

Çalışmamızla aynı verileri elde eden çalışmalar olmakla birlikte farklı sonuç elde edilen daha çok çalışmaya rastlanılmıştır. Çalışmamızda bu parametrenin anlamlı çıkmamasının nedeni vaka sayımızın sınırlı olması olabileceği gibi ülkemizde düşük sosyoekonomik düzey grubundaki popülasyonun son yıllarda giderek artmasının da etkili olduğu düşünülmüştür.

Çalışma Durumu

Çalışmamızda örneklem grubunun %29.1' inin (n=16) çalıştığı, %70.9' unun (n=39) herhangi bir yerde çalışmadığı görülmektedir. Olgu grubunun %52.9' u (n=9) çalışmakta, %47.1' i (n=15) herhangi bir yerde çalışmamaktadır, kontrol grubunun %18.4' ü (n=7) çalışmakta, %81.6' sını (n=31) herhangi bir yerde çalışmamaktadır. Olgu grubu ile kontrol grubu arasında çalışma durumu açısından istatistiksel olarak anlamlı fark olduğu saptanmıştır.

Tuncerioğlu'nun yaptığı çalışmada tek suçlu çocukların hiç birisinin hâlihazırda çalışmadıkları, buna karşılık mükerrer suçlu çocukların %23'ünün düzenli olmasalar da çalıştıkları tespit edilmiştir[4]. Uludağlı'nın çalışmasında suça karışmış ergenlerin,

suça karışmamış ergenlere göre çalışma oranlarının daha yüksek ve istatistiki olarak anlamlı olduğu saptanmıştır[53]. Ergenlerin çalışması ile suçluluk da dahil olmak üzere problemlili davranışlar arasında doğru orantılı bir ilişki olduğu ortaya konulmuştur[91-95]. Bizim çalışmamızda ilgili literatürle paralel sonuç elde edilmiştir.

Ergenlerin iş ortamında kendilerinden yaşça büyük yetişkinlerle bir arada bulunmaları, psikososyal gelişimleri açısından uygun olmayan davranışlar sergilemelerine neden olabilmektedir[96, 97]. Ailenin ekonomik sıkıntı yaşamasının bir sonucu olarak çalışmaya başlayan çocuğun hem okuldan ayrı kalması hem de yaşı ile uyumsuz çevrelerle temasa geçmesi durumları birlikte değerlendirildiğinde daha kolay suça sürüklendikleri düşünülmüştür.

Çocukta Madde Kullanımı

Çalışmamızda olgu grubunun %64.7'si (n=11) sigara kullanmakta, %5.9'u (n=1) alkol kullanmakta, %17.6'sı uyuşturucu madde kullanmaktadır, kontrol grubunun ise %15.8'i (n=6) sigara kullanmaktadır, kontrol grubunda alkol ve uyuşturucu madde kullanımına rastlanmamıştır. Olgu grubu ile kontrol grubu arasında sigara (p=0.001) ve uyuşturucu madde kullanımı (p=0.026) açısından istatistiksel olarak anlamlı fark olduğu ancak alkol kullanımı (p=0.309) açısından istatistiksel olarak anlamlı fark olmadığı belirlenmiştir.

Güler ve arkadaşlarının yaptığı çalışmada ilk defa suça sürüklenen grup ile tekrarlayıcı suça sürüklenen gruplar karşılaştırıldığında madde kullanımı tekrarlayıcı suça sürüklenen grupta anlamlı derecede yüksek olduğu görülmüştür[73]. Tuncerioğlu'nun çalışmasında; 100 mükerrir çocuktan 91'inin sigara, 50'sinin alkol, 87'sinin ise uyuşturucu madde kullandığı, kontrol grubundaki ilk defa suça sürüklenen 100 çocuktan sadece 17 tanesinin uyuşturucu madde kullanmaktan kaydı olduğu tespit edilmiştir[4]. Çoban ve arkadaşlarının dezavantajlı (yoksulluk, okula devam etmeme, çalışma ve sokakta yaşama) çocuklar üzerinde yaptığı çalışmada bağımlılık yapan maddeleri kullanma ile suça sürüklenme arasında anlamlı ilişki olduğu bildirilmiştir[22]. Eryalçın ve Duyan'ın çalışmalarında, çocuk ve gençler arasında zararlı madde kullanımı suça sürüklenen çocukların sürüklenmeyenlere göre 12 kat

fazla olduğu bulguları elde edilmiştir[98]. Literatür sonuçları da çalışmamızı destekler niteliktedir.

Suçta sürüklenen çocuklarda madde kullanımının yüksek olmasının nedeni yaşadıkları ailesel-çevresel sıkıntılar, stresörler ile başa çıkabilmek için bağımlılık yapan maddelere yönelmeleri olarak düşünülmüştür.

Çocukların Sürüklendikleri Suç Türleri

Çalışmamızda olgu grubundaki çocukların en sık sürüklendikleri suçların mal varlığına karşı suçlar (% 47.6) olduğu, kontrol grubundaki çocukların en sık sürüklendikleri suçların ise vücut dokunulmazlığına karşı suçlar (% 44.9) olduğu saptanmıştır. Olgu ve kontrol grubu sürüklendikleri suç türleri açısından karşılaştırıldıklarında istatistiki olarak anlamlı fark olduğu belirlenmiştir. (**p <0.001**)

Olgu grubunun ilk suçları incelendiğinde % 29,4'ünün mala karşı suçlar, % 23,5'inin vücut dokunulmazlığına karşı suçlar işledikleri, % 29,4'ünün uyuşturucu madde bulundurma ve kullanma, %17,6'sının diğer (konut dokunulmazlığını ihlal, özel hayatın gizliliğini ihlal, spor alanlarına usulsüz girme, yalan beyanda bulunma vb.) suçları işledikleri tespit edilmiştir.

İlk işlenen suç türlerinin gelecekte yeniden suça sürüklenmenin kuvvetli bir göstergesi olduğunu belirten birçok çalışmanın olduğu bilinmektedir[29, 98-100]. Yapılan araştırmalara göre mükerrer suça sürüklenen bireylerin suçluluk kariyerlerine özellikle hırsızlık tarzı mala karşı suçlarla giriş yaptıkları, yaşlarının ilerlemesiyle daha sonraki dönemde basit hırsızlıkların yerini şiddet ve uyuşturucu türü daha ağır suçların aldığı görülmektedir[102, 103].

Benzer bir çalışmada suça sürüklenen mükerrer çocukların işledikleri ilk suçların büyük çoğunluğunu hırsızlık ve hırsızlığa teşebbüs suçlarının teşkil ettiği görülmektedir[4]. Bitlis'te mükerrer suça sürüklenen çocuklar üzerinde yapılan diğer bir çalışmada da ilk sırada benzer şekilde mal varlığına karşı işlenen suçlar olduğu, ikinci sırada uyuşturucu madde kullanma ve satma suçları, üçüncü sırada ise siyasi suçlar ve vücut dokunulmazlığına karşı suçlar işledikleri görülmüştür[20]. Bizim çalışmamızda olgu grubunda ilk suçların en sık mala karşı işlenen suçlar ve uyuşturucu madde bulundurma ve kullanma suçları olduğu, daha sonra vücut dokunulmazlığına karşı suçlar geldiği görülmektedir. Çalışmalarda mükerrer suça sürüklenen çocukların

ilk işlediği suçların sıralamasının değişmesinin nedeni olarak çocukların bulunduğu aile, sosyal çevre ve arkadaş ortamından kaynaklanabileceği düşünülmüştür.

Türkiye’de yapılan birçok çalışmada suça sürüklenen çocuklardaki en sık suç türünün hırsızlık, ikinci sıklıkta da vücut dokunulmazlığına karşı işlenen suçlar olduğu tespit edilmiştir [72, 104-107]. Bu bulgular bizim çalışmamızla benzerdir.

Kontrol grubundaki çocukların işledikleri suçların büyük oranda basit yaralama şeklinde vücut dokunulmazlığına karşı suçlar olduğu, bu durumun çocukların akranları ile buldukları okul ortamında kolaylıkla işlenebilir bir suç türü olmasından kaynaklandığı düşünüldü. Mala karşı işlenen suçlar, uyuşturucu madde bulundurma ve kullanma gibi daha ağır suçlar işlenmesinin çocukların tekrar suça sürüklenmelerinde önemli bir risk faktörü olduğu düşünülmüştür.

Empati

Bizim çalışmamızda olgu grubu ile kontrol grubu arasında empati puanı açısından fark olduğu ancak istatistiksel olarak anlamlı olmadığı tespit edilmiştir ($p=0.057$).

Kaplan, suçluların başkaları ile yakın ilişki ve empati kurma güçlükleri olduğunu ve bu bireylerin diğerlerinin acısını anlamada yetersiz olduklarını iddia etmektedir[7]. Miller ve arkadaşlarının yaptığı çalışmada empati düzeyi yüksek çocukların bir yaşından itibaren duygusal tepkilerinin, kendi kendilerini kontrol kapasitelerinin ve içsel bir motivasyon ile prososyal davranış sergileme seviyelerinin empati düzeyi düşük olanlara göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir[108].

Bursa’da yapılan bir çalışmada suça yönelmiş ve yönelmemiş 14-18 yaş arası ergenlerin empati düzeyleri incelenmiş olup, suça yönelen ergenlerin empati puanları daha düşük bulunmuş ve her iki grup arasındaki bu farkın anlamlı olduğu saptanmıştır [8]. Yapılan diğer bir çalışmada da empati ile suç arasında negatif ilişki tespit edilmiştir[9]. Strayer ve Roberts’in 5 yaşındaki çocuklar üzerinde yaptığı çalışmada empatinin agresyon ile ters, olumlu sosyal davranışlar ile doğru orantılı bir ilişkisinin olduğu belirtilmiştir[46].

Bizim çalışmamızda her iki grup arasında anlamlı fark saptanmamasına rağmen anlamlılığa yakın bir değer elde edilmiştir. Olgu grubundaki örneklem sayımız daha fazla olsaydı bizim çalışmamızın da istatistiki olarak anlamlı olabileceği düşünülmüştür.

Dürtüsellik

Bizim çalışmamızda her iki grup karşılaştırıldığında olgu grubunun toplam dürtüsellik puanı kontrol grubundan yüksek ve istatistiki olarak anlamlı olduğu, alt ölçek puanları karşılaştırıldığında ise alt ölçek puanlarının olgu grubunda daha yüksek olduğu ancak istatistiki olarak anlamlı fark olmadığı tespit edilmiştir.

Dürtüsellik, ortama uygun olmayan veya aşırı riskli, yeterince planlanmamış ve genelde istenmeyen sonuçlara yol açan davranışları ifade eder. Dürtüsellik, dikkatsizlik sabırsızlık, yenilik arama, risk alma, heyecan ve zevk arama, zarar görme ihtimalini düşük hesaplama ve dışa dönüklük gibi özellikler göstermesi ile fark edilir[5]. Patton ve arkadaşları ise dürtüsellik hazırlıksız aniden hareket (motor aktivasyon), elindeki işe odaklanmadan (dikkat), plan yapmadan ve yeterince düşünmeden (plan eksikliği) şeklinde üç bölümde ele almayı uygun görmüşlerdir[35]. Kişilik özelliği olarak görülen dürtüsellik suçlu davranışının güvenilir bir göstergesi olarak bulunmuştur[6].

Şenses ve arkadaşlarının yaptığı çalışmada hırsızlık suçuna sürüklenmiş ergenlerin Barratt Dürtüsellik Ölçeği dikkat (dikkatsizlik ve bilişsel düzensizlik), plan yapmama (kontrolünü sağlayamama, bilişsel karışıklığa tahammülsüzlük) ve toplam alt puanlarının kontrol grubundan anlamlı olarak yüksek olduğu tespit edilmiştir[31]. Gana’da yapılan çalışmada motor dürtüsellik ve dikkat dürtüsellik, şiddet ve genel suçlu davranışlarıyla ilişkili bulunmuştur[109]. Zhou ve arkadaşlarının yaptığı çalışmada, şiddet suçu işleyen ve şiddet suçu işlemeyen suçlular karşılaştırıldığında toplam puan, plan yapmama ve dikkat alt ölçek puanlarının istatistiki olarak anlamlı derecede yüksek olduğu görülmüştür[110]. Bizim çalışmamızda da literatürdeki çalışmaları destekler şekilde, dürtüsellik tekrarlayıcı suça sürüklenmede önemli bir faktör olduğu ortaya konmuştur.

Wisconsin Kart Eşleme Testi

Çalışmamızda WKET’ne göre olgu ve kontrol gruplarındaki çocuklar, tamamlanan kategori puanlarına göre karşılaştırıldıklarında tamamlanan kategori puanları açısından anlamlı farklılık göstermediği ancak olgu grubundaki çocukların daha az sayıda kategori tamamlayabildiği belirlenmiştir ($p=0.055$). Çalışmamızda iki grup toplam doğru cevap, toplam hatalı cevap, toplam perseveratif cevap, perseveratif

hata, kavramsal sayı puanı ve kavramsal yüzde puanı açısından karşılaştırıldığında istatistiki olarak anlamlı fark olduğu saptanmıştır. Perseveratif olmayan hata sayısı olgu grubunda daha fazla olmasına rağmen iki grup arasında istatistiki olarak anlamlı fark saptanmamıştır.

Wisconsin Kart Eşleme Testi (Wisconsin Card Sorting Test: WCST) yürütücü işlevleri değerlendirmede kullanılan nöropsikolojik testlerin başında gelmektedir[111]. WCST temel olarak davranışın doğruluğu konusunda verilen geribildirimden yararlanarak sınıflama ilkesini çıkarma, uyarıcının bir yönüne seçici olarak dikkat edebilme, geçerli olduğu sürece bu kuralı kullanma, yanlış davranışa yol açtığına ise ilkedan vazgeçebilme yani davranış kurulumunu değiştirebilme değerlendirir[112, 113]. WKET'nin perseverasyonu ölçtüğü üzerinde araştırmaların büyük çoğunluğu birleşmektedir. Perseverasyon, davranım kuralı değiştiği halde kişinin önceki kurallar doğrultusundaki davranımında ısrar etmesi olarak WKET'de bozuk performans şeklinde tanımlanmaktadır[114].

Yürütücü işlevler, çalışma belleği, dikkat, bilişsel esneklik ve dürtü kontrolü gibi bilişsel süreçleri içine alır, davranışı planlamak ve organize etmek için kritik öneme sahiptir ve frontal lob işlevi olarak görülür[115]. Davranım Bozukluğu ve antisosyal örneklerle yapılan erken dönem çalışmalar bu kişilerin sağlıklı kontrollerle karşılaştırıldığında geniş şekilde yürütücü işlevlerde bozukluğa sahip olduğunu tespit etmiştir[116]. Yapılan bir meta-analitik incelemede, antisosyal bireylerin antisosyal olmayan kontrollerden daha kötü yürütücü işlev performansı gösterdiği sonucuna varılmıştır[117].

Nöropsikolojik fonksiyonun antisosyal davranış etiyolojisindeki rolü sayısız araştırmacı tarafından vurgulanmıştır[110, 111]. Syngelaki ve arkadaşlarının yaptığı çalışmada suçluların çalışma hafızasında, planlama ve engelli karar vermede ve risk alma davranışında spesifik problemler olduğunu göstermektedir. Örneğin, fiziksel saldırganlık öyküsü olan erkeklerin, agresif olmayan erkeklere kıyasla çalışma hafızası testlerinde kötü performans gösterdiği bulunmuştur[112]. Yürütme işlev bozukluğu, saldırganlık ve şiddet, en az 50 yıl boyunca araştırma literatüründe tutarlı bir şekilde ilişkilendirilmiştir[113].

Wisconsin Kart Sıralama Testi'ni (WCST) kullanan çalışmalarda davranım bozukluğu olan ergenlerin kontrol deneklerinden daha fazla hata yaptığını bulunmuş,

davranım bozukluğu olan ergenler ve ön ergenler, kontrollere kıyasla dikkat sürdürme ve planlama görevlerinde daha düşük performans göstermiştir[118-121]. Olvera ve arkadaşlarının bipolar bozukluğu olan ergenlerde yaptığı çalışmada davranım bozukluğu eşlik eden olguların sağlıklı kontrollere göre daha fazla perseverasyon eğilimi gösterdiği belirtilmiştir[122]. Dikkat eksikliği hiperaktivite bozukluğu (DEHB) eşlik eden veya etmeyen karşı olma karşı gelme bozukluğu (KOKGB) ve davranım bozukluğu (DB) olan çocuk ve ergenlerde yapılan bir çalışmada hem DEHB hem de KOKGB ve DB olan çocuklarda yürütücü işlevlerin bozuk olduğu görülmüştür[123].

Mükerrer suça karışan grubun nörobilişsel süreçlerini inceleyen az sayıda çalışma vardır. Nörobilişsel bozukluk ile mükerrer suça sürüklenme arasında bizim çalışmamıza benzer şekilde ilişki tespit edilmiştir[10-13]. Ancak Miura ve Fuchigaminin yaptığı çalışmada 14-16 yaş grubu ilk kez ve mükerrer şekilde suça sürüklenen adölesan dönemdeki erkek ergenler üzerinde WKET testi uygulanmış olup, her iki grup arasında WKET test performansı karşılaştırıldığında anlamlı fark saptanmamıştır. Ayrıca bu çalışmada yaş küçüklüğünün ve aile değişikliğinin WKET test performansının düşük olmasında önemli olduğu, aynı zamanda mükerrer suça sürüklenme oranlarının artması ile de bağımsız bir şekilde ilişkili olduğu bulunmuştur[124]. Bizim çalışmamızın gruplar arası WKET test performansı açısından anlamlı olup, bu çalışmanın anlamlı olmamasının nedeni olarak bizim çalışmamızda mükerrer suça sürüklenen çocukların %29.4'ünün 4 ve 4'ten çok kez suça sürüklenen çocuklardan oluşması olarak düşünüldü. Bu çalışmada mükerrer suça sürüklenme oranının artmasıyla WKET testi arasında bozulma bulunmasının bu görüşümüzü desteklediği görülmüştür. Ayrıca hem bu çalışmada yaş küçüklüğünün WKET test performansını düşürdüğü, hem de çocukluk çağında başlayan davranım bozukluğunun daha fazla bilişsel bozulmaya neden olduğu göz önüne alındığında [125] bizim çalışmamızda daha küçük yaş grubu olması (12-15) nedeniyle iki çalışma arası fark olduğu düşünülmüştür.

Valliant ve arkadaşlarının yaptığı çalışmada suça sürüklenmemiş grupta perseveratif hata sayısının mükerrer suça sürüklenen gruba göre önemli derecede düşük olduğu gösterilmiş olup bunun da mükerrer suça sürüklenen grupta frontal lob disfonksiyonuna işaret ettiği belirtilmiştir. Ayrıca suça sürüklenmemiş grupta

perseveratif cevap yüzdesinin mükerrer suça sürüklenen gruba göre belirgin derecede düşük olduğu görülmüştür[126]. Bu bulgular bizim çalışmamızla benzerdir. Araştırmalar, suçluların dikkatini değiştirmede[127], çalışma hafızasında ve dikkatini sürdürebilmesinde [128]suçlu olmayanlara göre sorun yaşadığını göstermektedir.

Ülkemizde bu konuda az sayıda çalışma yapılmıştır. Yapılan bir çalışmada toplam tepki sayısı, toplam yanlış sayısı ve perseveratif olmayan hata sayısı hırsızlık suçuna sürüklenmiş grupta kontrol grubundan anlamlı derecede yüksek bulunmuştur. Perseveratif olmayan hata sayısı yüksek olduğundan dolayı toplam tepki sayısı ve toplam yanlış sayısının yüksek çıktığı düşünülmüştür. Katılımcılara eşleştirmenin yanlış olduğu söylendiğinde yeni kategoriye rastgele seçtiklerinde perseveratif olmayan hatalar yapılmaktadır. Ayrıca Topçuoğlu ise bu hatayı önceki denemeden kazanılması gereken bilginin hızla yitirilmesi olarak belirtmiş ve perseveratif olmayan hataların işlem belleğindeki bozukluğu gösterdiğini iddia etmiştir[31].

Çalışmamızda öngördüğümüz gibi çoğu literatür bilgisi ile uyumlu olarak mükerrer suça sürüklenen çocuklarda WKET test performansının daha kötü olduğu saptanmıştır. Bununla birlikte, yazın incelendiğinde çalışmaların çoğunluğu yetişkin suçlu nüfuslarına odaklanma, davranışsal bozukluklardan ziyade başlangıç suçunu ilk ceza suçu kabul etme, eşlik eden heterojen psikiyatrik bozukluğa odaklanmama ve ayırık veya tekil alanlara odaklanmayı içeren çeşitli sınırlamalara sahiptir. Ülkemizde suça sürüklenen çocuklarda frontal lob işlevlerini nöropsikolojik olarak araştıran az sayıda çalışma olduğundan bu konuda daha çok çalışma yapılmasına ihtiyaç vardır. Bu çalışmaların beyin görüntüleme çalışmaları ile desteklenmesi suça sürüklenme eğilimi ve tekrar suça sürüklenme nedenlerinin biyolojik yönlerini anlamamıza yardım edecektir.

Stroop Viktorya Testi

Bizim çalışmamızda Stroop testi sonuçları her iki grupta karşılaştırıldığında istatistiki olarak anlamlı fark saptanmamıştır.

Stroop testi, özellikle bozucu etki altındayken değişen talepler doğrultusunda kişinin algısal olarak kurulumu değiştirebilme, kanıksanmış davranış örüntüsünü baskılayabilme becerisini (yanıt baskılama) gösterir[129]. Stroop testi temel olarak zamana ve verilen işe bağlı olarak dikkatin yoğunlaştırılması ve sürdürülebilmesini,

araya karışan bozucu uyaranlara karşı direnebilmeyi, uygunsuz uyaranları ve uygunsuz tepki eğilimlerini durdurup bastırabilmeyi değerlendirir[130]. Ketleme, daha önce nöral düzeyde bir davranışın bastırılması olarak ifade edilmektedir. Stroop etkisi keşfedildikten sonra nöral düzeyde yapılan bu yorumun yanında, bilişsel düzeyde de tanımlama yapılmasına ihtiyaç duyulmuştur[131].

Ketlemenin, yönetici işlevin temel taşlarından biri olduğu fikrini pek çok araştırmacı paylaşmaktadır. Ancak ketleme tekdüze bir süreç değildir. Engelleme kontrolü, duygu kontrolü ve motor kontrolü gibi bölümleri de bünyesinde barındırmaktadır. Geç çocukluk ya da erken ergenlik dönemlerinde yetişkin seviyeye yaklaştığını belirten bulgular vardır[131].

Türkiye’de yapılan bir çalışmada stroop testi sonuçlarına bakıldığında ise, hırsızlık suçuna sürüklenen grubun farklı renkte basılmış renk isimlerini içeren Stroop 5 bölümünü tamamlama süreleri (bozucu etkiyi değerlendiren süre) kontrol grubuna göre anlamlı olarak daha uzun olduğu tespit edilmiştir. [31].

Wolff ve arkadaşlarının yaptığı çalışmada suçta sürüklenen grup ile suçta sürüklenmeyen kontrol grupları karşılaştırıldığında suçta sürüklenen grup ile kontrol grupları arasında stroop kelime zaman, stroop renk zaman ve stroop karıştırma zaman bakımından önemli ölçüde farklı olduğu tespit edilmiştir[132]. Lahat ve arkadaşlarının yaptığı çalışmada tüm öğrenci ve kontrol grubunun suçlulara göre daha iyi performans gösterdiği ancak bu farklılığın istatistiki olarak önemli olmadığı saptanmıştır[133].

Bizim çalışmamıza benzer şekilde Tânia Seruca & Carlos F. Silvanın suçta sürüklenmeyen, ilk kez suçta sürüklenen ve mükerrer şekilde suçta sürüklenen gruplar arasında dürtüsellik ve baskılama açısından duyarlı ölçüm yapan stroop skoru karşılaştırması yaptığı çalışmada gruplar arasında anlamlı fark tespit edilmemiştir[134].

Bütün bu çalışmalar değerlendirildiğinde literatürde suçta sürüklenen çocuklarda stroop test performansının kontrol grubundan daha anlamlı olarak daha kötü olduğunu gösteren çalışmalar olmakla birlikte bizim çalışmamızda olduğu gibi gruplar arasında anlamlı fark olmadığını belirten çalışmalarda mevcuttur. Bu farkların çalışmaların desenine, katılımcıların yaşlarına, dikkat eksikliği hiperaktivite bozukluğu gibi Stroop test performansını etkileyebilecek eşlik eden psikiyatrik bozuklukların kontrol edilmemesine bağlı olduğu düşünülmektedir.

Çalışmamızın sonuçları, bir takım kısıtlılıkları göz önünde bulundurarak değerlendirilmelidir. Çalışmamızda mükerrer şekilde suç işleyen çocuk sayısının az olması, suça bulaşmamış çocukları üçüncü bir grup olarak çalışmaya dahil edemememiz, bir çok parametre uygulamamız sebebiyle katılımcıların zeka düzeyini belirlemek için Wechsler zeka testi uygulayamamış olmamız çalışmamızın kısıtlılıklarıdır.

Mükerrer şekilde suça sürüklenen çocuklarda empati ölçeği, dürtüsellik ölçeği, nörobilişsel fonksiyonları araştıran çalışmaların sayısı artırılarak cut off değerlerinin tespit edilmesiyle bu parametrelerin mükerrer suçluluğun risk faktörlerini taşıyan çocuklarda suça sürüklenme ihtimallerinin değerlendirilmesinde kullanılabileceği düşünülmüştür.

SONUÇ

Çalışmamızda olgu ve kontrol grubu sınıf tekrarı, okul terk durumu, çalışma durumu, sigara- uyuşturucu madde kullanma durumu açısından karşılaştırıldığında istatistiki olarak anlamlı fark saptanmıştır.

Yaş ortalamalarına, cinsiyetlerine, anne-baba ile birlikte yaşama durumuna, ikamet (kent,kırsal) edilen yere, ailedeki toplam çocuk sayısına, aile ve yakın akrabalarda suçta bulaşma durumuna, aile gelir düzeyine ve alkol kullanımına göre her iki grup karşılaştırıldığında anlamlı fark tespit edilmemiştir.

İki grup cinsiyetlerine göre karşılaştırıldığında anlamlı fark saptanmamasına rağmen suçta sürüklenen çocuklarda erkek çocukların oranının (%70.9) belirgin olarak yüksek olduğu görülmüştür.

Ka-si empati ölçeği ergen formu toplam puanları açısından her iki grup karşılaştırıldığında istatistiki olarak anlamlı fark saptanmıştır.

Barrat dürtüsellik ölçeği puanlarının karşılaştırılmasında ise anlamlı fark tespit edilmemesine rağmen anlamlılığa oldukça yakın p: 0.057 değeri hesaplanmıştır.

Nörobilişsel fonksiyonları değerlendirmek için WKET ve Stroop Viktorya testi uyguladığımız her iki grup arasında WKET test performansı bakımından anlamlı fark saptanmış olmakla beraber Stroop Viktorya test performansı açısından anlamlı fark tespit edilmemiştir.

Sonuç olarak çalışmamızda; çocukların suçta sürüklenmesinde çeşitli sosyodemografik ve nörobilişsel faktörlerin önemli olduğu ortaya konmuştur. Çocukların suçta sürüklenmemeleri için ailenin sosyokültürel ve ekonomik olarak desteklenmesinin ve çocuğun eğitiminin devam ettirilmesinin önemli olduğu gösterilmiştir. Ayrıca suçta sürüklenen çocukların medikolegal değerlendirmeleri yapılırken dürtüsellik, empati, perseverasyon yönünden incelenerek bu yönde olumsuz bulgular tespit edilen çocukların uygun koşullarda rehabilite edilerek tekrar suçta sürüklenme risklerinin azaltılabileceği düşünülmüştür. Çocukların suçta sürüklenmesine neden olabilecek riskler ilgili kurumlar tarafından önceden fark edilerek erken dönemde gerekli tedbirlerin alınması son derece önemlidir.

KAYNAKLAR

- [1] Avcı M., Tutuklu çocuklar üzerine bir araştırma: çocukların suça yönelmesinde etkili olan toplumsal nedenler ve çözüm önerileri. Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 2008. 11(1): 49-73.
- [2] Yıldız A. Akıl hastalığı olmayan, suça sürüklenmiş ve sürüklenmemiş oniki-ondört yaş grubu çocukların “suçun hukuki anlam ve sonuçlarını algılayabilme ve davranışlarını yönlendirebilme yeteneklerinin gelişip gelişmediği ” yönünden karşılaştırılması: olgu-kontrol çalışması(Tıpta Uzmanlık Tezi). Isparta: Süleyman Demirel Üniversitesi; 2015.
- [3] Sevük HY. Uluslararası sözleşmelerdeki ilkeler açısından çocuk suçluluğu ile mücadelede kurumsal yaklaşım. Beta Basım Yayım Dağıtım 1998.
- [4] Tunceroğlu Z. Suça sürüklenen çocuklarda mükerrerliğin irdelenmesi (Doktora Tezi). İstanbul:İstanbul Üniversitesi; 2015.
- [5] Yazıcı K, Yazıcı AE. Dürtüselligin Nöroanatomik ve Nörokimyasal Temelleri/Neuroanatomical and Neurochemical Basis of Impulsivity. Psikiyatride Guncel Yaklasimler 2010; 2(2): 254.
- [6] Carroll A, Hemingway F, Bower J, Ashman A, Houghton S, Durkin K. Impulsivity in juvenile delinquency: Differences among early-onset, late-onset, and non-offenders. Journal of Youth and Adolescence, 2006. 35(4): 517-527.
- [7] Kaplan PJ, Arbuthnot J. Affective empathy and cognitive role-taking in delinquent and nondelinquent youth. Adolescence 1985; 20(78): 323.
- [8] Yılmaz A. Suça yönelmiş ve yönelmemiş 14-18 yaş arası ergenlerin empati düzeylerinin ve ana-baba tutumlarının incelenmesi (yüksek lisans tezi). Bursa:Uludağ Üniversitesi; 2009.

- [9] Jolliffe D, Farrington DP. Empathy and offending: A systematic review and meta-analysis. *Aggression and violent behavior* 2004; 9(5): 441-476.
- [10] Hancock M, Tapscott JL, Hoaken PN. Role of executive dysfunction in predicting frequency and severity of violence. *Aggressive behavior* 2010; 36(5): 338-349.
- [11] Ross EH, Hoaken PN. Executive cognitive functioning abilities of male first time and return Canadian federal inmates. *Canadian Journal of Criminology and Criminal Justice* 2011; 53(4): 377-403.
- [12] Beszterczey S, Nestor PG, Shirai A, Harding S. Neuropsychology of decision making and psychopathy in high-risk ex-offenders. *Neuropsychology* 2013; 27(4): 491
- [13] Aharoni E, Vincent GM, Harenski CL, Calhoun VD, Sinnott-Armstrong W, Gazzaniga MS, et al. Neuroprediction of future rearrest. *Proceedings of the National Academy of Sciences* 2013; 110(15): 6223-6228.
- [14] Ayar D, Öztürk C. Türkiye’de lisansüstü çalışmalarda çocuk suçluluğu. *The Journal of Pediatric Research* 2015; 2(1): 17-20.
- [15] Türk Dil Kurumu Güncel Türkçe Sözlük. Erişim: http://tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.55d4f87c246880.37258587 Erişim Tarihi: 09.11.2018.
- [16] Şentürk Ü. Sosyolojik açıdan parçalanmış aile ve çocuk ilişkisi. İstanbul: Kum Saati Yayınları, 2012.
- [17] Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme. Erişim: http://www.uhdigm.adalet.gov.tr/sozlesmeler/coktaraflioz/bm/bm_08.pdf Erişim

Tarihi: 11.11.2018.

- [18] Türkiye Büyük Millet Meclisi. 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu. Erişim: <https://www.tbmm.gov.tr/kanunlar/k5237.html> Erişim Tarihi: 11.11.2018.
- [19] Hablemitoğlu Ş. Aile içi şiddeti önlemek, çocuk suçluluğunu ve mağduriyeti azaltır mı. İçinde: Hançerli S, Sevinç B, Gürer C, Öner MC.(editörler). Suça Sürüklenen ve Mağdur Çocuklar. İstanbul: Sabev Yayını 2011: 93-102.
- [20] Çelikten BB. Suça sürüklenmiş çocukların olumlu sosyal ile saldırgan davranışlarının ailesel faktörler bağlamında incelenmesi(Yüksek Lisans Tezi). İstanbul: İstanbul Ticaret Üniversitesi;2017
- [21] Aydın M. Suça Sürüklenen Çocuklara Yönelik Alternatif Yaptırımlar. Kanunla ihtilafa düşen Çocuklar, Ankara, 2009: 163-182.
- [22] Çoban S. Sosyal çevrenin etkilerinin çocukların suç ve problemlili davranışları ile ilişkileri(Doktora Tezi). Ankara: Hacettepe Üniversitesi;2012.
- [23] Çocuk Koruma Kanunu. Erişim: <http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5395.pdf> Erişim Tarihi: 11.11.2018.
- [24] Kempf-Leonard K, Tracy PE, Howell JC. Serious, violent, and chronic juvenile offenders: The relationship of delinquency career types to adult criminality. Justice Quarterly 2001. 18(3): 449-478.
- [25] Yavuzer H. *Çocuk ve Suç*. Remzi Kitabevi 1992.
- [26] Demirbaş T. *Kriminoloji*. Seçkin Yayınları 2012.
- [27] Farrington DP, Welsh BC. Saving children from a life of crime: Early risk factors and effective interventions. Oxford University Press 2008: 4,57, 67-70,84-88

- [28] Shader M. Risk factors for delinquency: An overview: US Department of Justice, Office of Justice Programs, Office of Juvenile Justice and Delinquency Prevention 2001.
- [29] Cottle CC, Lee RJ, Heilbrun K. The prediction of criminal recidivism in juveniles: A meta-analysis. *Criminal justice and behavior* 2001; 28(3): 367-394.
- [30] Aydın H. Yerel Yönetimlerin Çocuk Suçluluğunu Önlemedeki Rolü(Yüksek Lisans Tezi). Bolu: Abant İzzet Baysal Üniversitesi; 2010.
- [31] Şenses A, Akbaş S, Baykal S, Karakurt MN. Hırsızlık suçuna sürüklenmiş erkek ergenlerin psikiyatrik tanı dağılımları ve nöropsikolojik özellikleri. *Adli Tıp Dergisi* 2014; 28(3): p. 223-233.
- [32] Semerci B. Suça Sürüklenen Çocuk ve Gençlere Psikiyatrik Yaklaşım. İçinde: Hançerli S, Sevinç B, Gürer C, Öner MC.(editörler). Suça Sürüklenen ve Mağdur Çocuklar. İstanbul: Sabev Yayını, 2011: 81-82.
- [33] Crocker AG, Mueser KT, Drake RE, Clark RE, Mchugo GJ, Ackerson TH, Alterman AI et al. Antisocial personality, psychopathy, and violence in persons with dual disorders: A longitudinal analysis. *Criminal Justice and Behavior* 2005; 32(4): 452-476.
- [34] Özdemir PG, Selvi Y, Aydın A. *Dürtüsellik ve tedavisi*. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar* 2012; 4(3): 293-314.
- [35] Patton JH, Stanford MS, Barratt ES. Factor structure of the Barratt impulsiveness scale. *Journal of clinical psychology* 1995; 51(6): 768-774.
- [36] Moeller FG, Barratt ES, Dougherty DM, Schmitz JM, Swann AC. Psychiatric aspects of impulsivity. *American journal of psychiatry* 2001.

- [37] Eysenck SB, Eysenck HJ. The place of impulsiveness in a dimensional system of personality description. *British Journal of Social and Clinical Psychology* 1977;16(1):57-68.
- [38] Chamberlain SR, Sahakian BJ. The neuropsychiatry of impulsivity. *Current Opinion in Psychiatry* 2007;20(3):255-61.
- [39] Hollander E, Evers M. New developments in impulsivity. *The Lancet* 2001; **358**(9286): 949-950.
- [40] Aron AR, Robbins TW, Poldrack RA. Inhibition and the right inferior frontal cortex. *Trends in cognitive sciences* 2004; 8(4): 170-177.
- [41] Winstanley CA, Eagle DM, Robbins TW. Behavioral models of impulsivity in relation to ADHD: translation between clinical and preclinical studies. *Clinical psychology review* 2006; 26(4): 379-395.
- [42] Enticott PG, Ogloff JR, Bradshaw JL. Associations between laboratory measures of executive inhibitory control and self-reported impulsivity. *Personality and Individual Differences* 2006; 41(2): 285-294.
- [43] Archer T, Oscar-Berman M, Blum K, Gold M. Neurogenetics and epigenetics in impulsive behaviour: impact on reward circuitry. *Journal of genetic syndrome & gene therapy* 2012; **3**(3): 1000115.
- [44] Guttman HA, Laporte L. Empathy in families of women with borderline personality disorder, anorexia nervosa, and a control group. *Family process* 2000; 39(3): 345-358.

- [45] Farstad-Peck N. Preschool teachers' perspectives of empathy and parent–teacher partnership in early childhood education(Unpublished Doctoral Thesis). Iowa: Iowa State University; 2012.
- [46] Strayer J, Roberts W. *Empathy and observed anger and aggression in five-year-olds*. Social Development 2004; 13(1): 1-13.
- [47] Kambam P, Thompson C. The development of decision-making capacities in children and adolescents: Psychological and neurological perspectives and their implications for juvenile defendants. Behavioral sciences & the law 2009; 27(2): 173-190.
- [48] Steinberg L, Scott ES. Less guilty by reason of adolescence: developmental immaturity, diminished responsibility, and the juvenile death penalty. American Psychologist 2003; 58(12): 1009.
- [49] Acar G, Demir A, Görmez D, Keser İ. Aile ve çocuk suçluluğu ilişkisi. Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi 2015.
- [50] Clark KE, Ladd GW. Connectedness and autonomy support in parent–child relationships: Links to children's socioemotional orientation and peer relationships. Developmental psychology 2000; 36(4): 485.
- [51] Akbaba T. Kartal-Kadıköy bölgesi çocuk suçluluğu profili 2011.
- [52] Brownfield D, Sorenson AM. Sibship size and sibling delinquency. Deviant Behavior 1994; 15(1): 45-61.
- [53] Uludağlı NP. Suça karışmış ve karışmamış ergenlerin aile, akran, mahalle özellikleri ile psikolojik ve akademik niteliklerinin incelenmesi(Yayınlanmamış doktora tezi). Ankara: Hacettepe Üniversitesi; 2011.
- [54] Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşmesi. Erişim: <http://cocukhaklari.barobirlik.org.tr> Erişim Tarihi: 28.01.2019.

- [55] Uluslararası çocuk mevzuatı. Erişim: <http://panel.unicef.org.tr> Erişim Tarihi: 28.01.2019.
- [56] Ulugtekin S. Hukumlu Çocuk ve Yeniden Toplumsallaşma. Ankara: Bizim Büro Yayınları 1991.
- [57] Polat O. Kriminoloji ve Kriminalistik Üzerine Notlar. Ankara: Seçkin Yayınevi 2004.
- [58] Polat H. Türk Hukukunda Çocukların Cezai Sorumluluğu ve Yargılanmalarındaki Özellikler Üzerine Bir İnceleme. TBB Dergisi 2010; 90: 64-98.
- [59] Yeni TCK Madde Gerekçeleri. Erişim: <http://www.ceza-bb.adalet.gov.tr/> Erişim Tarihi: 28.01.2019.
- [60] Kızmaz Z. Cezaevi Müdavimleri: İnatçı Suçlular. Ankara: Orion Yayınevi 2006.
- [61] Mazerolle P. Understanding illicit drug use: Lessons from developmental theory. Of Crime and Criminality: The Use of Theory in Everyday Life, ed. SS Simpson, Boston: Pine Forge 2000; 190-193.
- [62] Ceza Ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun. Erişim: <http://www.mevzuat.gov.tr/AramaSonuc.aspx?searchText=ceza%20ve%20g%C3%BCvenlik%20tedbirlerinin%20infaz%C4%B1> Erişim Tarihi: 28.01.2019.
- [63] Çocuk Koruma Kanununa göre verilen koruyucu ve destekleyici tedbir kararlarının uygulanması hakkında yönetmelik. Erişim: https://www.tbmm.gov.tr/komisyon/insanhaklari/belge/um_cocukkorumatedbirkararlari.pdf Erişim Tarihi: 28.01.2019.

- [64] Demirdögen EŞ. 12-18 Yaş Aralığındaki Ergenlerde Tıkınırcasına Yeme Bozukluğu ile Ayrılma-Bireyleşme Süreci Arasındaki İlişki(Tıpta Uzmanlık Tezi). İstanbul: İstanbul Üniversitesi;2015.
- [65] Kaya A, Siyez DM. KA-Sİ çocuk ve ergenler için empatik eğilim ölçeği: Geliştirilmesi geçerlik ve güvenirlik çalışması. Eğitim ve Bilim 2010; 35(156).
- [66] Karakaş S. BİLNOT bataryası el kitabı: Nöropsikolojik testler için araştırma ve geliştirme çalışmaları. Ankara: Dizayn Ofset, 2004.
- [67] Rogers MA, Kasai K, Koji M, Fukuda R, Iwanami A, Nakagome K, et al. Executive and prefrontal dysfunction in unipolar depression: A review of neuropsychological and imaging evidence. *Neurosci. Res.* 2004; 50(1):1-11
- [68] Mueller ST, Piper BJ. The Psychology Experiment Building Language (PEBL) and PEBL Test Battery. *Journal of neuroscience methods* 2014; 222: 250-259.
- [69] Berg EA. A simple objective technique for measuring flexibility in thinking. *J. Gen. Psychol.* 1948; 39:15-22.
- [70] Fox CJ, Mueller ST, Gray HM, Raber J, Piper BJ. Evaluation of a short-form of the Berg Card Sorting Test. *PLoS One.* 2013; 8(5): e63885.
- [71] Ismail MR. The Relationship Between Dairy Product Consumption and Cognitive Performance in a Group of Communitydwelling Healthy Older Adults(Electronic Thesis and Dissertation Repository) 2015.
- [72] Aksu H, Demirkaya SK, Özgür BG, Gün B. Aydın ilinde bir yıldaki çocuk ve ergen adli olguların değerlendirilmesi. *Anatolian Journal of Psychiatry/Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 2013. 14(4).

- [73] Güler G, Sungur MA, Kütük MÖ. Suça sürüklenen çocukların klinik ve sosyodemografik özelliklerinin değerlendirilmesi. *The Bulletin of Legal Medicine* 2018; 23(1): 39-46.
- [74] Kurtuluş A, Salman N, Günbet G, Boz B, Cenger CD, Acar K. Denizli ilinde 12-15 yaş arasındaki suça sürüklenen çocukların sosyodemografik özellikleri. *Pamukkale Tıp Dergisi* 2009; (1): 8-14.
- [75] Çakaloz B, Ünlü G, Aktaş Terzioğlu M, Kapubağlı N, Tekkanat Ç. Çocuklarda suç davranışı ile sosyodemografik özelliklerin ve zekanın ilişkisi. *Anatolian Journal of Psychiatry/Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 2016. 17(5).
- [76] Tamer H, Açıksarı Ö, Keten A, Karanfil R, Avşar A. Kahramanmaraş ilinde suça sürüklenen çocukların sosyodemografik özellikleri. *Journal of Forensic Medicine* 2014; 28(2):115-20
- [77] Dirol F, Cantürk G, Küçük H. 1997-1999 yıllarında Elazığ İli Adli Tıp Şube Müdürlüğü'nde farik ve mümeyyizlik muayenesi yapılan olguların değerlendirilmesi. *Klinik Adli Tıp* 2002; 2(2): 43-6.
- [78] Yağmur F, Renklidağ T, Cantürk G. Ankara Üniversitesinde 1992-2002 yılları arasında yapılan farik ve mümeyyizlik muayenelerinin değerlendirilmesi. *Adli Psikiyatri Dergisi* 2004; 1(1): 15-20.
- [79] Kandil ST, Hocaoglu Ç, Bağdatlı H, Aktepe E, Yöntem T. Son dört yılda KTÜ Tıp Fakültesi Çocuk Psikiyatrisine başvuran adli olguların değerlendirilmesi. *Klinik Adli Tıp* 2002; 2(2): 1-6.
- [80] Öğüt O. Suça Sürüklenen Çocukların Sosyodemografik Özellikleri, Algılanan Aile İşlevselliğinin Ve Ebeveyn Tutumlarının Suça Sürüklenme Üzerine Etkisinin Değerlendirilmesi(Tıpta Uzmanlık Tezi). Kocaeli:Kocaeli Üniversitesi; 2017.

- [81] Aydın B, Turla A, Kocakaya M, Karaarslan B. Samsun'da 2004 yılında suç işlediği iddia edilen çocukların sosyodemografik özellikleri. *Adli Psikiyatri Dergisi* 2005; 2(4): 5-13.
- [82] Akduman G, Akduman B, Cantürk G. Ergen suçluluğunda bazı kişisel ve ailesel özelliklerin incelenmesi Orijinal Araştırma. *Türk Pediatri Arşivi* 2007; 42(4): 156-161.
- [83] Demuth S, Brown SL. Family structure, family processes, and adolescent delinquency: The significance of parental absence versus parental gender. *Journal of research in crime and delinquency* 2004; 41(1): 58-81.
- [84] Heck C, Walsh A. The effects of maltreatment and family structure on minor and serious delinquency. *International Journal of Offender Therapy and Comparative Criminology* 2000; 44(2): 178-193.
- [85] Matsueda RL, Heimer K. Race, family structure, and delinquency: A test of differential association and social control theories. *American Sociological Review* 1987; 826-840.
- [86] Altun H, Şahin N, Fındıklı E, Sınır H. Suça sürüklenen çocukların suç tipleri, sosyodemografik ve klinik özellikleri 2016; 30(3): 196-204
- [87] Ayan S. Suçlu kim?: Türkiye'de çocuk suçluluğu. *Ütopya Yayınevi*, 2011.
- [88] İçli TG. Çocuk, Şiddet, Suç ve Medya. *Radyo ve Televizyonda Şiddet ve İntihar Haberlerinin Sunumunun Toplum Üzerindeki Etkileri Sempozyumu*, 2002. 23.
- [89] Cole B, Chipaca A. Juvenile delinquency in Angola. *Criminology & Criminal Justice* 2014; 14(1): 61-76.

- [90] Güneş DK, Gökler R. The family characteristics of juvenile delinquency in Turkey Türkiye'de suçla sürüklenen çocukların aile özellikleri. *Journal of Human Sciences* 2017; 14(4): 3742-3755.
- [91] Marsh HW, Kleitman S. Consequences of employment during high school: Character building, subversion of academic goals, or a threshold? *American Educational Research Journal* 2005; 42(2): 331-369.
- [92] Ozen S, Ece A, Oto R, Tirasci Y, Goren S. Juvenile delinquency in a developing country: A province example in Turkey. *International Journal of Law and Psychiatry* 2005; 28(4): 430-441.
- [93] Wu LT, Schlenger W, Galvin D. The relationship between employment and substance use among students aged 12 to 17. *Journal of Adolescent Health* 2003; 32(1): 5-15.
- [94] Valois RF, Dunham ACA, Jackson KL, Waller J. Association between employment and substance abuse behaviors among public high school adolescents. *Journal of Adolescent Health* 1999; 25(4): 256-263.
- [95] Bachman JG, Schulenberg J. How part-time work intensity relates to drug use, problem behavior, time use, and satisfaction among high school seniors: Are these consequences or merely correlates? *Developmental Psychology* 1993; 29(2): 220.
- [96] Mortimer JT, Finch MD, Ryu S, Shanahan MJ, Call KT. The effects of work intensity on adolescent mental health, achievement, and behavioral adjustment: New evidence from a prospective study. *Child development* 1996; 67(3): 1243-1261.
- [97] Kosterman R. The dynamics of alcohol and marijuana initiation: patterns and predictors of first use in adolescence. *American Journal of Public Health* 2000; 90(3): 360.
- [98] Eryalçın M, Duyan V. *Suçla Sürüklenen Çocuk ve Gençler*. 2016.

- [99] Baumer E. Levels and predictors of recidivism: The Malta experience. *Criminology* 1997; 35(4): 601-628.
- [100] Dembo R, Schmeidler J. A classification of high-risk youths. *Crime & Delinquency* 2003; 49(2): 201-230.
- [101] Nilsson A. Living conditions, social exclusion and recidivism among prison inmates. *Journal of Scandinavian studies in criminology and crime prevention* 2003; 4(1): 57-83.
- [102] Farrington DP. "Criminal Career Research in the United Kingdom", *British Journal of Criminology* 1992; 32:521-536
- [103] Farrington DP, Wikstrom POH. Criminal careers in London and Stockholm: A cross-national comparative study, in *Cross-national longitudinal research on human development and criminal behavior*. Springer 1994; 65-89.
- [104] Bilginer Ç, Tural Hesapçioğlu S, Kandil S. Bir üniversite hastanesine adli psikiyatrik muayene amacıyla gönderilen çocuk ve ergenlerin değerlendirilmesi. *Türkiye Klinikleri Journal of Forensic Medicine and Forensic Sciences* 2012; 9(1): 20-27.
- [105] Gökçen C, Dursun OB. Evaluation of forensic cases referred to the child psychiatry clinic of a research hospital. *Düşünen Adam* 2012; 25(3): 238.
- [106] Gökten ES. 2009-2011 Yılları Arasında Bir Devlet Hastanesinde Çocuk Psikiyatrisi Polikliniğine Yönlendirilen Adli Olgular. *Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi* 2011.
- [107] Fırat S, İltaş Y, Gülmen MK. Adana'da suça sürüklenen çocukların sosyodemografik özellikleri. *The Bulletin of Legal Medicine* 2016; 21(2): 86-92.

- [108] Miller PA, op de Haar MAJ. Emotional, cognitive, behavioral, and temperament characteristics of high-empathy children. *Motivation and Emotion* 1997; 21(1): 109-125.
- [109] Adjorlolo S, Asamoah E, Adu-Poku S. Predicting delinquency by self-reported impulsivity in adolescents in Ghana. *Criminal behaviour and mental health* 2018; 28(3): 270-281.
- [110] Zhou J, Witt K, Zhang Y, Chen C, Qiu C, Cao L, Wang X. Anxiety, depression, impulsivity and substance misuse in violent and non-violent adolescent boys in detention in China. *Psychiatry research* 2014; 216(3): 379-384.
- [111] Karakaş S, Karakaş HM. Yönetici işlevlerin ayrıştırılmasında multidisipliner yaklaşım: Bilişsel psikolojiden nöroradyolojiye. *Klinik Psikiyatri* 2000; 3(4): 215-227.
- [112] King MC, Snow WG. Problem-solving task performance in brain-damaged subjects. *Journal of Clinical Psychology* 1981; 37(2): 400-404.
- [113] Pendleton MG, Heaton RK. A comparison of the Wisconsin card sorting test and the category test. *Journal of Clinical Psychology* 1982; 38(2): 392-396.
- [114] Başar HM. Konversiyon bozukluğu hastalarında yönetici işlevler ve disosiyatif belirtiler(Tıpta Uzmanlık Tezi). İstanbul: İstanbul Bakırköy Prof. Dr. Mazhar Osman Ruh Sağlığı ve Sinir Has. Eğt. ve Arş. Hastanesi; 2015
- [115] Eling P, Derckx K, Maes R. On the historical and conceptual background of the Wisconsin Card Sorting Test. *Brain and cognition*, 2008. 67(3): 247-253.
- [116] De Brito SA, Hodgins S. Executive functions of persistent violent offenders: a critical review of the literature. *The neurobiological basis of violence: Science and rehabilitation* 2009; 167-199.

- [117] Ogilvie JM, Stewart AL, Chan RCK, Shum DHK. Neuropsychological measures of executive function and antisocial behavior: A meta-analysis. *Criminology* 2011; 49(4): 1063-1107.
- [118] Lueger RJ, Gill KJ. Frontal-lobe cognitive dysfunction in conduct disorder adolescents. *Journal of Clinical Psychology*, 1990. 46(6): 696-706.
- [119] Toupin J, Dery M, Pauze R, Mercier H, Fortin L. Cognitive and familial contributions to conduct disorder in children. *J Child Psychol Psychiatry* 2000; 41: 333–344.
- [120] Kim MS, Kim JJ, Kwon JS. Frontal P300 decrement and executive dysfunction in adolescents with conduct problems. *Child psychiatry and human development* 2001; 32(2): 93-106.
- [121] Dery M, Toupin J, Pauze R et al. Neuropsychological characteristics of adolescents with conduct disorder: association with attention-deficit-hyperactivity and aggression. *J Abnorm Child Psychol* 1999; 27: 225–236.
- [122] Olvera RL, Semrud-Clikeman M, Pliszka SR, O'Donnell L. Neuropsychological deficits in adolescents with conduct disorder and comorbid bipolar disorder: a pilot study. *Bipolar Disorders* 2005; 7:57-67.
- [123] Hobson CW, Scott S, Rubia K. Investigation of cool and hot executive function in ODD/CD independently of ADHD. *Journal of Child Psychology and Psychiatry* 2011; 52(10), 1035-1043.
- [124] Miura H, Fuchigami Y. Impaired executive function in 14-to 16-year-old boys with conduct disorder is related to recidivism: A prospective longitudinal study. *Criminal behaviour and mental health*, 2017. 27(2): 136-145.

- [125] Johnson VA, Kemp AH, Heard R, Lennings C J, Hickie IB. Childhood-versus adolescent-onset antisocial youth with conduct disorder: Psychiatric illness, neuropsychological and psychosocial function. PloS one 2015; 10(4), e0121627.
- [126] Valliant PM, Freeston A, Pottier D, Kosmyna R. Personality and executive functioning as risk factors in recidivists. Psychological reports 2003; 92(1): 299-306.
- [127] Baker SF, Ireland JL. The link between dyslexic traits, executive functioning, impulsivity and social self-esteem among an offender and non-offender sample. International journal of law and psychiatry 2007; 30(6): 492-503.
- [128] Kavanagh L, Rowe D, Hersch J, Barnett KJ, Reznik R. Neurocognitive deficits and psychiatric disorders in a NSW prison population. International Journal of Law and Psychiatry 2010; 33(1): 20-26.
- [129] Karakaş S, Kafadar H. Şizofrenideki bilişsel süreçlerin değerlendirilmesinde nöropsikolojik testler: Bellek ve dikkatin ölçülmesi. Şizofreni dizisi 1999; 2(4): 132-152.
- [130] Karakaş S, Erdoğan E, Sak L, Soysal AŞ, Ulusoy T, Ulusoy İY, Alkan S. Stroop Testi TBAG Formu: Türk kültürüne standardizasyon çalışmaları, güvenilirlik ve geçerlik. Klinik Psikiyatri 1999; 2(2): 75-88.
- [131] Sakarya G. Dikkat eksikliği hiperaktivite bozukluğu olan ve olmayan çocuklarda, Wechsler çocuklar için zekâ ölçeği IV ve nöropsikolojik testlerle ölçülen yönetici işlev bozuklukları arasındaki ilişkinin incelenmesi (Yüksek Lisans Tezi). Ankara: Hacettepe Üniversitesi; 2013.
- [132] Wolff PH, Waber D, Bauermeister M, Cohen C, Ferber R. The neuropsychological status of adolescent delinquent boys. Journal of Child Psychology and Psychiatry 1982; 23(3): 267-279.

- [133] Lahat A, Gummerum M, Mackay L, Hanoch Y. Cognitive processing of moral and social judgements: A comparison of offenders, students, and control participants. *The Quarterly Journal of Experimental Psychology* 2015; 68(2): 350-362.
- [134] Seruca T, Silva CF. Recidivist criminal behaviour and executive functions: a comparative study. *The Journal of Forensic Psychiatry & Psychology* 2015; 26(5): 699-717.

EK-1

PAMUKKALE ÜNİVERSİTESİ BİLGİLENDİRİLMİŞ GÖNÜLLÜ OLUR BELGESİ

“Suça sürüklenen çocukların tekrarlayıcı suç işleme davranışları ve nöropsikolojik özellikleri” isimli bir çalışmada yer almak üzere davet edilmiş bulunmaktasınız. Bu çalışma, araştırma amaçlı olarak yapılmaktadır. Sizin de bu araştırmaya katılmanızı öneriyoruz. Çalışmaya katılım gönüllülük esasına dayalıdır. Çalışmaya katılma konusunda karar vermeden önce araştırmanın ne amaçla yapılmak istendiğini ve nasıl yapıldığını, sizinle ilgili bilgilerin nasıl kullanılacağını, çalışmanın neler içerdiğini bilmeniz önemlidir. Lütfen aşağıdaki bilgileri dikkatlice okuyun ve sorularınıza açık yanıtlar isteyin. Çalışma hakkında tam olarak bilgi sahibi olduktan sonra ve sorularınız cevaplandıktan sonra eğer katılmak isterseniz sizden bu formu imzalamanız istenecektir.

Çalışmanın amaçları ve dayanağı nelerdir, benden başka kaç kişi bu çalışmaya katılacak?

Bu çalışmada suça sürüklenen çocuklarda tekrarlayıcı suç işleme davranışları ve nöropsikolojik özellikleri araştırmayı amaçladık.

- Literatüre bakıldığında son yıllarda psikiyatrik bozuklukların çocuk ve ergen suçluluğundaki (ÇES) rolünü araştıran çalışmalarda bir artış olduğu görülmektedir. Bu çalışmalarda suçun gelişimi, suçun tekrarı ve bireyin topluma yeniden kazandırılması sürecinde ruhsal hastalıkların önemli etkisinin olduğu vurgulanmaktadır. Bu konuda sınırlı sayıda çalışma bulunmaktadır.
- Araştırmada yer alması için öngörülen süre 30- 45 dakikadır.
- Araştırmada Şubat 2018 ile Ağustos 2018 tarihleri arasında adli makamlarca, işlediği fiilin hukukî anlam ve sonuçlarını algılayıp algılayamadığı veya davranışlarını yönlendirme yeteneğinin yeterince gelişip gelişmediği hususlarında değerlendirilmesi istenerek, Denizli Adli Tıp Şube Müdürlüğüne ve PAÜTF Hastanesi Çocuk ve Ergen Ruh Sağlığı ve Hastalıklarına gönderilen 12-15 yaş çocukların katılımı planlanmıştır. Araştırma Çocuk Psikiyatri Anabilim Dalı ve Denizli Adli Tıp Şube Müdürlüğünde yapılacaktır.

Bu çalışmaya katılmalı mıyım?

Bu çalışmada yer alıp almamak tamamen size bağlıdır. Eğer katılmaya karar verirseniz bu yazılı bilgilendirilmiş olur formu imzalamanız için size verilecektir. Şu anda bu formu imzalarsanız bile istediğiniz herhangi bir zamanda bir neden göstermeksizin çalışmayı bırakmakta özgürsünüz. Eğer katılmak istemezseniz veya çalışmadan ayrılırsanız, doktorunuz tarafından size uygulanan tedavide herhangi bir değişiklik olmayacaktır. Çalışmanın herhangi bir aşamasında onayınızı çekmek hakkına da sahiptir.

Bu çalışmaya katılırsam beni neler bekliyor?

Araştırmaya katılmayı kabul ederseniz, sizinle 30-45 dakika arası bir görüşme yapılacak ve size bilgilendirme yapıldıktan sonra ölçekler doldurmanız ve bilgisayar ortamında test yapmanız istenecektir.

Çalışmada yer almamın yararları nelerdir?

Çalışmamız daha çok araştırma amaçlıdır. Ancak bu çalışmadan çıkarılan sonuçlar, mükerrer şekilde suç işleyen çocuklar için alınacak önlemler açısından oldukça önemli sonuçlar verecek, dolayısıyla suça sürüklenen çocukların yararına kullanılabilir.

Bu çalışmaya katılmamın maliyeti nedir?

Çalışmaya katılmakla herhangi bir parasal yük altına girmeyeceksiniz ve size de herhangi bir ödeme yapılmayacaktır.

Kişisel bilgilerim nasıl kullanılacak?

Araştırmamız kişisel bilgilerinizi; araştırmayı ve istatistiksel analizleri yürütmek için kullanacaktır ve kimlik bilgileriniz çalışma boyunca araştırmamız tarafından gizli tutulacaktır. Çalışmanın sonunda, araştırma sonucu ile ilgili olarak bilgi istemeye hakkınız vardır. Yazılı izniniz olmadan, sizinle ilgili bilgiler başka kimse tarafından

görülemmez ve açıklanamaz. Çalışma sonuçları çalışma tamamlandığında bilimsel yayınlarda kullanılabilir, ancak kimliğiniz açıklanmayacaktır.

Daha fazla bilgi, yardım ve iletişim için kime başvurabilirim?

Çalışma ile ilgili bir sorunuz ya da çalışma ile ilgili ek bilgiye gereksiniminiz olduğunda aşağıdaki kişi ile lütfen iletişime geçiniz.

ADI : Safa Duman
GÖREVİ : Araştırma Görevlisi
TELEFON : 0258 296 1673

(Gönüllünün/Hastanın Beyanı)

PAÜTF Çocuk ve Ergen Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim dalında/ Denizli Adli Tıp Şube Müdürlüğü'nde, Yrd. Doç. Dr. Volkan Zeybek ve Dr. Safa Duman tarafından tıbbi bir araştırma yapılacağı belirtilerek bu araştırma ile ilgili **yukarıdaki bilgiler** bana aktarıldı ve ilgili metni okudum. Bu bilgilerden sonra böyle bir araştırmaya “katılımcı” olarak davet edildim.

Bana yapılan tüm açıklamaları ayrıntılarıyla anlamış bulunmaktayım. Bu koşullarla söz konusu klinik araştırmaya kendi rızamla, hiç bir baskı ve zorlama olmaksızın, gönüllü olarak katılmayı kabul ediyorum.

- a. Araştırmaya katılmayı reddetme hakkına sahip olduğum bana bildirildi. Bu durumun tıbbi bakımına ve hekim ile olan ilişkiye herhangi bir zarar getirmeyeceğini de biliyorum.
- b. Sorumlu araştırmacı/hekime haber vermek kaydıyla, hiçbir gerekçe göstermeksizin istediğim anda bu çalışmadan çekilebileceğimin bilincindeyim. Bu çalışmaya katılmayı reddetmem ya da sonradan çekilmem halinde hiçbir sorumluluk altına girmeyeceğimi ve bu durumun şimdi ya da gelecekte gereksinim duyduğum tıbbi bakımı hiçbir biçimde etkilemeyeceğini biliyorum. *(Ancak araştırmacıları zor durumda bırakmamak için araştırmadan çekileceğimi önceden bildirmemin uygun olacağını bilincindeyim).*

- c. Çalışmanın yürütücüsü olan araştırmacı/hekim, çalışma programının gereklerini yerine getirme konusundaki ihmalim nedeniyle tıbbi durumuma herhangi bir zarar verilmemesi koşuluyla onayımı almadan beni çalışma kapsamından çıkarabilir.
- d. Çalışmanın sonuçları bilimsel toplantılar ya da yayınlarda sunulabilir. Ancak, bu tür durumlarda kimliğim kesin olarak gizli tutulacaktır.
- e. Araştırma için yapılacak harcamalarla ilgili olarak herhangi bir parasal sorumluluk altına girmiyorum. Bana da bir ödeme yapılmayacaktır.
- f. Bu formun imzalı bir kopyası bana verilecektir.

Katılımcı

Adı, soyadı:

Adres:

Tel:

İmza:

Tarih:

Katılımcının Yasal Temsilcisi

Adı, soyadı:

Adres:

Tel:

İmza:

Tarih:

Katılımcı ile görüşen hekim

Adı soyadı, unvanı:

Adres:

Tel:

İmza:

Tarih:

EK-2

SOSYODEMOGRAFİK VERİ FORMU

Adı Soyadı:

Yaşı:

Cinsiyeti:

Eğitim durumu:

Kimlerle Yaşadığı:

Nerede yaşadığı:

Aile özellikleri:

Ekonomik Durum:

Çalışma Durumu: 1. Çalışıyor () 2. Çalışmıyor ()

Alışkanlık ve Bağımlılıklar (sigara, alkol, uyuşturucu madde):

Psikiyatrik hastalık:

Ek hastalık:

EK-3**BARRATT DÜRTÜSELLİK ÖLÇEĞİ -11**
KISA FORMU

Açıklamalar: İnsanlar farklı durumlarda gösterdiği düşünce ve davranışları ile birbirlerinden ayrılırlar. Bu test bazı durumlarda nasıl düşündüğünüzü ve davrandığınızı ölçen bir testtir.

Lütfen her cümleyi okuyunuz ve bu sayfanın sağındaki, size en uygun daire içine X koyunuz.

Cevaplamak için çok zaman ayırmayınız. Hızlı ve dürüstçe cevap veriniz.

		Nadiren/ Hiçbir zaman	Bazen	Sıklıkla	Hemen her zaman/ Her zaman
1	İşlerimi dikkatle planlarım				
2	Düşünmeden iş yaparım				
3	Dikkat etmem				
4	Uçuşan düşüncelerim var				
5	Dikkatli düşünen birisiyim				
6	İş güvenliğine dikkat ederim				
7	Düşünmeden bir şeyler söylerim				
8	Düşünmeden hareket ederim				
9	Zor problemler çözmem gerektiğinde kolayca sıkılırım.				
10	Aklıma estiği gibi hareket ederim				
11	Düşünerek hareket ederim				

12	Düşünmeden alışveriş yaparım				
13	Hobilerimi değiştiririm				
14	Kazandığımdan daha fazla harcarım				
15	Geleceğini düşünen birisiyim				

Değerlendirme

Puanlama:

Plan yapmama (5 madde): 1*, 5*, 6*, 11*, 15*

Motor dürtüsellik (5 madde): 4, 10, 12, 13, 14

Dikkat dürtüsellığı (5 madde): 2, 3, 7, 8, 9

* Ters işaretlenmiş maddeler

Maddeler 1 den 4 e kadar puanlanır (nadiren =1, Her zaman=4 gibi). Ters işaretlenmiş maddelerde bunun tam tersi puanlama yapılır.

Yorumlama: Kesme puanı belirlenmemiştir. Bu nedenle karşılaştırmalı çalışmalarda kullanılmalıdır.

Kaynaklar

Spinella M (2007) Normative data and a short form of the Barratt impulsiveness scale. Int J Neurosci, 117:359-368.

Tamam L, Güleç H, Karataş G (2013)Barratt Dürtüsellik Ölçeği Kısa Formu (BIS-11-KF) Türkçe Uyarlama Çalışması. Nöropsikiyatri Arşivi, 50:130-134.

EK-4**KA-Sİ EMPATİK EĞİLİM ÖLÇEĞİ ERGEN FORMU**

AÇIKLAMA: Sevgili öğrenciler aşağıda bazı durumlara ilişkin düşünceler ifade eden cümleler bulunmaktadır. Lütfen her cümleyi dikkatlice okuyarak o durumun size ne kadar uyduğunu düşünün ve kararınıza en uygun seçeneğin içine çarpı koyarak düşüncenizi belirtin. Cevaplarımızın kimseye paylaşılmayacağından emin olun. Bu anketin sizin okul çalışmalarınızla bir ilgisi yoktur. Sizden düşüncelerinizi içten bir şekilde ifade etmeniz beklenmektedir. Lütfen tüm soruları cevaplamaya çalışın		Bana hiç uygun değil	Bana biraz uygun	Bana oldukça uygun	Bana tamamen uygun
1	Karşımda acı çeken birini gördüğümde aynı acıyı ben de hissederim.	1	2	3	4
2	Sıkıntısı olan arkadaşlarım konuşmak için önce benim yanıma gelirler.	1	2	3	4
3	Bir arkadaşım öğretmen tarafından azarlandığında üzülürüm.	1	2	3	4
4	Arkadaşları tarafından dışlanan birini gördüğümde üzülürüm.	1	2	3	4
5	Karşımdaki kişiyi uzun süre dikkatle dinleyebilirim.	1	2	3	4
6	Bir arkadaşım başından geçen üzücü bir olay anlattığında ben de kendimi üzgün hissederim.	1	2	3	4
7	Arkadaşlarımın canını sıkın bir şeyler olduğunda onlar söyleseler de hal ve hareketlerinden anlarım.	1	2	3	4
8	Arkadaşlarımı anlama konusunda başarılı olduğuma inanıyorum.	1	2	3	4
9	Karşımda ağlayan birini gördüğümde benim de gözlerim dolar.	1	2	3	4
10	Arkadaşlarım benimle konuştuktan sonra kendilerini iyi hissettiklerini söylerler.	1	2	3	4
11	Bir arkadaşım bir başarısından dolayı ödül aldığında onun sevincini ben de hissederim.	1	2	3	4
12	Arkadaşlarım sorunlarını benimle rahatlıkla paylaşırlar.	1	2	3	4
13	Bir arkadaşım haksızlığa uğradığında üzülürüm.	1	2	3	4
14	Üzgün ve morali bozuk bir arkadaşımı gördüğümde benim de moralim bozulur.	1	2	3	4
15	Bir arkadaşımın sorununu anlamak için onu sonuna kadar dinlerim.	1	2	3	4
16	Televizyonda ya da sinemada üzücü şeyler seyrettiğimde ben de üzülürüm	1	2	3	4
17	Canı yanmış bir hayvan gördüğümde üzülürüm	1	2	3	4